

Komunitator

➤ **Idrijska alma mater za novih sto let**

➤ **Za delničarje FMR tudi letos dividende**

➤ **Kako ohraniti domačnost urbanega okolja**

➤ **Potovanje po Trubarjevi poti**

PAKETNO ZAVAROVANJE STANOVANJSKIH HIŠ

triglav

10 RAZLOGOV ZA SKLENITEV PAKETNEGA ZAVAROVANJA:

Novo zavarovanje stanovanjskih hiš je namenjeno vsem tistim, ki se zavedate vrednosti svojega premoženja.

1. odlična zavarovalna kritja za primerno ceno
2. manj možnosti za napačne odločitve pri sklepanju zavarovanj
3. paketno zavarovanje je cenovno ugodnejše od sklenitve posameznih zavarovanj
4. preglednost sklenjenih zavarovanj - ena zavarovalna polica in pogoji
5. povračilo škode v celoti - premoženje je zavarovano na novo vrednost
6. hitro in učinkovito reševanje škodnih primerov - prijava škode na številki 080 2864
7. asistenčna pomoč - 24 ur na dan na številki 080 2864
8. enostaven postopek obnove in podaljšanja zavarovanja
9. do 13 % paketni popust in popust na zvestobo
10. popust na avtomobilska zavarovanja in na takojšnje plačilo premije

ZAVAROVALNICA TRIGLAV, D.D.
OBMOČNA ENOTA NOVA GORICA

Predstavništvo Idrija
Zastopstvo Spodnja Idrija,
Zastopstvo Cerkno
Zastopstvo Godovič

Lapajnetova 43,
Na vasi 31
Trg P. brigad 4
Godovič 7

tel: 05 372 76 00
tel. 05 372 10 90
tel. 05 372 32 56
tel: 05 374 74 60

www.triglav.si

Ta narbel pametn realčan

»A viš ti, kdu je biu ta narbel pametn realčan?«

»Albin Vančinau - Bine vandar! Riku je, de fiziki lažeje, ka učije, de se tekočin nada stisnt. Pavidau je nam, de ga je uon zmirej dva deci stisnu, ka je šau mim aštarije Nebisa!«

Komunitator

Izdaja: FMR - MEDIA založništvo, publikacije in promocija d.o.o. • **Direktor:** Vojko Božič • **Glavna in odgovorna urednica:** Polona Šemrl • **Uredništvo:** Arkova 43, 5280 Idrija, E-mail: polona.semrl@fmr.si, fmr-media@fmr.si, tel: (05) 37 50 599, fax: (05) 37 50 367, 051 689 204 • **Sodelavci:** Marija Benčina, Špela Hvalec, Niko Jerab, Janez Kavčič, Jože Kenk, Kristina Kogej, Filip Šemrl, Polona Šemrl, Marija Trušnovc, Barbara Ukmar, Domen Uršič, Gašper Uršič • **Fotografije:** arhiv Boštjana Brusa, arhiv dr. Anite Buckley, Špela Hvalec, arhiv Občine Idrija, arhiv OŠ Idrija, arhiv Nika Jereba, arhiv dr. Marka Kerševana, arhiv dr. Rajmunda Krivca, Kristina Kogej, Ivan Laharnar, arhiv dr. Uroša Lipuščka, arhiv dr. Borisa Mlakarja, Marjanca Močnik, arhiv dr. Dušana Pagona, arhiv Branke Prezelj, arhiv Občine Rogatec, Bruno Rupnik, arhiv Francke Rupnik, arhiv dr. Tanje Simonič, arhiv Stereotipov, Filip Šemrl, Polona Šemrl, Gorazd Šemrov, Gašper Uršič, David Velikanje, arhiv dr. Martina Žnidaršiča • **Oblikovna zasnova:** KULT, Oblikovalski studio, Simon Kajtna, s. p. • **Jezikovni pregled:** Vlada Eržen • **Tajnica uredništva:** Zdenka Čibej • **Naklada:** 8000 izvodov • **Naročnina:** časopis je brezplačen • **Priprava in tisk:** Pagis d. o. o. Idrija • **Distribucija:** Pošta Slovenije • Časopis si lahko ogledate na spletni strani: www.fmr.si • **Naslovnica:** Gimnazija Jurija Vege Copyright© FMR – MEDIA. Fotografije in vsebina časopisa so zaščiteni z avtorskimi pravicami. Nobenega dela časopisa ni dovoljeno razmnoževati, niti kako drugače kopirati, navedbe iz njega pa je mogoče uporabiti le po predhodnem pisnem dovoljenju izdajatelja.

Vsebina

- » 4 **Novih sto let**
Prenovljena mestna realka in nova telovadnica za nove rodove maturantov
- » 9 **Prenova**
6 milijonov evrov za ohranitev kulturnega spomenika lokalnega pomena, vezi med preteklostjo in sedanostjo
- » 14 **Investicije**
Črni Vrh nad Idrijo, Godovič in Idrija potrebujejo nove čistilne naprave
- » 17 **Gospodarstvo**
Predsednik države dr. Danilo Tůrk na obisku v Kolektorju Delničarjem družbe FMR tudi letos dividende
- » 43 **Urbanizem**
Prenovi mestnega trga v Idriji bo sledila še prenova trga Sv. Ahacija
- » 47 **Prostovoljno delo**
Prenovljeno prevozno sredstvo za idrijske sankarje
- » 50 **Potovanja**
Letošnje leto je leto spomina na rojstvo Primoža Trubarja

Foto: Gorazd Šemrov

Idrijska alma mater – živ monument Jurija Vege

Janez Kavčič

Znameniti slovenski matematik svetovnega slovesa Jurij Vega (1754–1802) je že dobro stoletje zaščitni znak kakovosti idrijskega srednjega šolstva. Njegov doprnski kip, ki ga je iz belega marmorja izklesal kipar Martin Bizjak, upravičeno zaseda častno mesto na pročelju realčne/gimnazijske stavbe. Čeprav »veliki mojster logaritmov« ni bil nikdar v Idriji, pa so narodno zavedni ustanovitelji prve slovenske realke preudarno in pomenljivo umestili njegov pomnik nad šolski portal, saj jim je simboliziral vrednote znanosti, dela in slovenstva. V slavnostnem nagovoru ob otvoritvi realčne stavbe 18. septembra 1903 je prvi ravnatelj prof. Karel Pirc izrekel tehtne misli, ki ostajajo po 100 letih enako aktualne in jih spomladi 2008 lahko samo ponovimo. Prof. Pirc je poudaril: »Ko sprejemam ključ novega realčnega poslopja, se v imenu učiteljskega zbora in mladine, ki se bo na tem zavodu izobraževala, zahvaljujem vsem, ki so omogočili ta krasen šolski dom ... Vi pa, dragi dijaki, ne pozabite nikdar, da vam je s tem zavodom odprta pot do višje izobrazbe, ki bi bila sicer nedosegljiva za marsikoga izmed vas ... Pri tem naj vas spodbuja tudi spomin na slavnega moža, čigar kip krasi šolski vhod. Rojen je bil v preprosti kmečki hiši pri Vehovcu in se z vztrajnostjo povzpел na visoko mesto v javnosti in do slavnega imena na znanstvenem polju.«

Znano je, da se je žilava borba Idrijčanov za javno priznano srednjo šolo odvijala skoraj 200 let. Na to borbo spominja spomenik v obliki rudarskega svedra z letnico 1716, postavljen pred realčno poslopje leta 1956, ko je Idrija dočakala prvo povojno gimnazijsko maturo. Dejstvo je, da je bila vednost o vrednosti izobraževanja in znanja vseskozi globoko vgrajena v sistem vrednot rudarskega življa. Težnja po razgledanosti je nedvomno izvirala iz povezanosti rudnika z velikim svetom, soočanja s tehniškimi dosežki in prisotnosti uglednih izobražencev pa so spodbujali idrijsko vedoželjnost in nagnjenje k inovativnosti.

Prvi maturanti idrijske realke so pred natančno 100 leti (junija 1908) pri zaključnem izpitu iz slovenskega jezika pisali nalogo z naslovom V vedi je moč. Ker so se Idrijčani zavedali, da je moč tudi v slogi, so zmogli okrog leta 1900 v soočanju s cesarskim Dunajem preudarno združiti svoje sile. Pri ustanavljanju realke v letih 1900–1901 so občinski možje izkazovali zvrhano mero diplomatske spretnosti in pri enkratnem podvigu uživali vsesplošno podporo rudarskega mesta. V novi mestni hiši, dograjeni leta 1898, je občinski odbor pod vodstvom župana Dragotina Lapajnetja 29. decembra 1900 sprejel Ustanovno listino, ki je položila temelje idrijski in obenem prvi slovenski realki. Z listino je mestna občina prevzela na svoja ramena vsa finančna, materialna, organizacijska in kadrovska vprašanja nove

šole, zagotovila je zavodu pretežno slovenski značaj in se zavezala zgraditi novo šolsko stavbo.

Pouk v prvem realčnem razredu je stekel v jeseni leta 1901, gradnja dostojanstvenega novorenesančnega poslopja pa je bila izvršena od maja 1902 do avgusta 1903. Po več kot 100 letih lahko s ponosom ugotovljamo, da je arhitekt Karel Holinsky z naslovom Naša bodočnost domala vizionarsko poimenoval svoj projekt. Imenitno zgradbo prve slovenske realke so postavili naši predniki kar na lastne stroške, saj so sami zbrali 400.000 goldinarjev, to pa je zneslo 600 letnih učiteljskih plač. Idrijska mestna občina je nato šolo vseslovenskega pomena do podržavljenja leta 1909 tudi v celoti vzdrževala iz lastnega proračuna. Z monumentalne realčne fasade se je v letih avstrijske nadoblasti samozavestno razgledoval napis MESTNA REALKA, kakršen je zdaj hvalevredno obnovljen.

Ker se v našem času hote ali iz nevednosti marsikdaj zamegljuje zgodovinska dejstva, velja še enkrat poudariti nesporno resnico, da si je Idrija na pragu 20. stoletja priborila prvo srednjo šolo s slovenskim učnim jezikom. Idrijska realka je bila ustanovljena štiri leta pred slovensko klasično gimnazijo v Šentvidu pri Ljubljani (škofovi zavodi), in to v razmerah, ko je na takratni ljubljanski realki na Vegovi ulici še vedno gospodovala nemščina.

O kakovosti, ki jo je premogla idrijska »al-

ma mater« (napis na zgrafitu v avli), se spodobi govoriti skorajda z občudovanjem. Svetlo in zračno poslopje, za tiste čase moderno opremljeno (električna razsvetljava, centralno ogrevanje, tuši, priročna telovadnica), je imelo praktično razporeditev prostorov, bogato knjižnico in po kabinetih več tisoč (!) učnih pripomočkov. Učna mesta so zasedali ugledni profesorji, povečini uveljavljeni pedagoški in znanstveni delavci ter publicisti, od katerih si je vsak tretji pridobil tudi doktorski naslov. Kot prava »elitna« šola v najboljšem pomenu te besede je idrijska realka privabljala dijake s celotnega slovenskega ozemlja, ne glede na tedanje deželne meje. V četrstoletnem obdobju (1901–1926) se je na njej izobraževalo okrog 1000 srednješolcev (različnih oseb), od katerih jih je dobra polovica prišla v Idrijo od drugod – iz približno 120 (!) slovenskih krajev. Skozi portal Jurija Vege je od 1908 do 1926 odšlo v svet nad 400 maturantov, ki so potem predstavljali precejšen del slovenskega izobraženstva. Med maturanti so bili za domačini po številu Tržičani na drugem in Ljubljanci na tretjem mestu. V poimenskih seznamih nekdanjih idrijskih realčanov (dijakov) izstopajo mnogi znameniti Slovenci, kot na primer Zorko Prelovec, Janko Tavzes, Zorko Jelinčič, dr. Anton Kacin, Rudi Kogej, Božidar Jakac (!), dr. Kajetan Gantar, dr. Roman Poniž, Nikolaj Pirnat, Milko Bambič, dr. Franc Močnik ter še veliko univerzitetnih profesorjev, inženirjev, zdravnikov, gospodarstvenikov in vidnih javnih delavcev. Zanimivo je, da je poleg tehničnih strokovnjakov izšlo iz realke veliko humanistov in umetnikov. Na videz presenetljivo dejstvo dokazuje, da je šola kljub poudarjanju »realij« (matematika, naravoslovje, tehnika) širila dijakom duhovna obzorja in jih spodbujala k humanistični kulturni ustvarjalnosti.

Če je bila idrijska realka v avstrijski dobi prva srednja šola slovenskega značaja, je pozneje ostala edina in zadnja slovenska srednja šola pod Italijo. Po prvi svetovni vojni je postala takorekoč poslednje pribeglišče dijakov s celotne Primorske, ki se je znašla pod italijansko zasedbo. Fašistične raznarodovalne oblasti so na zavod iz leta v leto izvajale vse hujši pritisk in ga nazadnje ukinile. Ko so se leta 1926 poslovili zadnji realčni maturanti, je moral v »izgnanstvo« v Furlanijo celo kamniti Jurij Vega. V Idrijo se je – po uspešno izpeljani pravcati detektivski akciji – lahko vrnil šele po drugi svetovni vojni. Optimistična upanja je bilo moč znova uresničevati šele po katarzi nacionalne osvoboditve, ko so naglo oživela odločna prizadevanja za ponovno vzpostavitev polne srednje šole v Idriji. Podobno kot pol stoletja prej je bila pot do zastavljenega cilja naporna in dolgotrajna. Takratna

idrijska nižja gimnazija je več let vztrajno poskušala prerasti v pravo srednješolsko ustanovo, saj so dijaki iz Idrije morali vse do leta 1952 odhajati na postojnsko in goriško »višjo« gimnazijo ali kam drugam. Kot v času boja za realko okrog leta 1900 je bilo tudi okrog leta 1950 potrebno spet zavzeto zagovarjati idrijske interese, iznajdljivo in odločno nastopati, spretno taktizirati in se domala dramatično spopadati z nadrejenimi (tokrat republiški) šolskimi institucijami. Birokratski mlini v Ljubljani so mleli počasi in terjali kopico prepričevanj in dokazovanj. Končno je Svet za prosveto in kulturo LR Slovenije 26. junija 1952 le izdal odločbo o ustanovitvi »višje« gimnazije v Idriji, ki si je leto dni pozneje nadela uradni naziv Gimnazija Jurija Vege. Po šolski reformi leta 1958, ki je odpravila nižje gimnazije in uvedla osemletne osnovne šole, se je seveda tudi idrijska gimnazija fimirala kot samostojna štiriletna srednja šola.

Skozi polstoletno obdobje je naša gimnazija prehodila razgibano pot, prebrodila kopico preizkušenj ter z doseženimi rezultati vedno znova potrjevala nujnost svojega obstoja in nadaljnega razvoja. V petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je trdno zasedla v domačem okolju in pritegovala precej dijakov iz sosednjih območij, zlasti iz Posočja. Od leta 1956 so redno in v svečanem razpoloženju odhajale v svet vedno nove generacije maturantov. V sedemdesetih letih je zavod prerasel v Šolski center, ki je gimnaziji postopno pridružil srednjo vzgojiteljsko šolo, poklicno administrativno šolo, strojne tehnike, fakultativno čipkarsko šolo in programe izobraževanja odraslih. Število vseh dijakov se je povzpelo na skoraj 600, saj so (zlasti vzgojiteljice) prihajali v Idrijo iz raznih krajev Primorske, Notranjske in Gorenjske. Sledilo je krizno obdobje osemdesetih let, ko se je bilo treba prebijati skozi labirint

▲ Za zanimivo promocijo slovesne otvoritve vsestransko prenovljenega objekta je poskrbelo vodstvo Gimnazije J. Vege z izdajo osebne znamke in spominske kuverte. FD Idrija pa je poskrbelo za spominski poštni žig. Oblikovalec omenjenih obeležij je Simon Kajtna.

nedomišljenega sistema »usmerjenega izobraževanja«, ki je med drugim hotelo odpraviti gimnazije. Šole, dotlej vključene v idrijski Šolski center, so postopno odmirale, Idrija pa se je s težavo obdržala kot matično srednješolsko središče. Z odločnim nastopanjem na republiški ravni je bil vendarle izbojevan tedanji prestižni naravoslovno-matematični program, ki je dejansko ohranjal kontinuiteto gimnazijske kakovosti. Idrijske dijaške vrste so potem pomnožili še dislocirani oddelki oblikovalcev kovin in začasni družboslovni oddelki.

Po nerešljivih zagatah »usmerjenega izobraževanja« so se razmere v srednjem šolstvu začele izboljševati. Ko je leta 1990 v Sloveniji prišlo do združitve naravoslovnega, družboslovnega in pedagoškega programa v gimnazijskega, je tudi Idrija uradno dobila nazaj svojo Gimnazijo Jurija Vege. Sočasno s slovensko osamosvojitvijo je tako šola lahko stopila na pot umirjenega in temeljitega dela.

V zadnjem razdobju od leta 1990 do danes zaznamujejo našo gimnazijo zlasti naslednji pokazatelji, dejavnosti in dosežki: redni vpisi številčno močnih generacij prvošolcev, skupno število okrog 500 dijakov, znaten priliv dijakov iz drugih krajev (Spodnja Idrija, Cerklje, Žiri, Logatec, Vrhnika, Bovec), okrog 90 vsakoletnih maturantov, splošni uspehi matur nad slovenskim povprečjem in precej »zlatih« maturantov, posodobljane opreme in didaktične tehnologije, sodelovanje v mednarodnih projektih, udeležbe na raziskovalnih taborih, izmenjave stikov s partnerskimi šolami po Evropi, strokovne ekskurzije v tujino, raznolike in kreativne interesne in obšolske dejavnosti, množica raziskovalnih nalog in uspehi na državnih tekmovanjih, pestra paleta izobraževanja odraslih, uvedba aktualnega programa »mehatronik«, vpis prvošolcev v poseben »evropski oddelek« (2007) in še marsikaj. Na mestu je trditev, da je moč idrijsko gimnazijo vzporejati z najboljšimi srednješolskimi

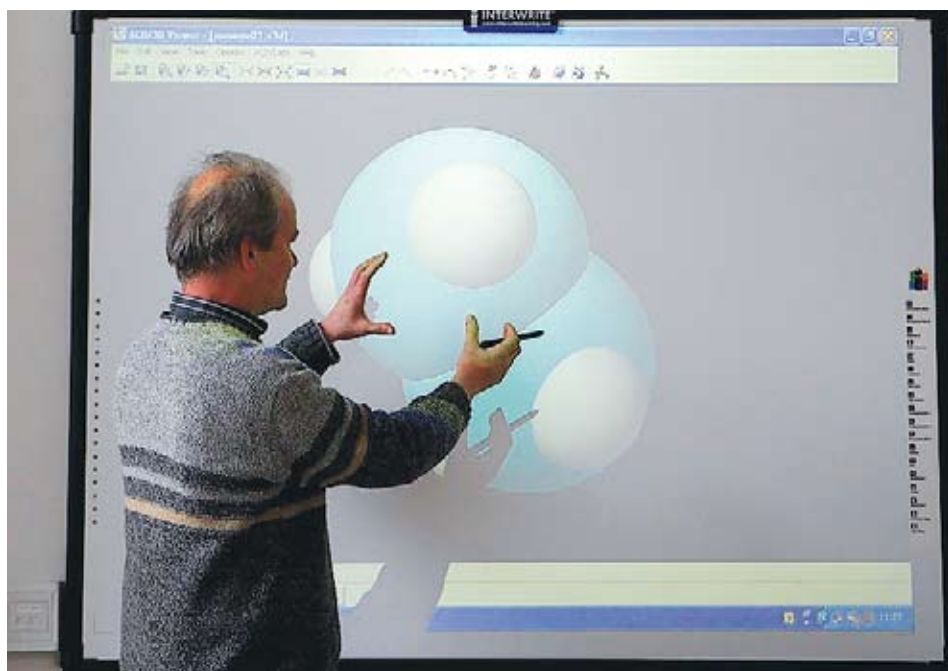
zavodi v Sloveniji. Skupaj z drugimi šolami, ki jim je neposredno botrovala, je množicam mladih ljudi od blizu in daleč odpirala vrata do izobrazbe, študijev in poklicev. Po približnem izračunu je v vseh zaključnih letnikih – od prve mature leta 1956 do 2007 – izšlo iz različnih idrijskih srednješolskih »programov in usmeritev« skupno nad 4.500 (!) maturantov in drugih absolventov (gimnazija, ekonomska šola, administrativna šola, vzgojiteljska šola, rudarska šola, naravoslovno matematična smer, družboslovno jezikovna smer, kovinarji, strojni tehniki, izobraževanja odraslih, itd.). Gimnazija že pol stoletja zagotavlja tisto nepogrešljivo intelektualno zaledje, iz katerega se napaja večina potreb po strokovnih kadrih na Idrijskem in Cerkljanskem, mnogo njenih gojencev pa se je uveljavilo tudi v širšem nacionalnem in celo mednarodnem prostoru. Med včerajšnjimi idrijskimi dijaki najdemo danes ugledne gospodarstvenike, direktorje velikih podjetij, znanstvene delavce,

univerzitetne profesorje, znane politike, načelnike oddelkov v upravi, zdravnike, pravnike, inženirje, pedagoge, uveljavljene novinarje, pisatelje, umetnike in druge vidne osebnosti. Nadpovprečno obljuden šolski razred (30 oseb) bi napolnili celo tisti nekdanji gimnazijci, ki so si pridobili doktorate znanosti.

Stoletna realčna stavba, ki vse do leta 2006 ni doživela bistvenih adaptacij in dozidav, je skozi celotno razgibano realčno in gimnazijsko zgodovino zvesto služila svojemu namenu. Omogočala je, da je Idrija v času avstrijske in italijanske nadoblasti gostila šolo nacionalnega pomena, v razdobju od sredine prejšnjega stoletja do naših dni pa ohranjala in razvijala vlogo pomembnega regijskega srednješolskega središča. Uspešno delovanje šole pa je bilo vendarle iz leta v leto vedno bolj ovirano spričo premajhnega delovnega okolja. Gimnazija, druge šole in spremljajoče dejavnosti so se ob sicer hvalevrednih sprotih materialnih posodobitvah vse bolj otepale s prostorsko stisko in pomanjkanjem telovadnice ter se soočale z nujnostjo prenove in statične sanacije klasicistično monumentalnega poslopja iz leta 1903.

V šolskem letu 2007/2008, ko se pod okriljem Gimnazije Jurija Vege izobražuje 342 gimnazijcev, 96 strojnih tehnikov in 57 mehatronikov, lahko z veseljem zapišemo, da bo razdobje 2006–2008 ostalo v idrijski prihodnosti zapisano kot zgodovinsko in praznično. Naša MESTNA REALKA je kot živ monument Jurija Vege po dolgoletnih pripravah, zapletih in obljubah doživela ustrezno statično utrditev, celostno prenovo prostorov, računalniško posodobitev opreme in učne tehnologije ter s prostrano telovadnico tudi prepotrebno prostorsko razširitev.

Gaudeamus igitur!

Gimnazija Jurija Vege je v času svojega delovanja dala za dober razred doktorjev znanosti. Nekaj od njih smo zaprosili, da spomine nanjo strnejo v nekaj misli.

dr. Marko Kerševan

Že kot gimnazijec sem bil ponosen, da sem obiskoval gimnazijo, ki je bila naslednica prve slovenske realke, prve slovenske gimnazije (sočasno s prvo škofijsko klasično gimnazijo), prve slovenske realne, naravoslovne gimnazije, ki ji ob zibelki ni stala niti država, niti Cerkev, ampak idrijski meščani in rudarji ... Ustanovitev idrijske realke je zame eden od izrazov idrijske avantgardnosti v zgodovini, eno od dejanj, s katerimi je bila tolikokrat na konci razvoja svojega časa: kot je bila v času Trubarja eno vodilnih protestantskih mest na Slovenskem, s protestantsko šolo, mesto s prvo gledališko stavbo, pa s prvim socialdemokratskim županom na Kranjskem v času stare Avstrije, a tudi s prvim katoliškim delavskim društvom ... da ne govorim o njenih prvenstvih na tehničnih področjih. Realko in njeno obnovo po italijanski ukinitvi sem v času šolanja v petdesetih letih prejšnjega stoletja - le dobro desetletje po koncu vojne! - skupaj z drugimi še posebej doživljal kot enega od stebrov slovenske samozavesti na Primorskem.

dr. Anita Buckley

Od kar pomnim, sem povezana z vzgojo in izobraževanjem. Po mojem mnenju je namen šole motivirati in pripraviti mladega človeka za čim bolj samostojno odkrivanje sveta. Prva slovenska realka že več generacij izpolnjuje ta namen, zato sem vesela, da je končno obnovljena. Kot dijakinja Gimnazije Jurija Vege sem preživela štiri lepa in zanimiva leta. Povzela bi jih kot obdobje intenzivnega osebnostnega zorenja, treninga možganov in oblikovanja pogledov. Največja zahvala gre profesorjem, ki so mi dali samozavest in možnost aktivnega udeleževanja v izobraževanju.

dr. Boris Mlakar

Pred prvim srečanjem oziroma prihodom na gimnazijo v zgodnjih 60. letih 20. stoletja sem do te ustanove verjetno čutil večje strahospoštovanje kot pa moji idrijski sošolci, ki so lahko skoraj vsakodnevno videvali gimnazijsko poslopje nad mestom, verjetno pa so že poznali tudi tamkajšnje profesorje. Omenjeni občutek se je nato nekaj časa še vzdrževal iz čisto »fizičnih« razlogov, glede na to, da je bilo potrebno vsako jutro po sestopu z avtobusa kar pohiteti skozi mesto in se nato povzpeti po klancu do šole; mogoče je k temu prispevalo tudi dejstvo, da je šola stala višje od idrijskega gradu, kar mi danes kot zgodovinarju pomeni kar nekakšno pomenljivo simboliko! Seveda pa so se mi poleg drugih oseb in zadev, kot je bilo npr. stalno, a vendarle simpatično (ne)reševanje problemov z gimnazijsko telovadnico, v neizbrisni spomin vtisnili moji profesorji. Čeprav so njihove ocene mojega znanja vztrajno nihale med petkami in dvojkami, o njih še danes mislim vse najlepše, kar vsekakor velja tudi za izredno strogega profesorja fizike in matematike. Predvsem pa se nikdar kasneje v življenju nisem mogel ali hotel izgovarjati, češ o tem pa v gimnaziji nismo ničesar slišali!

dr. Dušan Pagon

Vsako ustanovo naredi prepoznavno v prvi vrsti njen kader. Idrijska realka v prvi polovici sedemdesetih let, ko sem jo obiskoval, ni več izstopala med drugimi slovenskimi šolami po svojem zunanem videzu (čeprav je bila glede na svojo starost njena stavba še zelo dobro ohranjena). Sem pa zato skupaj s svojimi vrstniki nedvomno imel veliko srečo, da so nam znanje na praktično vseh področjih posredovali izjemni severnoprimorski pedagogi. Tako sem si na področju naravoslovja brez težav pridobil vse potrebno znanje za bodoč študij na eni od elitnih svetovnih univerz. Izkušnje, ki sem jih odnesel s pouka družboslovnih predmetov na idrijski gimnaziji, so mi omogočale širok pregled nad družbenimi procesi doma in v tujini, ki ga je pogrešalo veliko mojih kolegov na univerzi. Pridobljeno znanje tujih jezikov pa je bilo sploh neprecenljivo, tako med večletnim študijem v tujini kot tudi pri vsem kasnejšem znanstveno-raziskovalnem delu.

Veseli me, da naša gimnazija po dolgih letih spet dobiva tako lepo zunanjo podobo, kot si jo zasluži. Brez sodobne opreme je kvalitetno izobraževanje v današnjem času visokih tehnologij nemogoče. Hkrati pa bodo tako dobri pogoji gotovo dodatna spodbuda celotnemu kolektivu gimnazije, da nadaljuje delo v duhu prejšnjih generacij vrhunskih profesorjev, ki so nas zaznamovali za celo življenje.

dr. Uroš Lipušček

Gimnazija Jurija Vege nam je bila, ko smo jo kot maturanti zapuščali pred več kot tridesetimi leti, dobra popotnica za kasnejše življenje. Spominjam se, da me je neki profesor na univerzi, potem ko sem mu po uspešno opravljenem izpitu povedal, da sem maturiral na idrijski gimnaziji, pospremil z opazko: "Da, vidi se, da ste študirali na gimnaziji, kjer očitno še vedno vlada duh prve slovenske realke". Le-ta je bila ne samo predhodnica slovenske univerze, ki jo je profesorski zbor realke zelo energično zahteval med prvo svetovno vojno, ampak tudi kasnejše gimnazije Jurija Vege. V spominu so mi ostali predvsem lepi spomini, še dolgo po končani gimnaziji pa me je občasno v sanjah spremljal tudi strah "ali si naredil domačo nalogo, ali so rezultati pravilni, si si zapomnil vse formule in ali boš pred tablo spet onemel od treme"... Kakorkoli že, gimnazija nas je pomagala skaliti, da smo se kasneje lažje znašli v življenju. Jaz osebno se najbolj spominjam delovanja v klubu OZN. Moj življenjski cilj je bil postati diplomat. To sicer nisem bil, vendar daleč od tega drevesa nisem padel, tudi po zaslugi profesorjev na gimnaziji Jurija Vege.

dr. Rajmund Krivec

Na gimnazijo se spomnim največkrat v okoliščinah, ko se pokaže njena širina. Naravoslovci na primer tipično ne znajo razporediti zgodovine po stoletjih, toda zakaj to znajo ravno tisti iz "realke"? Tedaj samoumevne stvari so me kasneje na fakulteti spravljale v smešne situacije. Za Feynmanova univerzitetna Predavanja iz fizike, ki jih je za gimnazijsko knjižnico nabavil mag. Peter Rupnik, tedaj z Instituta J. Stefan, sem slišal, da so pretežka za študente. Izpit iz programiranja sem lahko preskočil, ker sem se tega naučil v realki. Nisem niti vedel, da sta se brata Rusjan hodila učiti letalstva v Idrijo. A ta samoumevnost izhaja iz konsenza lokalne skupnosti, v kateri se mi zdi, da ni bilo zgrešenih debat o čisti in uporabni znanosti, in iz dejanj ljudi, ki so v spremenljivih pogojih uspeli preprečiti izgubo tradicije. Veseli me, da je realka z obnovo dobila dodatno pomembno možnost za vztrajanje.

dr. Urška Repinc

O gimnazijskih letih pravzaprav nisem veliko razmišljala. Ne morem se pohvaliti, da sem bila prav vzorna učenka, saj nihče ni bil kos našim vragolijam. Z občudovanjem se čudim, kako potrpežljivi so bili profesorji z nami in nam tako vztrajno poskušali vcepiti v glavo znanje za prihodnost, saj v tem pubertetniškem času marsikdo njihovega truda ni cenil dovolj. Stare kamnite stopnice so me, ko sem se nedavno vrnila v prostore prenovljene gimnazije, spomnile na težo mojih nog na poti k pouku in vesela sem, da jih bodo lahko loščile tudi naslednje generacije. Prenovljena stavba je po mojem mnenju ohranila zgodovinskost in pridih strahospoštovanja, a navdušuje s sodobno opremljenostjo in modernostjo.

dr. Tanja Simonič

Moj spomin na gimnazijo, takrat se je imenovala Srednja naravoslovno-matematična šola Jurija Vege Idrija, je topel, včasih celo idilično zasanjan. Na šoli smo počeli vse mogoče reči, poleg učenja, seveda. Še vedno lahko odrecitiram celotni Shakespearjev 116 ljubezenski sonet, ki smo se ga morali naučiti na pamet. Presenetljivo, kako se je ta spomin tako močno zasidral nekje globoko v kotičku možganov. Še vedno se tudi čudim, da nam je za kratko uro uspelo s sošolci spremeniti celotno gimnazijsko stopnišče v zvočno svetlobni avditorij; na zatemnjenem stopnišču smo s sošolci pripovedovali poezijo, ki je govorila o ljubezni in pritajenem trepetanju pred negotovo prihodnostjo. Marsičesa se ne spominjam več prav podrobno, vse pa ostaja kot svetlo obarvana prijetna podoba neke preteklosti, nekega začetka moje ustvarjalne in raziskovalne poti. Z današnjimi očmi vidim srednjo šolo mojega časa kot zavetje, kot varen, morda naiven, čas pred odhodom na študij. Ničesar, tako rekoč ničesar ni, kar bi metalo senco na moje takratno življenje. Tudi verjetno zato ne, ker smo kot 'usmerjenci' ob zaključku četrtega letnika ostali brez mature, in so se težavno delo, stres in napetosti prenesli na priprave na sprejemne izpite na fakulteti. Na enem od Dijaških srečanj Severne Primorske so nagradili eno mojo pesmico, njen naslov je Večni iskalec. Ker je bila objavljena v Primorskih srečanjih, je hkrati tudi začetek moje bibliografije. Še danes ostaja del refleksije ob mojih prizadevanjih v iskanju resnic in lepote tega sveta. Kajti, mar nismo vsi večni iskanci?

Vez med preteklostjo in sedanostjo

Polona Šemrl

Gimnazija Jurija Vege je obnovljena. Čeprav so jo obnovili zelo hitro in zraven nje med tem zgradili še povsem novo telovadnico, pa se zgodba o obnovi prve slovenske realke ni začela šele z vstopom delavcev v poslopje.

Ko je ravnatelj **Borut Hvalec** 3. marca v novi telovadnici nagovoril dijake, je opisal tudi, da so pogajanja o obnovi tekla vse od

Miro Božič iz Božič Inženiringa pravi, da ga je pri pripravi projekta obnove gimnazije vodila misel, da bi preteklost povezal s sedanostjo, staro z modernim. Osrednji element vezi je stopnišče, obrabljeno od nog naši prednikov. Predstavlja vez med preteklimi, zdajšnjimi in prihodnjimi generacijami, vez med profesorji in dijaki ter med gimnazijo in mestom. Zbornica in knjižnica,

leta 1995. Takrat sta ravnatelj in takratni idrijski župan **Samo Bevk** prvič obiskala Ministrstvo za šolstvo in šport, da bi se dogovorili o prenovi. Gimnazijsko in takratno občinsko vodstvo si je želelo, da bi gimnaziji novo podobo nadeli že ob praznovanju njene stoletnice leta 2001. Želja se jim ni uresničila. Še več, prvi načrti za obnovo so bili narejeni šele tri leta kasneje. Še sreča, bi lahko rekli, kajti prvotni načrti so predvidevali samo obnovo fasade in menjavo oken, natančni pregledi poslopja pa so pokazali, da je to statično povsem neustrezno. Dogovarjanja, ki so se z ministrstvom vlekla leta, so obrodila sadove – dijaki so poleg povsem prenovljenega objekta gimnazije dobili še telovadnico. Zdaj jim torej ni več treba hoditi skozi mesto k pouku športne vzgoje. Sodobno opremljeno telovadnico, ki jo je mogoče pregraditi na tri dele in je akustično zelo dobro narejena, bo šola v uporabo v popoldanskem času ponudila tudi občanom.

Obnova poslopja prve slovenske realke in izgradnja telovadnice sta bili velik gradbeni, tehnični in tudi finančni zalogaj. Celotna investicija je Ministrstvo za šolstvo in šport stala 6,5 milijona evrov.

ki ju je arhitekt premaknil nad vhod v šolo, torej nad Jurija Vege, kjer sta bili včasih, sta namreč od stopnišča ločeni s steklom. Skozi stopnišče imamo – na simbolni ravni seveda – tako na eni strani pogled na idrijski grad Gewerkenegg, na našo preteklost, in

na drugi strani pogled na sedanost in prihodnost v podobi nove telovadnice, ki je za 107 let starim realnim poslopjem nihče ne pričakuje.

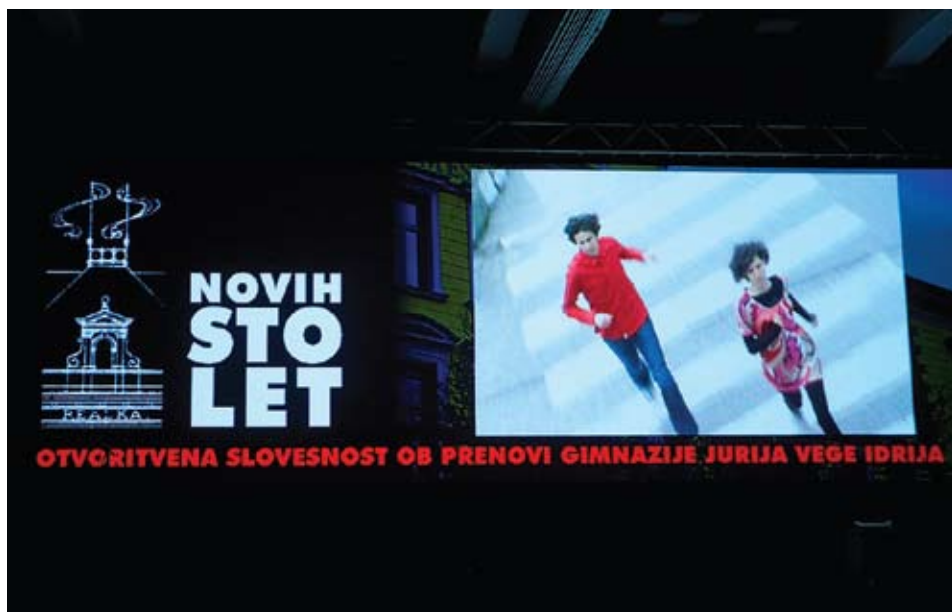
Morda je koga presenetila živo oranžna barva fasade, ki pa ni bila izbrana čisto slučajno. Novo mora biti živo, pravi Božič in dodaja, da so med novim in starim ustvarili barvni kontrast. Črte v ometu telovadnice pa nakazujejo, da ta ni tam čisto slučajno, ampak je del realčnega poslopja. Če si boste zunanost telovadnice natančno ogledali, boste na njej našli več kot trideset vtisnjenih števil pi, ki spomin na Jurija Vege z realčnega poslopja prenesejo na telovadnico.

Dijaki so s prenovno gimnazijo dobili šolo, kakršno si lahko samo želijo. Ravnatelj Borut Hvalec pohvali Ministrstvo za šolstvo in šport, ker jim je prisluhnilo in upoštevalo njihove želje glede tehnične opremljenosti. Tako se gimnazija danes ponaša z brezžično internetno povezavo, z multimedijsko učilnico, v kateri je za cel razred računalnikov, dvema interaktivnima tablama, predavalnico in učilnicami, v katerih sta računalnik in projektor osnovna učna pripomočka.

Novih sto let idrijske gimnazije

S slavnostnim odprtjem prenovljene Gimnazije Jurija Vege in nove telovadnice se je začelo novo poglavje v zgodovini te izobraževalne ustanove. Na njeno pot so jo pospremili zdajšnji in številni nekdanji dijaki, gospodarstveniki, župani, poslanci, minister za šolstvo in šport **dr. Milan Zver** in predsednik države **dr. Danilo Türk**. Kot je povedal ravnatelj idrijske gimnazije **Borut Hvalec**, je gimnazija s prenovno ponovno ena najlepših in najbolj opremljenih šol v Evropi, zaradi česar se bodo še bolj trudili, da bodo svoje delo opravljali dobro in kakovostno. Besede ravnatelja je potrdil tudi minister za šolstvo in šport dr. Milan Zver, ki je zelo veliko prispeval k temu, da ima šola danes tudi telovadnico. Prepričan je, da je mestna realka blagovna znamka, ki jo poznajo po vsej Sloveniji. Prav zaradi njenega slovesa v Idrijo prihaja vse več dijakov iz sosednjih in bolj oddaljenih občin. In ne samo to, pravi idrijski župan **Bojan Sever**, prav zadovoljni in uspešni dijaki so tisti, ki dobro ime šole in občine nosijo v svet. Predsednik koncerna Kolektor **Stojan Petrič** je izrazil zadovoljstvo, da je lahko Kolektor ob praznovanju svoje 45-letnice pokrovitelj tako pomembni ustanovi, ki Idrijčanom že več kot sto let daje duševno hrano. Dijake je pozval, naj nikar ne pozabijo, da so svoje znanje nabirali v Idriji, in naj se vanjo po končanem študiju tudi vrnejo, morda celo v koncern Kolektor, kjer jih bodo zelo veseli.

Predsednika države dr. Danila Türka je navdušil slogan prireditve »Novih sto let«. S sloganom namreč izkazujejo zvestobo šoli in zavest, da je znanje še kako pomembna vrlina. Gimnazija ima torej vse pogoje za pot v prihodnost. In ima donatorja, pri katerem je predsednik dr. Danilo Türk videl značilno idrijsko vztrajnost, delavnost, znanje in kanček trme, vse tisto torej, kar je pripomoglo, da se je v tej kotlini razvil tak model razvoja, ki bi mogel biti mnogim za vzor.

Februar, marec 2008

7. februar – V razstavišču Nikolaja Pirnata na gradu Gewerkenegg so odprli razstavo del 21 umetnikov, udeležencev mednarodne likovne delavnice Slovenija, odprta za umetnost. Letošnja razstava je bila nekaj posebnega že zaradi jubileja likovne delavnice, saj je bila zadnja že petnajsta po vrsti. Razstavljeni dela so bila zelo raznolika, čeprav so vsi umetniki ustvarjali le na eno temo, in sicer figura v evropskem prostoru.

8. februar – Kulturni praznik na Idrijskem in Cerkljanskem so zaznamovale številne prireditve. Skupni imenovalec osrednjih prireditev v omenjenih občinah je bil izid knjig. Idrijčani so se z malimi skladbami za klavir spomnili domačega glasbenega pedagoga Ivana Rijavca, Cerkljani pa z drugim delom Terpinove knjige Dom mojih prednikov svojih rojakov in njihovih domačij. Slovenski kulturi so se poklonili tudi učenci in učitelji OŠ Idrija. Ti so se v družbi slovenskih pesnikov in glasbenikov sprehodili po vrtu umetnosti.

14. februar – Ožji odbor za obnovo Partizanske bolnice Franja, ki jo je neurje septembra lani povsem uničilo, se je odločil za popolno sanacijo Franje. Za projektno dokumentacijo je v državnem proračunu za letošnje leto zagotovljenih 250 tisoč evrov, za izvedbo projekta pa je v državnem proračunu za prihodnje leto rezerviranih 1,8 milijona evrov. Cerkljanska občina naj bi iz občinskega proračuna za obnovo Franje letos prispevala 30 tisoč evrov, računajo pa tudi na evropska sredstva. Strokovnjaki napovedujejo, da bi bila Franja lahko obnovljena že leta 2010, kar pa bo zelo težko.

3. marec – Zdravstveni dom Idrija je svojemu namenu predal prenovljeno ambulanto šolske medicine, ki je ustanovo stala 57 tisoč evrov. ZD Idrija je v lanskem letu za obnovo prostorov namenil 350 tisoč evrov. Popolnoma so prenovili zobozdravstveno ambulanto in s pomočjo donatorjev kupili sodobni digitalni ultrazvok in reševalno vozilo.

5. marec – Društvo za promocijo in zaščito idrijskih jedi je pripravilo že 5. senzorično ocenjevanje idrijskih žlikrofov.

Tričlanska komisija je 7 vzorcev ocenjevala na podlagi videza, arome, teksture in skupnega vtisa. Najboljšo oceno, 31 točk od skupno 35, so prejeli žlikrofi Gostilne Kos. Naj povemo še, da so vsi izdelovalci dosegli vsaj 25 točk, kar je pogoj za ohranitev certifikata.

6. marec – Idrijski župan Bojan Sever in predsednik Sveta za preventivo in varnost v cestnem prometu Vladimir Drobnič sta otrokom idrijskega vrtca predala kolesarske čelade, ki jim jih je podarila Avto-moto

zveza Slovenije. S tem dejanjem želijo donator, občina in člani Sveta za preventivo in varnost v cestnem prometu otroke spodbuditi k uporabi kolesarskih čelad. Kot so povedali, bi se morali otroci že zelo zgodaj naučiti, da brez zaščitne kolesarske čelade ne bi smeli sestiti na kolo.

6. marec – Pred dnevom žena so se na ta praznik spomnili tudi idrijski gimnazijci, ki so pripravili recital z naslovom Angleški in ameriški pesniki o ženski. Občinstvu so predstavili ženske, ki so bile včasih cenjene, spet drugič zatirane, a veskozi predmet poželenja številnih moških in navdih pe-

snikom, skladateljem in slikarjem. Recital so pospremili z razstavo likovnih del na temo ženske.

9. marec – Planinsko društvo Idrija je ob

dnevnu žena pripravilo že 30. pohod na Hleviše. Udeležilo se ga je preko 200 pohodnic. Vsaki, ki je prišla na Hleviše, so člani mladinskega odseka PD Idrija podarili cvet iz papirja.

18. marec – Na cerkljanski osnovni šoli so se zbrali svetovalci Zavoda za šolstvo in vodje inovacijskih projektov v vzgojno-izobraževalnih zavodih, od vrtcev, osnovnih in srednjih šol do posebnih zavodov. Šola je za goste pripravila več delavnic na temo »Vse, kar imamo, je naš svet«. Cerkljanska šola novostim na didaktičnem področju že dolgo posveča posebno pozornost. Kot smo lahko slišali, je interesa za sodelovanje v inovacijskih projektih med šolami vedno več.

Začeli so z 80 vzgojno-izobraževalnimi inštitucijami, v treh letih se jih je v proces vključilo že več kot 500.

20. marec – V galeriji nad Mestno knjižnico in čitalnico Idrija je bila na ogled

pregledna razstava del pokojnega domačega umetnika Milana Trušnovca. Družina je iz umetnikove obsežne zapuščine izbrala dela, ki so na najboljši možni način predstavila njegovo življenje in delo – od krajev, v katerih je živel in služboval, do tehnik, v katerih je ustvarjal. Milan Trušnovec se je namreč v svoji karieri preizkusil v različnih likovnih zvrsteh – od akvarela, grafike do tuša in male plastike.

30. marec – Doroteja Arčon, doma iz Vrtojbe, je prva stanovalka Doma za starejše Bor v Črnem Vrhu, ki je doživela sto let. Glavnino svojega življenja je podobno kot številna druga primorska dekleta preživela kot sobarica v Aleksandriji, po moževi smrti pa je doma živela skupaj s

sinom in snaho. V zavetje črnovrškega socialno-varstvenega zavoda je prišla pred petimi leti, in tu se odlično počuti. Tudi zdravje ji služi odlično, zato ne preseneča, da je na svoj stoti rojstni dan zapela

in zaplesala. Jubilej je praznovala kar dva-krat. Najprej s svojimi najbližjimi, potem pa še s predstavniki različnih organizacij iz domačega kraja, sostanovalci doma in zaposlenimi.

Iz preteklih let ...

Na Bukovem so oživel prosvetno društvo

29. decembra se je prosvetno društvo na Bukovem po dolgem času spet predstavilo javnosti z veseloigro »Lažni zdravnik«. Večina nastopajočih je bila tokrat prvič na odru in če upoštevamo, da so se naučili igre v štirinajstih dneh, moramo priznati, da so uspeli.

Prosvetno društvo je že dalj časa le živovarilo, pred kratkim pa se je članstvo spet zbralo in izvolilo nov upravni odbor, ki, kakor kaže, bo skrbel za živahno prosvetno udejstvovanje, saj se člani društva že pripravljajo na novo igro.

Prosvetno življenje na Bukovem ima precejšnjo tradicijo. Prosvetno društvo je bilo ustanovljeno že leta 1909, a je bilo med prvo svetovno vojno razpuščeno. Po njej pa je začelo zopet živahno delovati. Obstajala je dramska skupina in pevski zbor z nad 30 člani, ki ga je vodil vneti pevovodja Jakob Obid. 1927. leta so Italijani društvo razpustili. Spet je zaživelo šele po osvoboditvi, ko je uprizorilo več iger. Potem je prišlo do raznih nesoglasij in delo je zamrlo. Sedaj pa je društvo spet oživelo in če bodo člani delali še naprej s tako voljo kot so začeli, bodo gotovo doživljali še lepe uspehe.

H. F., Primorske novice, 10. 1. 1958

Gospodarski problemi na zasedanju Občinskega ljudskega odbora Idrija

V Idriji je bila prejšnji teden prva seja obeh zborov občinskega odbora, na kateri je prebral obsežno poročilo o vseh panogah gospodarske dejavnosti v občini predsednik občine Lado Božič.

V bodoče bo občinski ljudski odbor polagal vso pozornost razvoju kmetijstva in gospodarstva. Pri tem bodo lahko veliko koristili kmetijski strokovnjaki, ki bodo pojasnjevali in seznanjali kmetovalce s koristmi gojenja zemljiških površin z umetnimi gnojili in boljšo obdelavo zemlje. Lani, ko je bila razmeroma dobra letina,

so kmetje pridelali približno po 12 metrskih stotov pšenice na ha, kar je zelo malo. Kmetje se bodo morali v bodoče oprijeti gojenja gomoljastih rastlin: krompirja, pese, repe ter zelenjave, ki se bo lahko hitro unovčevala.

Za razvoj gospodarstva bo v prihodnosti treba vlagati več investicij, kakor do sedaj. V svojem govoru se je predsednik dotaknil tudi vprašanja šolstva in zdravstva. Opozoril je na pomanjkanje učiteljskega kadra in druge probleme v šolstvu.

V zdravstvu je občina v preteklem letu lepo napredovala. Zgrajena je bila šolska ambulanta, nabavljen nov rentgenski aparat in osebni avtomobil za prevoz zdravnikov.

Predsednik se je dotaknil tudi vprašanja prometa in zgraditve avtobusne čakalnice v Idriji, za katero naj bi prispevale sredstva vse gospodarske organizacije.

Na seji so sklenili, da bodo začeli v kratkem sklicevati tudi zборе volivcev za volitve poslancev v zvezno in republiško skupščino.

Primorske novice, 17. 1. 1958

Opravili so nad 1500 prostovoljnih ur

Čeprav so člani Radio-kluba v Idriji v minulem letu delali pod zelo težkimi pogoji – imeli so le eno vlažno sobo – niso odnehali. Upali so, da se bodo razmere z razumevanjem občinskega ljudskega odbora izboljšale. In res so s pomočjo okrajnega odbora Ljudske tehnike, uprave rudnika živega srebra in občinskega ljudskega odbora nabavili nov sprejemnik in oddajnik. Člani so si sami uredili primerno sobo, v katero so namestili te aparature, ki jih vsak dan povezujejo z zunanjim svetom. V zadnjem času jim je uspelo dobiti povezavo z 42 državami z vseh strani sveta.

Za gradnjo svoje sobe so žrtvovali 1500 delovnih ur in prištedili nad 140 tisoč din. Sklenili so tudi urediti delavnico, kjer se bodo lahko praktično udejevali.

Vsi člani so zelo delovni pri raznih prireditvah in državnih praznikih, ko izvršijo ozvočenja ter s tem pripomorejo do večjega efekta. Želijo si, da bi v klub pristopilo tudi čim več mladine.

Primorske novice, 24. 1. 1958

Uspešno delo mladinskega kina v Idriji

Mladinski kino v Idriji si že drugo leto uspešno utira pot med mlajši rod mesta in okolice in vedno bolj osvaja srca naših najmlajših, ki radi občudujejo junake iz pravljичnega sveta in gledajo poučne zgodbe iz današnjih dni.

Mladinskemu kinu nudi vso pomoč društvo prijateljev mladine. Upravljajo pa ga mladinci sami s 7-članskim upravnim odborom. V začetku so sicer imeli nekatere težave, ki pa so jih sčasoma odpravili. Odbor se je že večkrat sestal. Na zadnjem sestanku, ki je potekal v obliki razgovora med predstavnikom društva prijateljev mladine in upravnim odborom, je prišlo celo do predloga, da bi vrтели mladinske filme tudi v manj oddaljenih vaseh, kar bi zelo vzgojno vplivalo na vaško mladino. Upajo, da se bo dalo to zamisel že do spomladi uresničiti.

Veliko razumevanje za potrebe mladinskega kina je pokazalo tudi kino-podjetje v Idriji, ki mu je dalo na razpolago nekaj svojih filmov po znižani ceni.

H. I. B., Primorske novice, 21. 2. 1958

Zanimiva predavanja v okviru Ljudske univerze v Idriji

Ljudska univerza v Idriji tudi v zimski sezoni ni pozabila na izobraževalno delo. Poleg raznih drugih predavanj je pred kratkim začela prirejati tudi predavanja s potopisnimi temami. Tako je bilo že pred kakimi 14 dnevi prvo tako predavanje o lepotah Slovenije. Predavatelj, profesor Mirko Kambič je dopolnil predavanje z lepimi barvnimi diapozitivi, ki so nazorno prikazali lepoto naših krajev. Popeljal nas je po lepi Dolenjski ter v Julijske Alpe. Seveda smo imeli priliko videti tudi lepe primorske motive.

V drugem predavanju pa nas je predavatelj popeljal iz Ljubljane preko Münchna in Pariza v New York. Tudi to predavanje je bilo izpopolnjeno z živobarvnimi slikami.

Obe predavanji sta med Idrijčani vzbudili veliko zanimanja. Poleg mladine se ju je udeležilo tudi mnogo upokoencev, ki so izrazili željo po ponovnih podobnih predavanjih.

Primorske novice, 28. 2. 1958

Kar gre noter, mora tudi ven

(po možnosti skozi čistilno napravo)

Marija Benčina

Nedeljsko kosilo. Idrijske gospodinje, ki med tednom uspejo le na hitro pripraviti kak prehrambeni obrok, so se dopoldne malce bolj posvetile kuhanju, da bi razvajale svoje domače. Družina je zamaknjena v polne krožnike, ki danes ponujajo celo paletu različnih jedi, od juhe, pa vse tja do sladice. Pa seveda kavica za povrh ter glažek vinca za boljšo prebavo in zadovoljstvo je popolno. Radio Odmev poroča o dogodkih preteklega tedna in po kosilu se zleknjeni na kavču lahko prepustimo prebavljanju zaužitih dobrot.

postarala, pa tudi gospodinjstev, ki vanjo odplakujejo svoja nedeljska kosila in še marsikaj drugega, je zaradi širjenja kanalizacijske mreže vse več. Le 4.500 enot je njena čistilna zmogljivost in ta številka je v precejšnji meri presežena, zato potujejo nekatere odplake, ki bi jih bilo sicer možno speljati v čistilno napravo, še vedno kar neprečiščene v Idrijco. Če prej ne, nas to moti poleti, ko v reki ohlajamo svoja pregreta telesa, pa tudi postrv na krožniku nam gre bolj v slast, če ne pomislimo, da je plavala v nečem, kar bo po nekaj urah prebavnega

v tem primeru jih je več, kot bi bil dobro za zdravje, saj je čistilna naprava pre malo zmogljiva, da bi se greznice praznile tako pogosto, kot bi se morale, kar mušjim apetitom ravno prav pride.

Tudi če se na naše počutje ne bi preveč ozirali, pa nas k ukrepanju zavezuje zakonodaja, na podlagi katere moramo čiščenje odpadnih voda v Idriji, Črnem Vrhu in Godoviču rešiti najkasneje do leta 2015. Zavedajoč se problema, predvsem pa njegovih finančnih razsežnosti, je občinska uprava s projektom izgradnje čistilnih naprav v prej navedenih naseljih kandidirala za pridobitev evropskega denarja. Ne boste verjeli, pa je vendarle res, da smo prvo fazo kandidature uspešno opravili in je investicija uvrščena na seznam tistih projektov, za katere se lahko pričakuje sredstva s strani države in evropskih skladov. Kar dobrih 10 mio evrov je težak ta projekt in, kot že rečeno, obsega centralno čistilno napravo v Idriji z 9.000 enotami ter čistilni napravi v Črnem Vrhu in Godoviču, kjer se predvideva hitra rast novih gospodinjstev s po 1.500 enotami. Zaradi pomanjkanja prostora ter zagotovitve čim večje stopnje čiščenja projekt predvideva na centralni čistilni napravi v Idriji membransko tehnologijo, ki bo za razliko od sedanje klasične, ko se blato izloča z usedanjem in ne s precejanjem skozi membrane, zagotavljala tako bistro Idrijco, da se bomo s posebnim učinkom pljusknili vanjo in kapljice, ki bodo ob pljuskju pršele naokrog, bodo čiste kot solze. Da pa ne bi razsipali denarja brez potrebe, se bo uporabilo vse tiste dele stare čistilne naprave, ki jih je možno. Zagotovo bo med njimi objekt za sprejem grezničnih muljev, zgoščevalnik blata ter merilno mesto za izpust prečiščene vode v Idrijco. Prav tako se bo še naprej uporabljal aeracijski bazen, v katerem se sedaj z našimi odplakami mastijo posebne vrste biološki organizmi ter s svojim papcanjem na eni strani proizvajajo čisto vodo, na drugi pa

Obstoječa centralna čistilna naprava

In prav tu, na začetku prebavnega trakta, se začenja naša zgodba o nečem, kar na prvi pogled s to nedeljsko idilo nima prav nobene zveze. Neizogibni rezultat zaužitega kosila je namreč prej ali slej tisto, kar konča v straniščni školjki v tekoči ali pa zgoščeni obliki. Skrbno potegnemo vodo, da bi zadevo in njene spremljajoče efekte v ozračju spravili čim dlje od sebe, in začne se potovanje po kanalizacijskih ceveh navzdol vse do naše centralne čistilne naprave. Ko je bila le-ta še čisto nova, je komaj čakala, da je vsebina pripotovala do nje, da je imela kaj početi. Sedaj pa se je revica

procesa tudi sama postala. Da bodo užitki vseh nas popolnejši in brez slabih priokusov, je torej nujno mestu zagotoviti zmogljivejšo čistilno napravo, ki bo pokrila sedanje število gospodinjstev, pa obenem imela še nekaj rezerve, saj upamo, da se bo kljub prostorski stiski le še našlo lokacije za novogradnje, seveda pa tudi potegnili kanalizacijske povezave do tistih že obstoječih, ki so sedaj še vedno vezane le na lastne greznice. Pa tudi te je potrebno prazniti in njihova vsebina se po predpisih prav tako steka v čistilno napravo. In spet smo tam, kjer ni muh oz.

izločajo blato. Te prijazne drobne živalce pa bodo morale v begunstvo in prostor odstopiti za namen zadrževanja padavinskih voda. V uporabi bodo ostali tudi objekti za predzgoščanje in dehidracijo blata, ki pa ima v Idriji še dodano vrednost v obliki živega srebra. Prav zato, ker je več vredno, se ga povsod otepajo. Nova čistilna naprava naj bi zagotovila predelavo tega blata iz vseh občinskih čistilnih naprav do stopnje, ko bi se lahko oddalo na končno odlagališče, če bomo seveda uspeli, da se nam bodo vrata kje vendarle odprla.

Glede na to, da je razmerje financiranja 60 % Evropa in 40 % lokalna skupnost, si lahko obetamo 6 mio evrov evropskih sredstev, ostalo pa bomo morali bodisi kriti iz občinskega proračuna ali pa najti bogatega strica, ki bo to prevzel na svoja pleča. Najverjetneje bo res treba objaviti oglas »Išče se bogati stric« ali povedano v jeziku javnih financ, objaviti javni razpis za pridobitev zasebnega partnerja, ki bo primaknil tisti del sredstev, ki bi jih morala občina, zato pa bo kasneje dobil koncesijo za opravljanje teh storitev ter njihovo zaračunavanje uporabnikom. Vrednost celotnega projekta je namreč tolikšna, da bi se v primeru pokritja razlike iz občinske malhe morali odpovedati vsem ostalim investicijam za obdobje dveh let. To seveda ne gre, prav tako pa ne bi bilo modro odpovedati se veliki količini evropskega denarja, ki bi v Idrijo pritekel za čiščenje našega sranja, če za deva, o kateri smo doslej le nedoločno

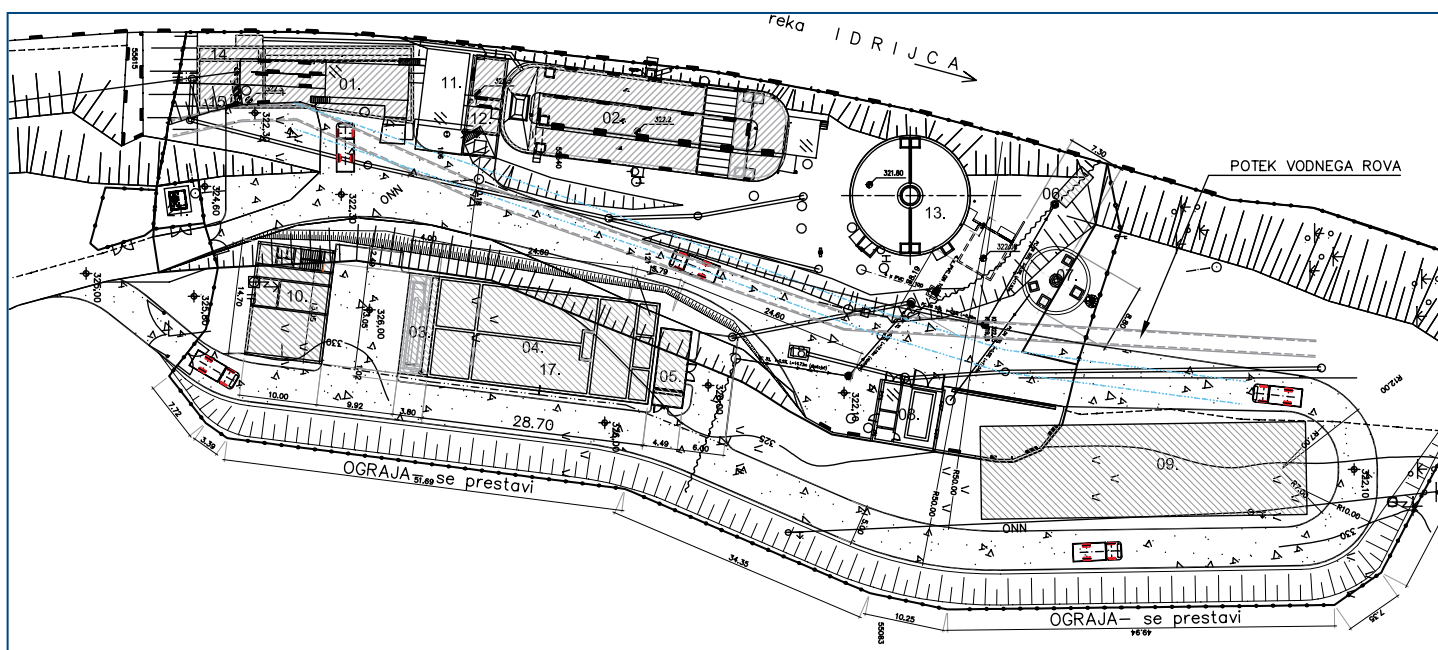
govorili, poimenujemo z njenim pravim imenom. Pa tudi vsi tisti, ki se bodo morali odločiti za pravo potezo, bodo verjetno rekli: »O, sranje, pa zakaj ravno v tem mandatu!« Z odločitvijo pa ne bo moč prav dolgo odlašati, saj tako kot »cagav fant ni nikol pri puncu spal«, tudi omahljive občine evropskih sredstev ne bodo dobile. Denar je, dobijo pa ga najhitrejši. Idrijski občinski svet se je na predlog župana in občinske uprave za eno javno zasebno partnerstvo pravkar že odločil. Na februarski seji je namreč podprl tak sistem financiranja na področju telekomunikacijskih povezav za pokritje s signalom t. i. belih lis, to je območij, kjer signala še ni.

Treba se bo torej odločiti še letos, prej pa se bo seveda naredilo preliminarne izračune stroškov in cene čiščenja. Upošteva tudi neobhodno dražji odvoz odpadkov zaradi zaprtja naših smetišč in odvažanja na regijska odlagališča, bo treba oceniti, kako visok bo za družine strošek čiščenja odpadnih voda, kanalščine, vode in odvažanja smeti. Vsekakor je naš cilj priti do cene, ki bo omogočila izpeljavo investicije po sistemu javno zasebnega partnerstva in bo še vedno sprejemljiva za naša gospodinjstva. Neizpodbitno dejstvo je, da bo strošek komunalnih storitev v bližnji prihodnosti precej višji, pa najsi bomo sprejeli javno zasebno partnerstvo ali pa ne, saj so cene teh storitev v Idriji, primerjalno gledane v Sloveniji, med najnižjimi. Ne moremo pa pričakovati,

da bi se del cene pokrival iz občinskega proračuna, saj občina kot javni finančni subjekt ne sme sofinancirati zasebne sfere, da bi tako zniževala stroške za uporabnike. Kot že rečeno, si tako velike investicije brez zasebnega partnerja nekako ne moremo predstavljati, vendar pa v to za vsako ceno vsekakor ne bomo šli. V tem trenutku z vsemi izračuni še ne razpolagamo, se pa pripravljajo in na njihovi podlagi bo sprejeta skrbno pretehtana odločitev, ki bo zagotovila, da bo volk (čistilna naprava) sit in koza (občinska malha) čim bolj cela.

Kakor koli že torej obračamo, nedeljska kosila in še vse druge naše pojedine niso drage le na začetku kot imenitne vhodne sestavine, precej nas stanejo tudi na koncu, ko je njihov vonj sicer še vedno močan, ni pa več tako omamen. Dokler smo njihove predelane ostanke puščali za grmom ali v stranišču na štrbunk, pa namesto z rožicami in srčki porisanega toaletnega papirja uporabljali lapuhove liste, je bilo to tako rekoč zastoj. Čeprav nas to danes kar nekaj stane, se vseeno ne bi več odrekli intimnosti in diskretnosti pri tem opravilu, ki nam ju zagotavlja celoten sistem odvajanja in čiščenja naših odplak.

Če ste ravno pri jedi, dobri in slastni, ravno prav slani in ne preveč mastni, želim dober tek vam in še boljšo prebavo, ki poslala ostanke bo v čistilno napravo.

Načrt nove čistilne naprave

Kolektor Synatec

Elektrotehnična oprema vrhunske kakovosti na enem mestu ...

Zastopamo svetovno znane proizvajalce niskonapetostne stikalne opreme in opreme za avtomatizacijo v industriji in gospodarstvu. Naš prodajni program obsega:

- niskonapetostno stikalno opremo za industrijo in zgradbe
- opremo za avtomatizacijo v industriji in zgradbah
- varnostno in kontrolno opremo
- programsko opremo za vodenje procesov SCADA in
- opremo za avtomatizacijo in niskonapetostno stikalno opremo za eksplozijsko ogrožena območja (Ex-oprema)

Razvijamo in proizvajamo opremo za avtomatizacijo:

- industrijske računalnike
- vhodno-izhodne enote
- industrijske monitorje
- različne elektronske module po želji naročnika
- komunikacijske vmesnike
- krmilnike
- info terminale

Informator

ČASOPIS KONCERNA KOLEKTOR • April 2008

Predsednik države na obisku v Kolektorju

Dr. Danilo Türk je še pred izvolitvijo za predsednika države izrazil željo, da bi rad obiskal Kolektor. Zato se je povabilu vodstva koncerna takoj odzval. Nad slišanim in videnim je bil zadovoljen. Dr. Danilo Türk, politik svetovnega formata, je namreč takoj doumel, kaj so mu sogovorniki, predstavniki slovenskega globalista, povedali in predstavili. Na čelu s predsednikom uprave koncerna Stojanom Petričem so ga obvestili o smelih načrtih koncerna, ki zaposluje okrog 3000 delavcev v 32 podjetij na tujem in doma. Med drugim o tem, da se bo za letos predvidenih 291 milijonov evrov prometa v prihodnjih petih letih skoraj podvojilo, kljub temu da se bo delež prodaje komutatorjev, ki so bili nekdanj nosilni Kolektorjev proizvodni program, zmanjševal. Po Petričevih besedah bo večji koncernov prihodek v prihodnjih letih temeljil na organski rasti že utečenih proizvodnih programov in na prevzemih podjetij doma in na tujem, katerih proizvodnje bodo dopolnjevale ponudbo posameznih koncernovih družb. Predsednik države pa se je pri gostiteljih pozanimal, kako si je Kolektor zagotovil pridobljeni tržni položaj in kako se je na njegovo rast odzivala konkurenca.

Spomladanska prodajna konferenca koncerna Kolektor.....

3

- V prihodnjih petih letih naj bi koncern skoraj podvojil prihodke od prodaje

Koncernova rast tudi na račun prevzemov....

5

- Koncern se je okrepil z nemško tovarno sanitarne tehnike

Pogovor z novim predsednikom uprave družbe FMR.....

7

- Andrej Kren delničarjem tudi letos obljublja dividende

45-letnica Kolektorja.....

16

- Razvojna in tržna komponenta sta naredili Kolektor neodvisen

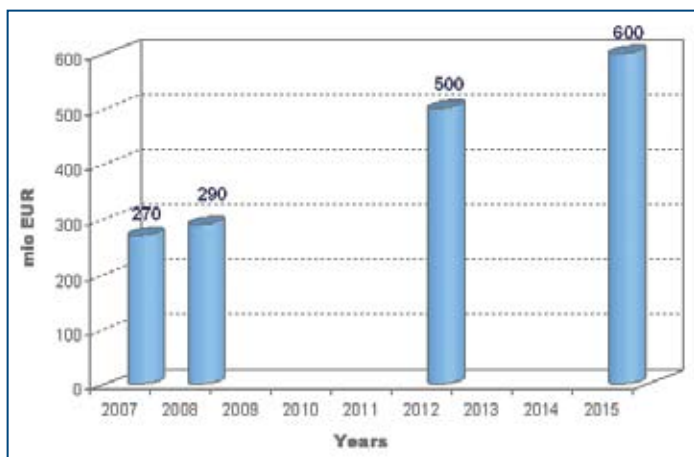

Spomladanska prodajna konferenca

Polona Semrl

Na dvodnevni prodajni konferenci koncerna Kolektor so se zbrali komercialisti, ki so tokrat prvič preučili prodajne možnosti za vse produktne programe skupine. Predsednik koncerna **Stojan Petrič** je udeležence uvodoma seznanil z novo organiziranostjo koncerna, ki je sicer še v pripravi, pomenila pa bo osnovo za njegovo delovanje v prihodnosti. O njej bomo obširneje pisali, ko se bo koncern dokončno reorganiziral.

Kot že samo ime konference pove, je ta namenjena pregledu poslovanja koncerna in načrtom za naprej. Lani je imel koncern Kolektor 270 milijonov evrov prometa, letos ga napoveduje za 20 milijonov več. Povečanje prometa je predvsem posledica akvizicij. Kolektor je namreč pred dvema mesecema za Kolektor Liv

kupil nemško podjetje Missel. Kot napoveduje Petrič, naj bi koncern leta 2012 ustvaril za 500 milijonov evrov prometa, tri leta pozneje, torej 2015, pa že 600 milijonov. Da bi to lahko dosegli, bodo morali še dodatno zaposlovati. Ker so kadrovsko na matični lokaciji v Idriji, kjer brezposelnosti praktično ni, omejeni, bodo število zaposlenih povečevali z akvizicijami in organsko rastjo na drugih lokacijah. Koncern trenutno zaposluje več kot 3200 ljudi, leta 2015 naj bi jih bilo že pet tisoč.

Na komutatorskem programu sicer načrtujejo povečanje prometa za tri milijone evrov, kar pa bodo po besedah predsednika koncerna Stojana Petriča težko dosegli. Programi na področju sanitarne tehnike bodo povečali promet za dobrih 15 milijonov evrov oziroma naj bi ostali programi prinesli

več kot 36 milijonov, kar pomeni rast na ostalih programih več kot 20% v primerjavi z lanskim letom. Izvršni direktor koncernove komerciale **Rok Vodnik** je komercialiste seznanil z rezultati poslovanja koncerna v prvem četrtletju tega leta. Po njegovih besedah je prodaja komutatorjev v primerjavi z enakim lanskim obdobjem manjša za okrog 6 odstotkov, kar gre pripisati recesiji na svetovnem tržišču, predvsem na področju široke potrošnje, to je v proizvodnjah ročnih orodij in gospodinskih aparatov, z zamikom pa jo je pričakovati tudi v avtomobilski industriji. Recesija, ki je v prvi vrsti posledica hipotekarne krize, ni prizanesla nikomur, Kolektor pa je še posebej prizadela daljnoazijska, predvsem kitajska konkurenca in nizek tečaj dolarja.

Kolektor je spomladansko prodajno konferenco v ponudbi komutatorjev izkoristil tudi za prevetritev novih projektov, tistih, ki so že v teku, in potencialnih, predvsem na novih tržiščih, ter ponudbo novih programov na področju plastike in elektronike.

Uspešno sodelovanje z izobraževalnimi institucijami

Koncern Kolektor že vrsto let uspešno sodeluje z izobraževalnimi institucijami v domačem okolju in izven njega. Vsako leto pripravijo vrsto ogledov, tako za tiste najmlajše, ki hodijo še v vrtec, do njihovih starejših kolegov v osnovnih šolah, največkrat pa jih obiščejo dijaki in študentje. V koncernu se zavedajo, da medsebojno spoznavanje in sodelovanje koristi vsem, tako njim kot učencem, dijakom in študentom ter izobraževalnim institucijam.

Pri pouku se mladi naučijo marsikaj uporabnega. Iz knjig izvedo kup teoretičnih podatkov, prakse, pri kateri bi osvojena znanja lahko tudi uporabili, pa je bolj malo. To jim iz leta v leto zagotavlja podjetje. Vsekakor od izobraževalnih ustanov v občini s Kolektorjem najbolj intenzivno sodeluje idrijska Gimnazija Jurija Vege. Plodno sodelovanje se je začelo s predstavitvami in ogledi podjetij pred informativnimi dnevi na fakultetah in vpisom nanje, da so dijaki dobili vtis, kaj in kako se dela v podjetju. Nadaljevali so s počitniškim delom in mentorstvi pri seminarjskih in raziskovalnih nalogah. Pred tremi leti pa se je Kolektor vključil v projekt gimnazije »Spodbujanje mladih za naravoslovje in tehniko«. Za deficitarne poklice torej, ki jih podjetje potrebuje, da bi uresničila zastavljene cilje. Že drugo

leto bo namreč v Razvojno-tržnem centru dobilo mesto več kot 200 visoko usposobljenih strokovnjakov.

Prva generacija dijakov je letos zaključila z laboratorijskimi vajami v podjetju. Dogovarjajo pa se, da bi ti dijaki, drugo leto, ko bodo v četrtem letniku, v laboratorijih Kolektorja opravili še obvezno maturitetno laboratorijsko vajo.

Vsako leto koncern razpiše in podeli vrsto štipendij. Svojim štipendistom in drugim še v času izobraževanja omogoča počitniško prakso in delo. Študentje si še v času študija znanje nabirajo v Laboratoriju za optodinamiko in lasersko tehniko v Ljubljani.

Ker je združevanje teoretičnega znanja in prakse neprecenljivo, bo Kolektor v prihodnje še intenzivneje sodeloval z izobraževalnimi institucijami. Že prejšnji teden so se na Kolektorju začele tehnične delavnice za osnovnošolce, skupni projekt podjetja in idrijske osnovne šole. Na njih učenci na zabaven in poučen način spoznavajo uporabnost elektronike in delovanje strojev. Koncern Kolektor je tudi pokrovitelj raziskovalnega tabora za nadarjene učence, ki bo junija na Medvedjem brdu.

Naša štipendistka **Barbara Ukmar** je za svoje diplomsko delo »Naložbeni certifikati kot alternativna naložbena oblika«, s katerim je diplomirala na Ekonomski fakulteti, prejela Prešernovo nagrado. Čestitamo!

Izobrazba je ključ do uspeha

Zaposlenim, ki so imeli končano osnovnošolsko izobrazbo, je Kolektor Sikom pred tremi leti omogočil, da so se vpisali v izobraževalni program za pridobitev srednje poklicne izobrazbe »oblikovalec/oblikovalka kovin« in jim tudi plačal šolnino, saj vodstvo družbe meni, da bodo zaposleni s pridobljenim znanjem prispevali tako k lastnemu razvoju kot razvoju in napredku podjetja.

V začetku marca je izobraževanje uspešno zaključilo kar 29 zaposlenih (od 36 vpisanih), od tega so bili trije odlični, dva pa sta prejela celo dodatno pohvalo (vse predmete sta zaključila z oceno 5).

Zaposlenim je za uspešno opravljen zaključni izpit v svojem in v imenu koncerna Kolektor čestital tudi direktor družbe Kolektor Sikom **Valter Leban**. Izpostavil je, da so z vključitvijo v izobraževalni program zaposleni pokazali, da se zavedajo, da je prav znanje prvi pogoj za poklicni uspeh, zaključek izobraževanja in pridobitev formalne izobrazbe pa je šele začetek uspešne poti, ki jo imajo pred seboj.

Vsem zaposlenim, ki so uspešno zaključili šolanje, želimo veliko uspeha in da bi pridobljeno znanje uspešno uporabljali na svojem delovnem mestu.

Koncern se je okrepil z nemško tovarno sanitarne tehnike

Sredi februarja je Kolektor kupil nemško tovarno sanitarne tehnike Missel GmbH. Novo koncernovo podjetje s sedežem v Felbachu blizu Stuttgarta se odslej imenuje Kolektor Missel Schwab. S tem nakupom se bo koncernova prodaja sanitarne tehnike s sedanjih 20 povečala na 40 milijonov evrov na leto.

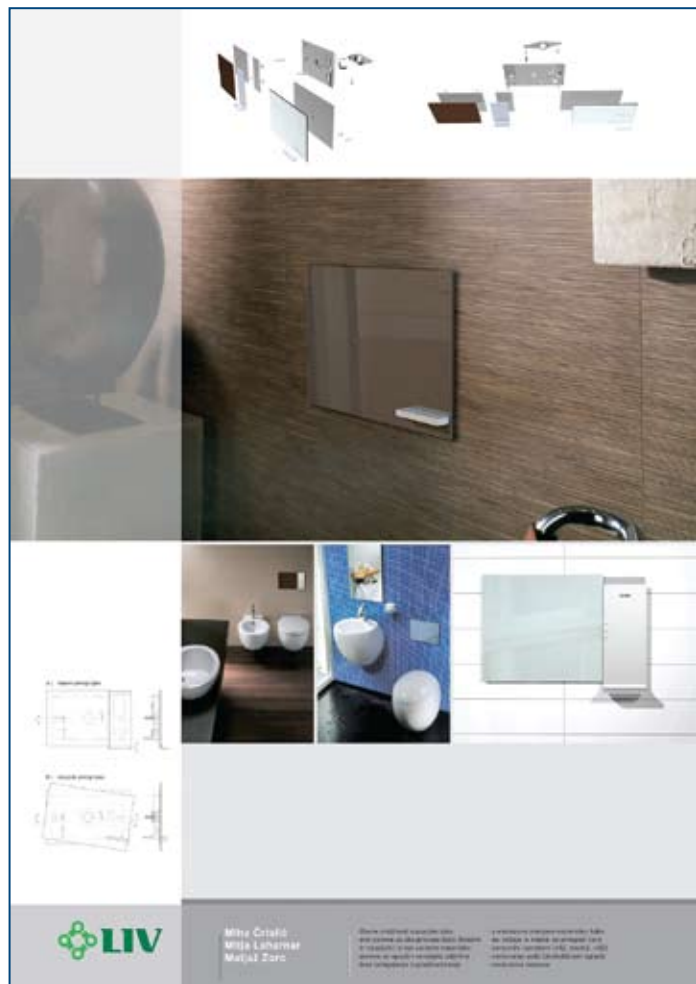

Z nakupom je koncernov Kolektor Liv po trditvah njegovega direktorja, magistra **Primoža Beštra**, preko nemškega podjetja vstopil na nove trge, predvsem Nemčije, Francije in Španije, kjer doslej izdelkov sanitarne tehnike s svojo blagovno znamko ni prodajal. Tako se bosta po novem blagovni znamki sanitarne tehnike Liv pridružili še dve novi, in sicer sanitarnih elementov Missel za ognjevarno in zvočno izolacijo, ter zidnih in podometnih elementov z blagovno znamko Schwab.

Kolektor Liv do nove aktivirne tipke podometnega splakovalnika prvič z natečajem

Polona Šemrl

Kolektor Liv, podjetje z več kot 35-letno tradicijo v proizvodnji sanitarne in čistilne tehnike, je letos prvič razpisal natečaj industrijskega oblikovanja aktivirnih tipk za podometne splakovalnike Liv. Z razpisom natečaja je podjetje želelo zajeti širino okolja, v katerem deluje, in iz njega od zunanjih oblikovalcev dobiti nove, sveže ideje, kar jim je, kot pravi vodja razvoja v Kolektorju Liv **Andrej Kobal**, tudi uspelo. Prejeli so 33 vlog, med njimi pet iz tujine. Strokovna komisija, ki so jo sestavljali zunanja oblikovalca **Jure Miklavc** in **Janez Mesarič** ter Andrej Kobal, vodja razvoja v Kolektorju Liv, je izbrala tri rešitve, ki so najbolj ustrezale naročnikovim kriterijem – inovativnosti rešitve, tehnični iznajdljivosti, uporabnosti izdelka za uporabnika in uporabnosti ideje za izdelovalca. Tretjo nagrado si je prislužil **Gašper Premože**, drugo **Jura Štok** in prvo skupina treh oblikovalcev, **Miha Črtalič**, **Mitja Laharnar** in **Matjaž Zorc**. Komisija se je strinjala,

Zmagovalna rešitev, ki ponuja nešteto izpeljank

Dobitniki prve nagrade so si dobro ogledali ponudbo aktivirnih tipk za podometne splakovalnike

da je zmagovalna rešitev daleč najbolj inovativna, predvsem v svoji funkcionalnosti. Omogoča namreč možnost uporabe različnih materialov (od plastike do kovine, lesa in stekla) in oblikovanje cele družine izdelkov. »Res je, rešitev dopušča veliko možnosti za individualno reševanje želja - od estetskega do finančnega segmenta,« je povedal eden od avtorjev zmagovalne ideje, Matjaž Zorc. Gre namreč za dva

tipa rešitev, ki pa izhajata iz iste osnove, zaradi česar lahko nekoliko znižamo tudi stroške, saj lahko del orodja uporabimo pri obeh rešitvah. Oblika je izčiščena, kar sovпада s sodobnimi trendi. Oba tipa delujeta na dva načina, in sicer na gib s potegom in na gib z rotacijo.

V Kolektorju Liv načrtujejo, da bi izbrano rešitev tržišču lahko ponudili že konec prihodnjega leta.

Delničarji družbe FMR lahko tudi letos pričakujejo dividende

Filip Šemrl

V začetku aprila je minilo 20 let od prihoda Andreja Krena v naše kraje, univerzitetnega diplomiranega pravnika, ki je po sklepu nadzornega sveta v začetku letošnjega leta prevzel mandat predsednika uprave družbe FMR. To, kar danes ni nič posebnega, je bilo pred dvema desetletjema skoraj neverjetno, namreč, da bi si kdo iz metropole iskal službo v tem koncu Slovenije. Sogovornik se je najprej zaposlil na oddelku poslovne strategije v cerkljanski Eti, kjer je kasneje prevzel odgovornost za stike z Etinim nemškim partnerjem. To mu je bila prva delovna izkušnja v gospodarstvu in spoznavanje delovanja gospodarske družbe. Po štirih letih Kren prevzame vodenje Avtocentra Idrija, ki se je v letu 1992 izdvojil iz podjetja Promet Idrija. Avtocenter je bil Krenu priložnost za pridobivanje vodstvenih izkušenj in izpeljavo lastninjenja. Po treh letih je prišlo spet novo povabilo. Takrat ga je k sodelovanju povabil predsednik družbe Kolektor Stojan Petrič, Kren pa je sprejel ponujeno mesto direktorja FMR. To je bilo po končanem lastninskem preoblikovanju družbe Kolektor, ko so njegovi delavci, bivši zaposleni in upokojenci dobili delnice družbe FMR, s sredstvi katere je bilo treba tako gospodariti, da vsako leto prinašajo dividende v zadovoljstvo njenih delničarjev. Andrej Kren s sodelavci seveda skrbi za to.

V dveh desetletjih je za vami že kar precej pester nabor delovnih izkušenj, in to v različnih gospodarskih družbah. Če se omejiva zgolj na največje v idrijsko-cerkljanskem industrijskem bazenu, so po vašem v filozofiji poslovanja med njimi kakšne razlike?

Kren: Vsaka izmed njih je nekaj posebnega oziroma se jih ne da enačiti niti po filozofiji, niti po načinu dela, niti po lastniški sestavi. Eta se je v procesu lastninjenja odločila za drugačno pot kot Kolektor. V Eti so menili, da je bolj varno prepustiti odgovornost za razvoj in delovna mesta tujemu partnerju, kar je bila ena od možnosti. Meni je bil bližje način, ki se ga je v procesu lastninjenja lotil Kolektor. Ta je izkoristil možnosti, ki jih je takrat dovoljevala zakonodaja glede interne razdelitve in notranjega odkupa t. i. notranjih lastnikov. Zato je imel FMR v tistem obdobju več kot 1000 delničarjev, ki so v pretežni meri prihajali iz vrst zaposlenih, upokojencev in bivših zaposlenih Kolektorja. Vsaj do lani ni bilo treba tega lastništva dodatno koncentrirati. Prva poteza v tej smeri je bila sicer izvedena v začetku leta 1998, ko je velika

večina omenjenih delničarjev ustanovila družbo pooblaščenko, v katero so prenesli svoje delnice FMR in v zameno dobili delnice FMR Holdinga. S tem dejanjem je FMR Holding pridobil večinski paket delnic v družbi FMR in možnost upravljanja, ki je bilo na neki način skoncentrirano v krogu notranjih delničarjev. Motenj v poslovanju FMR, ki bi izhajale iz lastniških razmerij, ni bilo, ker so bili tudi zunanji delničarji (Vipa Holding, KAD, SOD in Nova KBM) zadovoljni z rezultati poslovanja oziroma dividendami, ki so jih prejeli vsako leto.

Potem pa pride Hidria, v kateri vlada drugačen sistem, s koncentracijo lastniških deležev v krogu ozke skupine vodilnih ljudi. Z njenim vstopom v družbo FMR je bil marsikateri mali delničar družb FMR in FMR Holding prej pripravljen prodati svoje delnice, saj je vedel, da Hidria, za razliko od omenjenih dveh družb, svojim delničarjem ni nikoli izplačevala dividend, in se je bal, da bi se lahko taka politika prenesla še na FMR.

Lahko torej rečemo, da je Kolektor z vidika lastninjenja še vedno "naša" firma?

Kren: Mislim, da večina zaposlenih, upokojencev oz. bivših Kolektorjevih delavcev še vedno tako razmišlja. Hidriin nakup ob koncu lanskega leta je prav s tega zornega kota povzročil med delničarji FMR in FMR Holdinga precejšnje negotovanje in odpor, kar se je pokazalo tudi v kasnejši podpori, ki so jo dali na skupščinah vodstvu Kolektorja in obema družbama iz skupine FMR. Ta spet, lahko rečem, jemlje Kolektor kot svojo družbo, saj ima v njem še vedno 29-odstotni delež. Prišel je le novi zunanji lastnik, vendar smo jih s takim deležem imeli tudi že prej. Ker pa z 38,66-odstotnim deležem nima možnosti upravljanja, nima tudi priložnosti odločati o večini zadev, o katerih se

na skupščini odloča. Lahko sicer prepreči spremembe statuta, kar je na zadnji skupščini tudi storil. To pa je tudi vse. Lahko nagaja, ne more pa vplivati na poslovanje FMR. Če pustimo ob strani čustva in dejstvo, da je ta lastnina pripadala delničarjem FMR, je z vidika uprave FMR prav vseeno, kdo je lastnik delnic. Uprava mora delati za dobro družbe in njenih delničarjev. To si bo prizadevala tudi v prihodnje, da bo preprečila morebitno škodo, če bi nam jo kateri od lastnikov hotel povzročiti.

Mali delničarji, ali bolje rečeno zaposleni v posameznih podjetjih, med katerimi je veliko družinskih članov, ki delajo v tej ali oni družbi, primerjajo plače med seboj, pa tudi dividende. Zanima me, koliko ti mali delničarji FMR danes dobijo za svoje certifikate?

Kren: Če smo natančni, je treba upoštevati dve stvari: dividendni donos, ki se je po posameznih letih spreminjal. Lansko leto je bil ta donos v primerjavi z nominalno vrednostjo delnice 22,6-odstoten. Drugo pa je kapitalski donos. Če upoštevamo, po koliko je Kolektor v vsiljenem procesu koncentriranja lastništva plačeval za delnice FMR, je to kar dvanajstkrat več od tiste vrednosti, po kateri so delničarji leta 1995 pridobili delnice družbe FMR v zameno za svoje certifikate. Če pa upoštevamo še, da so se delnice v procesu notranjega odkupa kupovale s 50-odstotnim diskontom, je ta korist za delničarja še toliko večja. Trdno sem prepričan, da se je ljudem naložba izplačala in da so se pravilno odločili, ko so certifikate zamenjali za delnice FMR in le-te kasneje za delnice družbe pooblaščenke FMR Holding.

Se je v trinajstih letih lastniška sestava FMR spremenila?

Kren: Kot sem že omenil, se je najpomembnejša sprememba v lastniški sestavi zgodila leta 1998, ko se je velika večina dotodanjih delničarjev družbe FMR odločila vložiti svoje delnice kot stvarni vložek v družbo FMR Holding. Kasneje je Slovenska

odškodninska družba (v nadaljevanju SOD) prodala vse svoje delnice FMR Kapitalski družbi (v nadaljevanju KAD), Nova KBM pa družbi FOND. Na tem mestu in s tem v zvezi bi rad povedal, da so milo rečeno neresnične izjave, ki se v raznih medijih pojavljajo od nakupa delnic FMR s strani Hidrie Fin dalje, češ da so bile delnice FMR vrsto let naprodaj in da se zanje ni nihče zanimal. Nasprotno, mi smo se, potem ko je moj predlog o odkupu lastnih delnic podprl nadzorni svet FMR, že leta 2002 obrnili na Slovensko odškodninsko družbo in izkazali interes za nakup, vendar z njihove strani te pripravljenosti ni bilo. Ni pa se nam zdelo primerno, da klečeplazimo pred njimi in moledujemo, naj nam prodajo lastne delnice, saj smo imeli sočasno priložnosti za donosnejše naložbe, med njimi petodstotno povečanje našega deleža v Kolektorju in naložbo v delnice Abanke. Pa ne samo to. Naslednje leto smo Kapitalski družbi ponudili odkup njenih delnic FMR po knjigovodski vrednosti, vendar nam takratno vodstvo KAD-a na našo ponudbo ni niti odgovorilo. Ko smo preverjali, zakaj se niso odzvali, so pojasnili, da so po njihovem te delnice vredne najmanj petkrat več in da jih po ponujeni knjigovodski vrednosti niso pripravljene prodati. Če pomislimo, da je KAD decembra lani Hidrii Fin prodal delnice za manj kot dve tretjini knjigovodske vrednosti delnic na dan 31. 12. 2007, je to, milo rečeno, zelo čudna in nerazumljiva odločitev vodstva KAD-a. Pet let pred tem so od nas pričakovali petkrat več od knjigovodske vrednosti delnice FMR, čeprav je bila družba FMR takrat vredna manj, kot je danes, potem pa so z njihovo prodajo Hidrii Fin iztržili skoraj osemkrat manj.

Bi lahko te trditve še bolj podrobno pojasnili?

Kren: Mi smo se že na prvem razpisu jeseni leta 2006 prijavi in nameravali KAD-ove delnice v FMR kupiti za sklad lastnih delnic, vendar naša ponudba, čeprav je bila med tremi najboljša, ni bila sprejeta. Vodstvo KAD-a je menilo, da je ponujena cena še vedno prenizka. Sodelovali smo tudi na drugem razpisu spomladi lani. Naša zadnja ponudba je bila od naše prve višja za 37 odstotkov, vendar tudi takrat vodstvo KAD-a ni bilo zadovoljno s ceno. Na povabilo članice uprave KAD gospe Božič sem se udeležil pogovora z njo in postavil vprašanje, kakšna so njihova pričakovanja glede cene delnic FMR, vendar tudi na to nisem dobil odgovora. Na moje dodatno vprašanje, kaj nameravajo z našimi delnicami v prihodnje, pa je odgovorila, da jih bodo bodisi dali na dražbo bodisi jih bodo obdržali v svoji lasti. Zato smo jeseni lani pričakovali, da bodo razpisali dražbo, na kateri bi KAD lahko maksimalno kupnino za delnice FMR, tako kot jim je to naložil njihov nadzorni svet ob podelitvi soglasja za prodajo teh delnic.

Kljub temu pa smo se medtem z eno naših prijateljskih družb, s katero smo že prej dobro poslovno sodelovali, dogovorili, da še oni dajo vodstvu KAD-a direktno ponudbo za nakup delnic FMR, in jim tudi predlagali ceno, ki bi služila za izhodišče v nadaljnjih pogajanjih. Ta ponudba je bila predsedniku uprave KAD gospodu Toplaku posredovana v začetku novembra lani in je bila po naših preverjenih informacijah že v izhodišču višja od tiste, po kateri sta KAD in Vipa Holding prodala delnice družbe FMR Hidrii Fin. Po naših izračunih so bili s tem poslom oškodovani delničarji Vipe Holdinga in država, ki je lastnik KAD-a, za najmanj 944.200,00 EUR. Posredno so bili oškodovani tudi upokojeenci, saj KAD zagotavlja SPIZ-u manjkajoča sredstva za izplačilo pokojnin, oz. vsi davkoplačevalci, saj bo ta primanjkljaj v prihodnosti morala zagotoviti država iz proračuna, kamor vsi prispevamo preko davkov in prispevkov. Res mi ni jasno, zakaj sta se vodstvi KAD-a in Vipe Holdinga odločila, da se bosta glede prodaje delnic FMR pogajala le s Hidrio Fin, še posebej, ker je bil gospod Toplak izrecno seznanjen z boljšo ponudbo. Ker to dejanje po Zakonu o preprečevanju korupcije ustreza opisu ene od njenih pojavnih oblik, smo se odločili, da bomo pri pristojnih organih sprožili ustrezne postopke. Od njih pričakujemo, da bodo raziskali okoliščine tega posla.

Kot navajate, je Hidria prišla do deleža v FMR ceneje, kot ste bili sami pripravljeni plačati zanj.

Kren: Način, kako je bil ta posel izpeljan, kaže, da je šlo za posel pod mizo. Ne moremo pa stoo odstotno trditi, ker ne razpolagamo z vsemi dokazi, saj se take vrste zadeve ne delajo na očeh javnosti, ampak na štiri oči. Zato bomo dali priložnost pristojnim organom, da zadeve raziščejo. Mi pa se bomo še naprej ukvarjali z našim osnovnim poslanstvom, to je delati v dobro družbe in njenih delničarjev.

Na podlagi vsega navedenega torej izhaja, da trditev gospoda Svetlika, da niste kazali zanimanja za nakup delnic družbe FMR od KAD-a in SOD-a, ne drži!

Kren: Natanko tako. To je navadna laž, ki postavlja pod vprašaj verodostojnost tudi vseh ostalih izjav osebe, ki jo omenjate. Kot sem vam že povedal, delnice družbe FMR niso bile naprodaj, saj smo se zanje zanimali že pred šestimi leti. Zanimali smo se tudi kasneje, pa jih ni bilo mogoče kupiti, na koncu pa sta jih KAD in Vipa Holding prodala mimo nas po nižji ceni od tiste, ki bi jo lahko dosegla preko dražbe, in z negativnimi materialnimi posledicami za delničarje, davkoplačevalce in upokojeence.

Kakšen je bil FMR, ko ste se zaposlili v njem in kakšen je danes?

Kren: Sam sem v družbo FMR prišel, ko je bila po Zakonu o lastninskem preoblikovanju podjetij še sveže registrirana kot delniška družba. Takrat smo začeli tako rekoč od začetka. Družba FMR je imela takrat svoje premoženje predvsem v obliki deleža v Kolektorju in obračati je začela udeležbo pri dobičku iz tega naslova. Družba je napredovala, tako da sta z leti rasla njena bilančna vsota in kapital. Del dobička iz preteklega leta je bil vedno namenjen za izplačilo dividend, preostali del pa za naložbe. Bistveni skok v razvoju FMR se je zgodil leta 2002, ko je najprej skupaj z družbama FI in FOND kupil Kirkwoodov delež v Kolektorju in isto leto skupaj z družbo Kolektor še nemški Kautt & Bux, bivšega lastnika Kolektorja.

Prav tako smo isto leto zamenjali delnice, ki smo jih imeli v banki Vipa za delnice Abanke. Drugi večji skok pa se je zgodil lani prav s prodajo delnic Abanke, s katero smo dosegli lep kapitalski dobiček ter povečali bilančno vsoto. Ta je konec lanskega leta znašala več kot 72 milijonov evrov.

Kakšni so načrti FMR v prihodnje? V preteklosti je bila najdonosnejša naložba v Abanko Vipa.

Kren: Poskušali bomo najti še kakšno takšno naložbo, ki bo na dolgi rok prinesla lepe donose. Letos bomo zaradi pretresov na borznih trgih, ki so posledica krize s hipotekarnimi posojili, manj intenzivno kot v preteklem letu vlagali v portfeljske naložbe, v delnice, ki kotirajo na borzah vrednostnih papirjev, in se bolj posvetili dolgoročnim naložbam v realnem sektorju. Investiramo po celem svetu. Tudi v prihodnje bo naš kriterij izbora potencialna donosnost naložb.

Z lanskim Hidriinim nakupom deleža v FMR se je spremenila tudi politika FMR glede finančne podpore nekaterim projektom skupne rabe. Pri tem imam v mislih predvsem gradnjo doma upokojeencev v Idriji?

Kren: To le delno drži, kajti mi smo se z občino in državo glede sodelovanja pri gradnji novega doma upokoјencev v Idriji začeli pogovarjati že pred slabim letom. Takrat smo jim povedali, da smo pripravljene skupaj z državo in občino Idrija ustanoviti podjetje v eni od oblik javno zasebnega partnerstva pod jasnimi pogoji, in sicer, da imamo možnost upravljanja z njim in da bo projekt nared do konca lanskega leta. Noben od naštetih pogojev ni bil izpolnjen. Nakup delnic v FMR je le sovpadel z našo časovno omejitvijo pripravljenosti za formalni vstop v projekt. Je pa res, da smo dobršeni del sredstev, ki so bila namenjena za gradnjo doma upokoјencev, porabili za konsolidacijo lastništva znotraj skupine. V letošnjih načrtih nimamo več predvidenih vlaganj v gradnjo novega doma upokoјencev v Idriji.

FMR ni poznal praktično nihče, dokler se ni začel ukvarjati s posli, ki so bili medijsko bolj izpostavljeni.

Kren: V preteklih letih smo bili bolj neprepoznavni. Mnogi poslovni partnerji so me ob prvih stikih spraševali, s kom je družba FMR povezana. Šele, ko smo jim povedali, da smo 29-odstotni lastnik Kolektorja, so na nas začeli drugače gledati. Nismo imeli namena pretirano poudarjati našega poslovanja, raje kot z besedami smo naše uspehe nadgrajevali z novimi dejanji. Če se je tu pa tam pojavila kakšna dobra novica o našem delu, je bilo za nas to že dovolj.

Neskromno rečeno. Koliko zaslug si pripisujete, da je FMR tak, kot je? Je bilo vaše imenovanje za predsednika uprave nagrada za dosedanje delo?

Kren: Dela zaslug vsekakor ne morem zanikati, bi jih pa težko ovrednotil. Rad bi s tem v zvezi izpostavil vlogo nadzornega sveta s predsednikom Stojanom Petričem na čelu, ki mi je v vseh teh letih stal ob strani in podpiral projekte, ki smo si jih zamislili. Tudi brez prizadevanih sodelavcev ne bi šlo. Nenazadnje gre zahvala tudi delničarjem, ki so doslej soglasno podpirali razvoj družbe. Imenovanje za predsednika uprave jemljem kot izraz zaupanja nadzornega sveta in ne kot nagrado za dosedanje delo, čeprav imenovanje temelji tudi na tem. Trudil se bom, da bova skupaj s članico uprave Ingrid Kermavnar skozi celo štiriletno mandatno obdobje uspešno vodila podjetje, tako kot sva ga v prejšnjem mandatu vodila s prejšnjim predsednikom uprave Jurijem Kleindienstom.

Vse se začne in konča pri denarju. Kaj lahko delničarji pričakujejo letos?

Kren: Tako kot vsako leto lahko tudi letos pričakujejo dividende. Da jih letos zaradi prihoda novega lastnika ne bi bilo, nismo niti razmišljali. Ne, tega ne bomo naredili. Največ, kar lahko v tem trenutku povem glede izplačila dividend, je, da se bomo držali zakonskih določil.

Da neresnica ne bi postala resnica

Uredništvo

Ker je bil intervju s predsednikom upravnega odbora Hidrie Edvardom Svetlikom, v katerem se je dotaknil tudi lastniškega vstopa v družbo FMR, objavljen ne samo v elektronskem glasilu korporacije, ampak ga je lahko kdor koli bral tudi na vsem dostopnih portalih, izvlečke pa tudi v javnih občilih, se nam je zdelo smiselno, da objavimo faksimile dokumentov, enega smo prejeli celo iz naše okolice, ki pričajo o tem, da trditev gospoda Svetlika iz omenjenega intervjuja ne drži.

Na vprašanje v zvezi z načrtovanimi prevzemi družb, npr. Hidrie IMP Klima v Godoviču in IMP Klimata v Ljubljani, češ da ste imeli vedno istega konkurenta, ki je na ta način višal ceno prevzetih družb, za kar bi lahko rekli, da je na ta način po nepotrebnem denar »odtekal iz Idrije«, je gospod Svetlik med drugim odgovoril: »...Prav zato smo bili presenečeni, da se je Kolektor odločil za nakup zemljišča, na katerem bi se naravno lahko širila Hidria. Zemljišče Interevropo v Spodnji Kanomlji je kupil po znatno višji ceni od realne in ponujene s strani Hidrie. Težko je razumeti razloge za takšno oviranje širitve in rasti proizvodnih kapacitet Hidrie, v kateri so zaposleni tudi družinski člani sodelavcev Kolektorja.« Konec navedka!

Hidria je za Interevropino skladišče ponudila 1.350.000 evrov, Kolektor pa 950.000 evrov, kolikor je znašala cenitev objekta. Na koncu je Kolektor za celotno lastnino Interevropo v Spodnji Idriji (zemljišče in poslovne stavbe) plačal 1.100.000 evrov, torej 250.000 evrov manj kot je zanj ponudila Hidria. Kdo je komu višal ceno je torej razvidno iz faksimil ponudbe, pogodbe in potrdila o plačilu. Ker je v Hidriini ponudbi zapisano, da je neobvezujoča, si lahko razlagamo, da je imela korporacija Kolektorju namen le višati kupnino. Kolektor pa je uspel skladišče kupiti po nižji ceni od ponujene, po zagotovilih njegovega vodstva, zato, ker je z Interevropo več kot dve desetletji pred tem poslovno sodeloval in **je krvavo potreboval skladiščne prostore**. Te bi kupil tudi, če bi bili v Idrški ali v kakšnem drugem zaselku na Idrijskem, le da bi bili z logističnega vidika, dovolj blizu njegovi proizvodnji. Ker imamo v uredništvu še več dokumentov, ki pričajo o »domnevnih« sinergijah med obema gospodarskima sistemoma, jih bomo objavljali v prihodnjih številkah Komunitatorja.

Hidriina ponudba

Hidria
Hidria d.o.o., Spodnja Kanomlja 23, 5281 Spodnja Idrija, Slovenija, T: +386 5 2734 301, F: +386 5 2734 470

INTEREUROPA d.d.
Vojkovo nabrežje 32
6000 Koper

Sp. Idrija, 12.5.2004

**Predsednik uprave
g. Jože Krajnc**

ZADEVA: Ponudba za odkup nepremičnine

Podajamo vam predlog za nakup nepremičnin na lokaciji v Sp. Idriji in sicer:

1. Opis nepremičnine

- parcels številke 59/8 k.o. Spodnja Kanomlja, vpisane v vl.št. 253 k.o. Spodnja Kanomlja zemljiške knjige pri Okrajnem sodišču v Idriji, za naslednjimi podatki:
 - poslovna stavba 250 m²
 - poslovna stavba 2370 m²
 - dvorišče 1393 m²
 - parkirišče 4060 m²
- v naravi predstavljajo nepremičnina poslovne prostore in skladišče z zemljiščem kot sledi:
 - pisarniški prostori v izmeri 610,98 m²
 - skladišče v izmeri 2.294,00 m²
 - zemljišče v izmeri 5.453,00 m²

2. Ponudbena cena: 1.350.000,00 EUR
(z besedo: en milijon tristo petdeset tisoč evrov) v tolaški protivrednosti po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan plačila.

Hidria
Hidria d.o.o., Spodnja Kanomlja 23, 5281 Spodnja Idrija, Slovenija, T: +386 5 2734 301, F: +386 5 2734 470

3. Pogoji nakupa:

- na način »videno kupljeno«
- prodajalec zagotavlja, da so nepremičnine proste bremen, ter izpraznjene po osebah in stvareh
- davek na promet nepremičnin in morebitne druge davke, notarske stroške glede overovitve in sestave pogodbe plača prodajalec, stroške glede zemljiškoknjižne izvedbe plača kupec
- za nakup nepremičnine kupec ne prevzame nobenih drugih obveznosti.

4. Ponudba je neobvezujoča in velja do 30.6.2004

Prosim, da nas o svoji odločitvi čimprej obvestite.

S spoštovanjem,

Edvard Svetlik
Predsednik
HIDRIA

Hidria
Hidria d.o.o.
5281 Spodnja Idrija

Druga stran prodajne pogodbe

2. člen

Prodajalec proda in izroči kupcu nepremičnine:

- poslovno stavbo v izmeri 2370 m², stoječo na parcelni številki 59/8, vl.št. 253, k.o. Spodnja Kanomlja,
- poslovno stavbo v izmeri 250 m², stoječo na parcelni številki 59/8, vl.št. 253, k.o. Spodnja Kanomlja,
- parkirišče v izmeri 4060 m², stoječe na parcelni številki 59/8, vl.št. 253, k.o. Spodnja Kanomlja,
- dvorišče v izmeri 1393 m², stoječe na parcelni številki 59/8, vl.št. 253, k.o. Spodnja Kanomlja,
- funkcionalen objekt v izmeri 13 m², stoječ na parcelni številki 59/9, vl.št. 253, k.o. Spodnja Kanomlja.

kupec pa kupljene nepremičnine kupi ter prevzame v posest.

3. člen

Pogodbeni stranki se sporazumno dogovorita, da znaša kupnina za nepremičnine iz prvega oziroma drugega člena te pogodbe **skupno:**

1.100.000,0 EUR
(z besedo: en milijon stotisoč evrov)

plačljivo v tolaški protivrednosti po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan sklenitve prodajne pogodbe.

4. člen

Kupec bo kupnino, določeno v tretjem členu te pogodbe poravnal v enkratnem znesku na Transakcijski račun prodajalca št.10100-000006785 pri Banki Koper d.d., Pristaniška 14, Koper, najkasneje v roku 30 dni po podpisu te pogodbe.

5. člen

Prodajalec INTEREUROPA Globalni logistični servis delniška družba, Koper, Vojkovo nabrežje 32, matična številka: 5001684, izrecno in nepogojno dovoljuje, da se pri poslovanju stavbi v izmeri 2370 m², stoječi na parcelni številki 59/8, vl.št. 253, k.o. Spodnja Kanomlja, vpiše lastninska pravica v korist imetnika:

PROKOS TRGOVINA IN POSREDNIŠTVO d.o.o. Idrija, Lapačetova ulica 9 Idrija,
Matična številka: 5495083

- do celote

2

Nova KBM d.d.

POTRDILO O PLAČILU

Nalog za prenos					
Vrsta posla	Št. naloga	Način vnosa	Prioriteta	Nujni nalog	Tarifirani
A7015	9908813995	Internet	97	Ne	Da
Banka plačnika			Banka prejemnika		
KBMA512X	NKBM		BAKOS12X	BANKA KOPER D.D. DVOJEZIČNA FIRMA: BANKA KOPER D.D. - S.P.A.	
Plačnik			Prejemnik		
PROKOS D.O.O. IDRJA, LAPAJNETOVA ULICA 009 IDRJA			10100-000006785 INTEREUROPA GLOBALNI LOG.SER.D.D., KOPER		
Referenca			Referenca		
99			99		
Znesek v SIT			Namen plačila		
262.409.180,00			NAKUP OSNOVNEGA SREDSTVA		
Predviden datum plačila					
22.6.2004					
Status		Datum plačila			
Obdelan		22.6.2004			

Nadomestila se obračunavajo v skladu s tarifo banke.

Nova KBM - Vaš denar. Vaša banka!

Nova KBM d.d.
Področje Nova Gorica
P.O. Box 1033
5000 Nova Gorica

RAZPIS ŠTIPENDIJ ZA ŠOLSKO

► Koncern Kolektor razpisuje štipendije

KOLEKTOR GROUP

Vodenje in upravljanje družb d.o.o.
Vojkova 10, 5280 IDRIJA

• univ. dipl. inž. strojništva	6 štipendij
• univ. dipl. inž. elektrotehnike	6 štipendij
• univ. dipl. inž. kemije	2 štipendiji
• univ. dipl. inž. računalništva in informatike	1 štipendija
• univ. dipl. pravnik	1 štipendija
• univ. dipl. ekonomist	2 štipendiji
• elektrotehnik elektronik	1 štipendija
• električar elektronik	1 štipendija
• gimnazija	5 štipendij

KOLEKTOR SIKOM

Proizvodnja komutatorjev d.o.o.
Vojkova 10, 5280 IDRIJA

• univ. dipl. inž. strojništva	3 štipendije
• univ. dipl. inž. za materiale	2 štipendiji
• univ. dipl. inž. kemije	1 štipendija
• dipl.inž. strojništva	4 štipendije
• elektrotehnik	5 štipendij
• strojni tehnik	15 štipendij
• mehatronik - operater	8 štipendij

KOLEKTOR KOLING

Inženiring, instalacije, proizvodnja d.o.o.
Sp. Kanomlja 23 b, 5281 SP. IDRIJA

• univ. dipl inž. strojništva	2 štipendiji
• univ. dipl. inž. gradbeništva	1 štipendija
• univ. dipl. inž. vodarstva in komunalnega inženirstva	1 štipendija
• univ. dipl. inž. elektrotehnike	1 štipendija
• strojni tehnik	1 štipendija
• elektrotehnik elektronik	1 štipendija
• oblikovalec kovin	2 štipendiji
• električar elektronik	1 štipendija
• monter ogrevalnih naprav	2 štipendiji
• monter prezračevalnih in klima naprav	2 štipendiji

KOLEKTOR LIV

Predelava plastike d.o.o.
Industrijska c. 2, 6230 POSTOJNA

• univ. dipl inž. strojništva	6 štipendij
• dipl.inž. strojništva	2 štipendiji

Prijave za dijake in študente vseh letnikov:

KOLEKTOR ORODJARNA

Načrtovanje in izdelava orodij ter orodjarske storitve d.o.o.
Vojkova 10, 5280 IDRIJA

• univ. dipl. inž. strojništva	2 štipendiji
• strojni tehnik	2 štipendiji
• mehatronik - operater	3 štipendije

ASCOM

Proizvodnja komutatorjev in drsnih obročev d.o.o.
Vojkova 10, 5280 IDRIJA

• univ. dipl. inž. strojništva	1 štipendija
• univ. dipl. inž. elektrotehnike	1 štipendija

NEBESA

Gostinske storitve, d.o.o.
Vojkova 10, 5280 IDRIJA

• gostinski tehnik	1 štipendija
• kuhar	2 štipendiji
• natakar	1 štipendija

Štipendistom nudimo:

- > sodelovanje pri izdelavi seminarskih, raziskovalnih in diplomskih nalog,
- > uporabo sodobne tehnične opreme,
- > mentorstvo pri praktičnem delu,
- > financiranje dodatnega izobraževanja že med šolanjem,
- > sofinanciranje strokovnih ekskurzij v tujino,
- > prakso v tujini,
- > delo na posameznih projektih,
- > zaposlitev po končanem šolanju.

Prijavi priložite:

- > življenjepis,
- > zadnje šolsko spričevalo oz. potrdilo o opravljenih izpitih,
- > priznanja in pohvale za dosežke med dosedanjem šolanjem,
- > potrdilo o vpisu za šolsko leto 2008/2009.

Prijave pričakujemo do 15. avgusta 2008 na naslov:

KOLEKTOR GROUP d.o.o.
Vojkova 10, 5280 IDRIJA, s pripisom: ZA ŠTIPENDIJO
ali na e-naslov: stipendije@kolektor.si

www.kolektor.si

Kolektor med največjimi izvozniki in slovenskimi multinacionalkami

Po podatkih, ki so jih objavili v eni od Delovih prilog FT se koncern Kolektor uvršča na deseto mesto med slovenskimi izvozniki in na prvo mesto v Goriški regiji in na Primorskem. Prvi večji izvozniki od njega so šele v osrednji slovenski regiji.

S komutatorjem Kolektor obvladuje polovico evropskega in 18 odstotkov svetovnega tržišča. S 146 milijoni evrov izvoza v Evropsko unijo se koncern uvršča na dvanajsto mesto, na druga tržišča pa z dobrimi 69 milijoni evrov na osmo mesto. V primerjavi z letom 2006 je Kolektor prodajo na tujem povečal za četrtno. Tudi po dodani vrednosti na zaposlenega se uvršča med vodilna industrijska podjetja pri nas. Dodana vrednost na zaposlenega v koncernu je 40300 evrov, nekatera od podjetij znotraj koncerna pa dosegajo celo več kot 60 tisoč evrov dodane vrednosti na zaposlenega. Kolektorju je, tako kot ostalim izvoznikom, največ težav povzročalo povečevanje cen surovin. Baker, osnovna Kolektorjeva surovina, se je lani podražil za 80 odstotkov.

Doc. dr. Andreja Jaklič in prof. dr. Marjan Svetličič med predstavitvijo lestvice največjih slovenskih multinacionalk na Fakulteti za družbene vede

Na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani so predstavili lestvico Top 25 slovenskih multinacionalnih podjetij v letu 2007, na kateri je tudi Kolektor. Lestvica, ki sta jo predstavila **doc. dr. Andreja Jaklič** in **prof. dr. Marjan Svetličič**, je plod sodelovanja Centra za mednarodne odnose na FDV in Programa za mednarodne investicije na Univerzi Columbia v New Yorku. Raziskovalci so podjetja na lestvico uvrstili glede na vrednost sredstev v tujini v letu 2006. Kolektor na omenjeni lestvici najdemo na 13 mestu. Po premoženju na tujem pa se koncern Kolektor uvršča na drugo mesto v Goriški statistični regiji, za Iskro Avtoelektriko, po skupnem premoženju pa na prvo mesto. Prav tako je z 229,1 milijoni evrov prihodkov od lanske prodaje na tujem na čelu lestvice med podjetji v regiji. Po besedah raziskovalke dr. Andreje Jaklič, raziskava

NAJVEČJI IZVOZNIKI

Hitra rast lahko pripomore k boljši prepoznavnosti gospodarstva - Ko bomo vstopili v OECD, se nam bo povečal ugled in zvišala borizna cena - Lestvica največjih slovenskih izvoznikov - Koliko je rast cen otkrila dobičke podjetij - Kako so podjetja ekološko ozaveščena in kako to dokazujejo

FT TEMA

Hitra rast lahko pripomore k boljši prepoznavnosti gospodarstva - Ko bomo vstopili v OECD, se nam bo povečal ugled in zvišala borizna cena - Lestvica največjih slovenskih izvoznikov - Koliko je rast cen otkrila dobičke podjetij - Kako so podjetja ekološko ozaveščena in kako to dokazujejo

razkriva dinamično gibanje neposrednih investicij slovenskih podjetij v tujini, rastočo razvejano mednarodno mrežo ter velik pomen največjih slovenskih multinacionalk. Te so v primerjavi s tujimi tekmeci sicer majhne, vendar pa imajo v slovenskem gospodarstvu izjemno velik pomen. Dr. Marjan Svetličič, predstojnik Centra za mednarodne odnose, je na predstavitvi lestvice na Fakulteti za družbene vede povedal, da med slovenskimi multinacionalkami, ki so najpogosteje regionalno usmerjene, neposredne investicije pa motivira iskanje in ohranjanje trgov, najdemo tudi igralce v globalnih nišah. Kot primer slednjega je izpostavil Kolektor. Kolektor je tudi edino podjetje na lestvici, ki je svoj zgodnji razvoj začelo kot podjetje v tuji lasti in nekaj let kasneje postalo podjetje v stoddstotni slovenski lasti. Izkušnje ter razvejana mreža poslovnih partnerjev, dobaviteljev in kupcev bodo koncernu še kako pomagale pri nadaljnjem razvoju in iskanju novih programov, je mnenja dr. Jakličeva, ki pravi, da se Kolektor zaveda, da se komutatorju življenjska doba izteka in da se je pravočasno začel ozirati za novimi strategijami in programi, ki bodo sčasoma nadomestili komutatorskega. Pomembno pa je, da bo ohranjal vpetost v mednarodno proizvodnjo in med vsemi programi izbral pravega in minimiziral čas, denar in energijo za programe, ki bodo na koncu uspeli.

Javna razgrnitev zazidalnega načrta Kolektorjeve industrijske cone

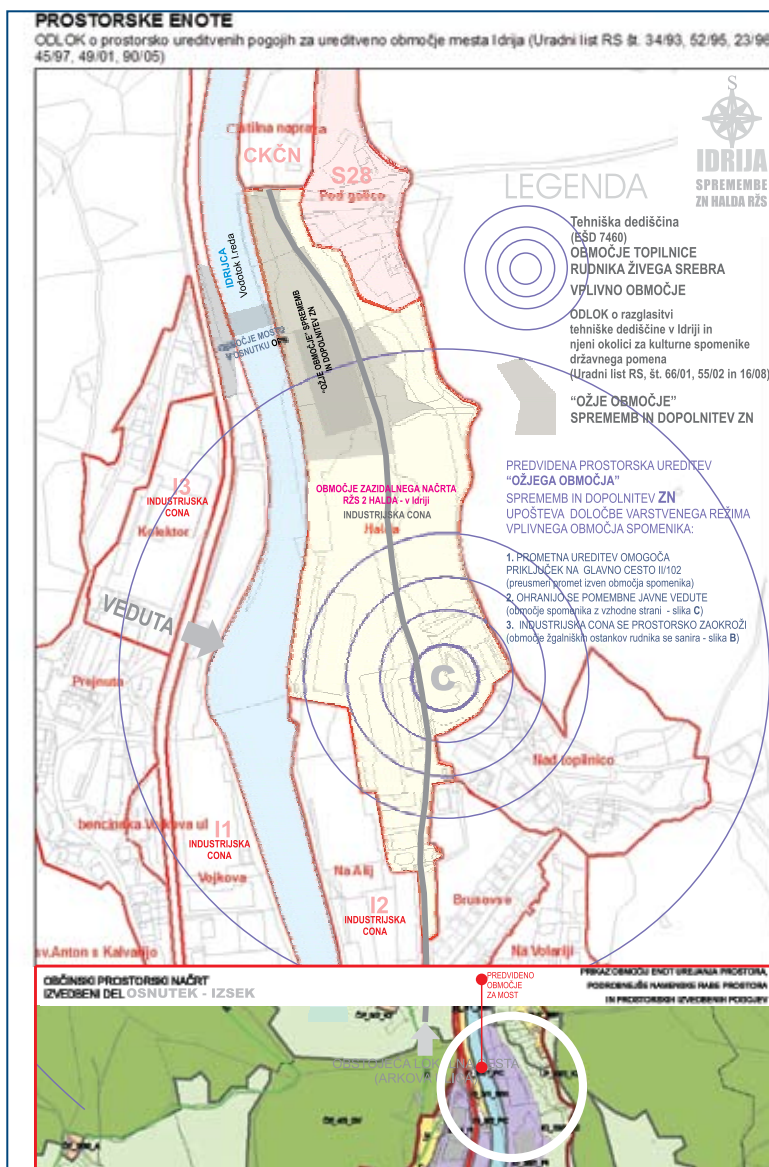
Na sedežu idrijske občine je bil do 9. marca razgrnjen zazidalni načrt RŽS 2 Halda, vmes pa je vodja občinske službe za urejanje prostora in varstvo okolja **Mojca Remškar Planinc** poskrbela za javno razpravo o njegovih dopolnitvah in spremembah, ki so se je poleg predstavnikov idrijske občine udeležili tudi investitor v novo Kolektorjevo halo, njen projektant, direktor rudnika in tudi člani idrijskega muzejskega društva. Da si bomo bolje predstavljali, kaj se skriva za njegovim nič kaj pomenljivim nazivom, zapišemo, da so temu območju v Idriji včasih preprosto rekli v topilnici, danes pa vsi govorijo le še o Kolektorjevi industrijski coni. Prav Kolektorju gre zasluga, da je nekoč najbolj degradirano območje Idrije postalo najbolj čedno.

Pobudo za spremembo zazidalnega načrta je razumljivo dal koncern Kolektor, ki se je na omenjenem območju lotil gradnje industrijskega objekta za uvajanje novih tehnologij in proizvodnjo novih izdelkov. Gradnjo omenjene hale je predvideval že prejšnji zazidalni načrt za to območje, z novim pa se Kolektor odpoveduje gradnji podobnega objekta tik ob rudniški topilnici, da ne bi okrnil dostopa, izgleda in njene namembnosti, saj je s svojo rotacijsko pečjo spomenik državnega pomena. Čeprav se je na večini površine nekdanje topilnice že razširila Kolektorjeva industrijska cona, RŽS načrtuje topilnico oživiti za muzejski prikaz predelave rude nekoč in do zaprtja idrijske živosrebrove jame in različnih načinov njenega žganja ter ekoloških problemov, ki so povezani z živim srebrom. V nekdanji separaciji pa je predvidena ureditev prostorov za nov Informacijski raziskovalni center o živem srebru.

Javna razprava je pokazala, da nihče od zainteresiranih nikogar ne bo oviral pri njegovih načrtih, edino, kar ostaja še nedorečeno in bo treba doreči, je cesta, ki pelje mimo topilnice proti mestni čistilni napravi, in z njo povezan prometni režim. Javni promet in kulturni spomenik nekako ne gresta skupaj, zato bo začasno še omogočen dostop do Kolektorjevih parkirišč, ki jih bo ta zgradil na svojih parcelah, kasneje pa bo promet speljan po predvidenem novem mostu čez Idrijco. Ob rotacijski peči rudniške topilnice bodo lahko parkirali samo njeni obiskovalci.

Območje topilnice, fotografirano z drugega nadstropja upravne stavbe FMR

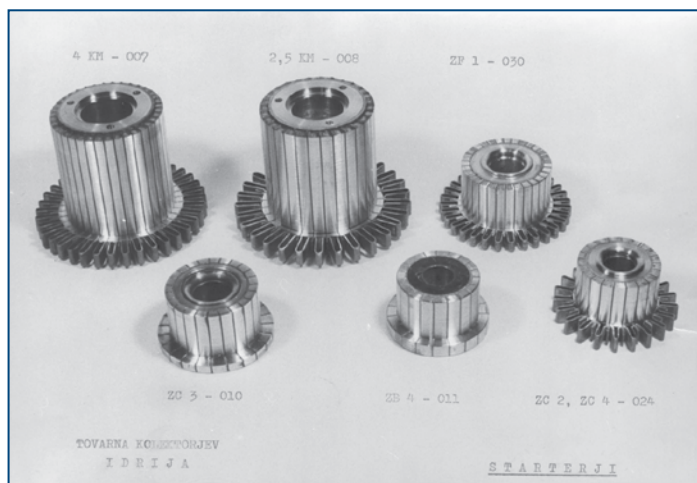

S tokratne seje idrijskega občinskega sveta, ki je bila 17. aprila, so umaknili razpravo o zazidalnem načrtu, saj morajo do prihodnje pridobiti soglasji kmetijskega in kulturnega ministrstva glede bodoče ureditve vplivnega območja rudniške topilnice (ZN 2Halda), ki se prekriva s Kolektorjevo industrijsko cono.

Razvojna in tržna komponenta sta naredili Kolektor neodvisen

Filip Šemrl

V sklopu tehnološkega razvoja teče vzporedno več procesov - od klasičnih raziskav in razvoja, katerega vrh so tako imenovane radikalne inovacije, pa do množične inovativnosti, rezultat katere je množica izboljšav, ki pripomorejo k večji učinkovitosti procesov. Množična inovativnost je permanentno gibanje, ki ga podpirajo tudi organizirane aktivnosti, kjer se uporablja moderne pristope in orodja, kot na primer TPM (Total Productiv Maintenance), KVP² (Kontinuirliche Verbesserungs Prozesse – stalne izboljšave procesov, po angleško CIP), Toyota Way. Množična inovativnost je tudi vsako leto kronana z razglasitvijo treh najboljših članov kolektiva (male izboljšave, koristni predlogi, tehnične izboljšave). Krona raziskav in razvoja so radikalne inovacije, ki jih je mogoče patentno zaščititi, poudarja namestnik predsednika koncerna Kolektor, **Radovan Bolko**. Ker gre za 45-letnico Kolektorja, se bomo v tokratnem prispevku omejili le na komutatorski program, saj je bilo podjetje leta 1963 ustanovljeno zgolj za proizvodnjo teh izdelkov.

Na fotografiji, ki jo je leta 1966 posnel Ivan Albreht, so prvi komutatorji, ki jih je Kolektor izdeloval za Iskra Nova Gorica, sedanjno šempetrsko Iskra Avtoelektriko

Obdobje do leta 1980

Od odprtja tovarne komutatorjev do začetka osemdesetih let je bil Kolektor le proizvodni obrat, skoraj ves ta čas v solastništvu nemškega Kautt & Buxa, ki ga je oskrboval s tehnologijo in nase prevzemal prodajne rizike. To je bilo obdobje inovacij, izboljšav in posnemanja ter izpopolnjevanja partnerjeve tehnologije, ne pa izvirnega Kolektorjevega novega produkta ali tehnologije, ki bi bila kronana s patentom. Verjetno tudi zato, ker takrat razvojni oddelek ni bil organiziran, ampak je razvoj kot tak v okviru tehničnega sektorja skrbel za izpopolnjevanje Kautt & Buxovih strojev in

Naslovna stran prvega Kolektorjevega patenta na tujem, ki mu je že potekla veljavnost. 1. 2. 1983 je bil zaščiteno v ZDA na podlagi predhodne patentne zaščite v Jugoslaviji, 18. 11. 1980. leta

orodij. Prelomnico je zaznamovalo zavedanje, da brez močnega razvojnega oddelka ne bo šlo. Kolektor ga je ustanovil, poleg tega pa še oddelek za gradnjo strojev ter orodjarno za izdelavo prototipov vzorcev in za preizkušanje, in kadrovsko okrepil oddelek konstrukcije. Tako so se v strogi tajnosti rojevale ideje, bogatilo se je znanje o izdelavi komutatorjev, ki je privedlo do odločilnega koraka, do tehnološkega preboja, ki je imel za posledico prijavo patentov, s katerimi se je podjetje v vseh pogledih otreslo odvisnosti od nemškega partnerja. Kolektor se je namreč spretno lotil razvoja predvsem komutatorjev za avtomobilске zaganjalnike in tistih vrst, katerim Kautt & Bux v razvojnem smislu ni posvečal posebne pozornosti, zato tudi ni skočil pokonci, ko so v Kolektorju prišli na dan s svojimi inovacijami (patenti). Velika zasluga, da je bilo tako, gre pripisati takratnemu direktorju razvoja **Jožetu Potočniku**, ki je z različnimi sodelavci podpisan pod večino Kolektorjevih patentov do leta 2004. Potočnik je bil tisti, ki je prepoznal ideje ali bil sam njihov tvorec in poskrbel, da so jih v razvojnem oddelku razvili naprej. Te zasluge mu v razvoju Kolektorja ne gre odrekati.

Prvemu Kolektorjevemu patentu je že potekla veljavnost. To je bil patent pluzenja HB surovcev (tračni komutator, ki je bil po Potočnikovem prepričanju zrel za velikoserijsko proizvodnjo, seveda z drugačnim pristopom, kot ga je zagovarjal Kautt & Bux). Sicer pa je med vsemi prijavljenimi patenti nekaj ključnih, in sicer vsi tisti, ki so povezani z grafitnim komutatorjem in 2K tehnologijo. Prvo obdobje Kolektorjevega tehnološkega razvoja je zagotovo zaznamoval patent, ki se je nanašal na tehnologijo izdelave HB komutatorjev, novejšo obdobje pa grafitni in karbonski komutatorji, sta prepričana **Marjan Drmota**, direktor Kolektorja Sikom, odgovoren za razvojno-tehnološko področje, in **Ludvik Kumar**, izvršni direktor Kolektorjevih novih programov, ki sta tudi nosilca nekaterih patentov novih postopkov izdelave (tehnologij) in konstrukcij komutatorjev.

Obdobje po letu 1980, doba intenzivnega Kolektorjevega tehnološkega razvoja

Osvojenemu tehnološkemu znanju je Kolektor konec osemdesetih let dodal še tržno komponento. Zasluga za izkušnje na tem področju gre pripisati takratnemu vodji komerciale **Stojanu Petriču**, ki je to službo usposobil z izkušnjami s prodajo na nekdanjem jugoslovanskem in vzhodnoevropskih tržiščih, medtem ko je bila prodaja na Zahodu še vedno izključno v pristojnosti Kautt & Buxa. Ko je slednjega doletel stečaj, je bil Kolektor s svojo komercialo že pripravljen in se je zato nemudoma pojavil tudi na zahodnoevropskem tržišču. Hilti iz Liechtensteina je bil prvi, ki se je z one strani železne zavese prišel celo sam pogovarjat v Idrijo o dobavah, saj je očitno že v času Kautt & Buxovih težav spoznal, kje je moč in kje prihodnost. Za njim pa še nemški Robert Bosch, se spominja takratni vodja Kolektorjeve komerciale. Z obema, z lastno razvojno in komercialno službo, se je Kolektor otrešel odvisnosti. S stečajem Kautt & Buxa je Kolektor prišel do tržišča, do katerega sicer ne bi mogel, povrh pa je bilo to v času, ko je bila pri nas cena delovne sile bistveno nižja kot na Zahodu in je zato lahko Kolektor konkuriral drugim ne samo s kakovostjo, temveč tudi z nižjimi cenami. Danes, v procesu koncernove globalizacije, Kolektor ne prenaša top tehnologije (avtomatiziranih linij) v svoje družbe po svetu, vsaj ne v tiste države, v katere bi bil prenos preveč tvegan. Je pa treba vedeti, da je s prevzemi nekaterih izdelovalcev komutatorjev Kolektor prišel tudi do tehnologije, ki je sam ni razvil. Tak primer je južnokorejski Sinyung, z nakupom katerega je prišel (*know how*) do tako imenovane tehnologije C komutatorjev (manjši tračni komutatorji). Kolektor se je v devetdesetih letih prav po zaslugi nabora lastnih patentov prelevil iz sledljivca in cenovno zanimivega (*low coast*) ponudnika komutatorjev v tehnološkega vodjo. Danes, pravzaprav že najmanj desetletje, je Kolektor po številu prijavljenih patentov

Delovno okolje Kolektorjevega razvojnega oddelka, v katerem tudi danes snujejo nove rešitve delovnih procesov v proizvodni komutatorjev

vodilni med proizvajalci komutatorjev na svetu, morda se lahko z njim primerjajo samo še japonski ponudniki, ki pa, po neuspešnih prodajnih poskusih na Zahodu, s komutatorji zalagajo v glavnem le domače tržišče. Japonske proizvajalce omenjamo zgolj zato, ker Kolektor pri prijavah patentov največkrat naleti na sorodne rešitve, ki so jih patentirali v deželi vzhajajočega sonca.

Pravna zaščita patentov

S patentom zaščitiš izdelek in način njegove izdelave, zato mora biti vloga za njegovo registracijo zelo preudarno napisana. Po eni strani tako, da je iz nje razvidno, da gre za novotarijo v izdelku ali proizvodnem procesu, po drugi strani pa tako, da konkurenci ne pove preveč oziroma ne razkrije tistega, kar bi izničilo dosežek. Na kratko: patent mora biti tako napisan, da čim več zaščiti in čim manj razkrije, kar pa ne gre skupaj, poudarja Radovan Bolko in dodaja, da veliko podjetij svojih proizvodov sploh ne zaščiti s patenti, ker morajo z njimi preveč razkriti, zato se raje odločajo za hitrejše spremembe in uvajanje novosti. Se pravi, da pridejo z novostmi na tržišče prej, kot jim lahko konkurenca aktualne prevzame (kopira). Kolektor je ponavadi s patentom zaščiti samo tisto (komutatorje), kar je ponudil tržišču. Nikoli pa v njem niso pisali patentne zaščite proizvodnih procesov, ki pa so bili za Kolektorjevo uveljavitev na tržišču odločujoči.

Za uporabo nekaterih patentov uporabniki tudi plačajo. Tak primer je bil ameriški Kirkwood, ki je po stečaju Kautt & Buxa postal večinski lastnik Kolektorja, vendar mu je moral kljub temu plačevati tantieme, saj ni bil obenem tudi lastnik patenta. Kitajci so pred kratkim kršili Kolektorjev patent, prav tistega, kateremu se čas izteka. Kolektor se ni šel pravdati z njimi, ker je v tej daljnoazijski deželi dokazovanje kraje intelektualne lastnine boj brez upanja na zmago, temveč je kupca kitajskih komutatorjev opozoril, da so izdelani na patentno zaščiten način, kar je slednji upošteval in jih prenehal kupovati. Bolj kot kršitev patentne pravice je zaznati, da si konkurenčni izdelovalci prizadevajo razviti

tehnologijo, ki bo obšla obstoječi patent. Najnovejši primer, ki je še v postopku reševanja, pa priča o tem, da tudi kupci v okviru tako imenovanega skrbnega pregleda proizvodnega procesa zberejo potrebno dokumentacijo in jo predajo konkurentu, ki naj bi zanje namesto Kolektorja izdeloval (klone) cenejše komutatorje. Na žalost danes, to velja tudi za avtomobilsko industrijo, ne moremo več govoriti o industrijski kulturi, s tem v zvezi poudarja Radovan Bolko.

Patentna pravica v državah Evropske unije velja 20 let, v ZDA 17 let. Prijava patenta tudi stane, in to ne malo. Vzdrževanje patenta je treba vsako leto v vsaki državi še posebej plačevati, s tem da je z leti proti pričakovanjem to dražje. Kolektor ima prijavljenih več kot 20 patentov, vendar se je kljub velikim stroškom z njihovo zaščito odločil za to, ker v nasprotnem primeru ne bi mogli govoriti o njegovem tehnološkem liderstvu.

Patente Kolektor že od nekdaj prijavlja prek münchenške pisarne Grättinger & Partner. Uveljavlja jih torej najprej v Nemčiji in jih prek nje razširja še na druge države.

Da tega ne počne preko slovenskega patentnega urada, je razlog v preprostemu dejstvu, da ta nima ustreznih služb, ki bi preverile novost, zato moraš sam kot prijavitelj v desetih letih z odločbami drugih patentnih uradov poskrbeti za to. Kje boš vložil patent in ga zaščitil, je po besedah **Francija Florjančiča**, Kolektorjevega pravnika, odvisno od velikosti oziroma pomembnosti tržišča. Na podlagi nemške prijave družba razširja patent še na Evropsko unijo, najprej za vse države, ki jo sestavljajo, kasneje pa si pridruže pravico njihove selekcije in navedbe preostalih držav, pri čemer je odločujoče vodilo Kolektorjeva navzočnost na tržišču ali sedež konkurenčnega proizvajalca. Postopek pridobitve patentne zaščite je dolgotrajen. Florjančič omenja tri do štiri leta, če k temu prištejemo še čas, ki ga potrebujejo razvojniki za uresničitev ideje, in čas, ki je potreben za uveljavitev samega patenta na tržišču, potem se približamo desetletju. Patentna zaščita prijavitelju oziroma njegovemu imetniku daje ekskluzivno pravico, da lahko na tistem tržišču, kjer ga ima uveljavljenega, samo on prodaja in proizvaja izdelek, ki so zaščiteni, in nihče drug, če on tega ne dovoli. Vendar mora sam preverjati, ali to tudi drži oziroma je spoštovano in v primeru kršitve odločati, kaj bo storil. Sicer pa mora v splošnem za vzdrževanje patenta obstajati predvsem komercialni interes prijavitelja za ohranjanje svojega monopola na določenem tržišču.

Razvojni krog je v Kolektorju mogoče zelo hitro pognati

Kolektor je danes po številu prijavljenih patentov in vrhunski tehnologiji izdelave komutatorjev zagotovo tehnološki vodja med sorodnimi svetovnimi proizvajalci. Bistvena razlika med Kolektorjem v preteklosti in danes je v tem, da izdeluje komutatorje, ki so imeli včasih status tehničnega produkta, danes pa potrošnega blaga. Komutator, za katerega je potrebnih od 20 do

30 delovnih operacij, ni enostaven izdelek, ga je pa enostavno kopirati in veliko delovnih operacij pri tem izvesti ročno, zato je kitajska konkurenca tudi tako močna. Namreč, vse, kar Kitajci vidijo in izmerijo, lahko tudi naredijo. Kolektorjeva prednost pa je še vedno in predvsem v inovativnih postopkih izdelave in znanjih s področja materialov. Kolektor izdeluje z izjemo mikrokomutatorjev komutatorje za vsa področja uporabe, kar ne velja za vse proizvajalce. Kitajsko konkurenco, ki ga je na nekaterih področjih dohitela na račun kopiranja, obvladuje z visoko stopnjo avtomatizacije proizvodnje in zanesljivostjo proizvodnih procesov.

Kaj je bilo ključno, da je Kolektor postal svetovni proizvajalec? Marjan Drmota in Ludvik Kumar sta si enotna v oceni, da je bila odločujoča ekipa, ki je znala prepoznati prave priložnosti tudi z očmi tržnika, zaradi česar se je Kolektor lotil tistih stvari v raziskavah in razvoju, za katere je ocenil, da jih bo lahko v bližnji prihodnosti unovčil na tržišču. Raziskave v Kolektorju so bile po njunem vedno ciljno tržno usmerjene. Samo ena prijava izuma, ki se nanaša na komutator s kondenzatorji, je bila po Potočnikovih trditvah zamrznjena, ker ni bilo kupca zanj. Še danes se obnesejo sinergije med razvojniki in komercialisti. Poleg tega je Kolektor razvil samozadostnost v razvoju komutatorjev, izdelavi strojev za njihovo proizvodnjo in načrtovanju proizvodnih procesov. Vse znanje je bilo torej skoncentrirano v hiši in je lahko generiralo nove ideje. Kolektor se je uveljavil v svetu tudi zato, ker se je do kupcev obnašal profesionalno in izkoristil vse potencialne tržišča, ker je zelo zgodaj uvedel načela zagotavljanja kakovosti, postal tehnološki vodja in bil v devetdesetih letih cenejši kot njegova konkurenca na Zahodu.

Medtem ko govorimo, da se komutatorju iztekajo leta, da je zrel produkt in se prodaja že toliko časa, kolikor let se vrtijo motorji različnih namembnosti, pa so si sogovorniki (beri razvojniki) enotnega mnenja, da je še vedno možno izumiti kaj novega. Ne glede funkcije komutatorja, ki se sto let ni prav nič spremenila, temveč glede tega, kako to njegovo funkcijo prilagoditi zahtevanemu okolju (komutatorskemu oziroma univerzalnemu motorju, v katerega je vgrajen). Če ne bi bilo v preteklosti tako močne razvojne ekspanzije, če si ne bi upali investirati v projekte in v novo opremo, če bi samo čakali na kupce in ostali pri istih proizvodnih zmogljivostih, Kolektor danes ne bi bil bistveno večji kot v osemdesetih letih. In ne bi govorili o Kolektorju, kakšnega poznamo.

»Ne smemo pozabiti, da je pred Kolektorjem nov izziv, to je razvoj novih, nekomutatorskih programov. Na račun velike usmerjenosti v razvoj komutatorjev je bilo to področje razvoja v preteklosti zapostavljeno. V razvoj drugih, novih produktov, je bilo vložena premalo časa, energije in idej. Reševanje tega izziva, ki je v marsičem še zahtevnejši od razvoja komutatorjev je sedaj naša naslednja naloga«, poudarja Radovan Bolko, ki v koncernu skrbi za razvoj novih programov.

Kako do idej?

Danijela Brložnik

V zadnjih mesecih na različne načine predstavljamo inovativnost kot temelj konkurenčnosti. Prizadevamo si vzpostaviti in voditi dober sistem izboljšav, ki bo zaposlenim omogočil ukrepati v zvezi z vsemi problemi in priložnostmi, ki jih vidijo. Ko se pogovarjamo s sodelavci, pogosto pridemo do ugotovitve, da je Kolektor zelo inovativno podjetje in naši zaposleni zelo inovativni ljudje. To seveda drži, vsak dan dobimo veliko število idej za izboljšave, pa se tega včasih sploh ne zavedamo, ker se nam to zdi samo po sebi umevno. A naše ideje v veliki meri ostajajo tudi neizvedene, ker v trenutku, ko se jih domislimo, nimamo možnosti za njihovo izvedbo, kasneje pa nanje pozabimo. Nekdo mi je nekoč rekel: »Ta pameten si zapiše, ta neumen si pa zapomni.« Moder mož je bil.

Zakaj je torej ideje potrebno zapisovati, če imamo s tem dodatno delo?

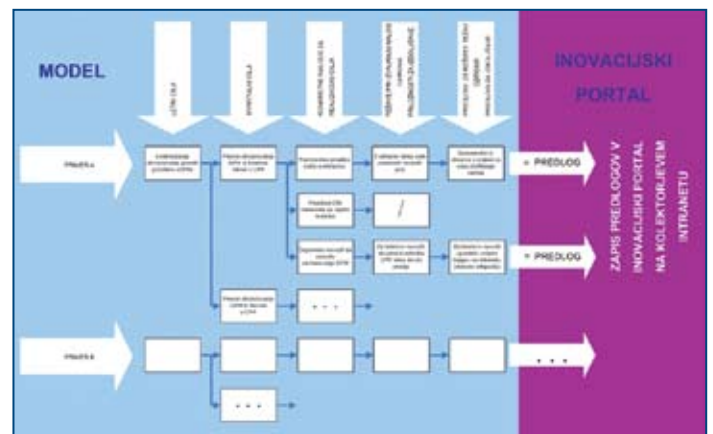
- gradimo bazo znanja,
- omogočamo enostavno in hitro širjenje znanja med oddelki znotraj podjetja,
- dokumentirane ideje so lahko izhodišče za nove ideje,
- spremljamo realizacijo idej,
- preprečimo pozabljanje idej,
- merimo inovativnost podjetja ...

V teku je prenova inovacijskega portala, s katero bomo omogočili enostaven vnos idej, dober pregled nad statusom idej – tako v smislu obdelave idej kot tudi v smislu njihove realizacije. Več o portalu bomo napisali v eni od naslednjih števil.

Med cilje podjetja za leto 2008 smo med drugim zapisali cilje, povezane z inovativnostjo:

- 4 zabeležene ideje na zaposlenega,
- realizacija >70 % inventivnih predlogov,
- vključevanje vseh zaposlenih na vseh poslovnih področjih v proces inoviranja (delež sodelujočih v inventivni dejavnosti >50%),
- delež timsko generiranih idej glede na vse ideje >50%.

Pa pridemo do vprašanj: »Kaj pa naj zapišemo? Kaj sploh je to ideja? Kako naj jih najdemo? ...« Kje je največji vir idej za izboljševanje, inoviranje? Seveda v našem vsakdanjem delu. Vsak dan se soočamo s takšnimi in drugačnimi težavami. Za težave iščemo rešitve. Kaj niso prav te rešitve tudi »input« v proces inoviranja?

Misel meseca

*»Odkritje nastane, ko gledaš na isto stvar kot vsi ostali in razmišljaš drugače od njih.«
(Albert Szent-Gyorgy)*

Starka ali kraljična? Odvisno, s katere strani gledate

To je en način za iskanje idej. Drugi, naprednejši način pa je, da ne razmišljamo le o problemih, ampak začnemo iskati **priložnosti za izboljšave**, s katerimi bomo preprečili, da do problemov sploh pride. Če želimo biti zares uspešni, boljši od drugih, bolj konkurenčni, moramo tudi razmišljati bolj kreativno in se ob svojem delu nenehno spraševati:

KAJ delam?

ZAKAJ tako, na tak način?

KAJ lahko spremenim?

Tako tudi naše delo postane bolj zanimivo in smo tudi sami z opravljenim delom bolj zadovoljni.

Tomaž Vidmar je pri iskanju odgovora na vprašanje iz naslova današnjega članka prišel na idejo ter postavil model, kako na dokaj enostaven in pregleden način prepoznati inventivne predloge. Lahko je v pomoč vsakomur, ki ima pri tem težave. Model najdete tudi v inovacijskem portalu - zapisan je pod ID 1065.

Model povezovanja ciljev z izvedbenimi nalogami ter predlogi za izboljšave.

Do idej lahko pridemo na različne načine. Recepta ni. Potrebno je le hoditi po svetu z aktiviranimi vsemi čutili, da zaznamo možnosti in priložnosti za izboljšave.

Kolektorjevi naložbi v novi Razvojno-tržni center in halo za razvoj novih programov lepo napredujeta

V gradbeni jami novega Razvojno-tržnega centra v Vojkovi ulici so v predvidenem roku zalili podložne betone in temeljne grede oziroma izvedli tako imenovano predtemeljenje, tako da bo v prihodnjih mesecih poslopje raslo iz tal. Svetovalec predsednika uprave koncerna za naložbe **Damjan Krapš** napoveduje, da bo do poletja Razvojno-tržni center pod streho. Do zime bo končana tudi fasada objekta, nato pa bodo urejali njegovo notranjost in ga povezali s halo S5, v kateri je med drugim Kolektorjeva orodjarna. Prvi trije meseci prihodnjega leta bodo namenjeni nameščanju opreme in selitvi v nove prostore Razvojno-tržnega centra. Med več ponudniki, ki so se odzvali na razpis za pridobitev del, so po Krapševih besedah izbrali velenjski Vegrad. Ta je med vsemi ponudil najugodnejšo ceno

in za izvedbo posameznih del angažiral Kolingove inštalacijske skupine, ki bodo sodelovale s svojimi storitvami ne samo na tem, temveč še na drugih objektih, katerih gradnjo je prevzel Vegrad. Za gradbeno-obrtniška dela na novi Kolektorjevi hali pa je razpis še v teku. Doslej so iz izkopne jame na deponijo v Ljubevč zvozili ves odpadni gradbeni material in haldo in s tem zaprli omenjeno odlagališče komunalnih odpadkov. Ob prostoru, ki je predviden za gradnjo nove hale, so uredili parkirišče za delavce iz Divizij B1 in B2 Kolektorja Sikom. Trenutno na delovišču poteka sanacija vodnega kanala HE Marof. V dolžini 120 metrov bodo ojačali ploščo omenjenega kanala, ki bo speljan pod halo. V teku so tudi priprave na temeljenje hale, ki naj bi bila po napovedih pod streho še letos.

Podpis pogodbe

Konec marca sta predsednik koncerna **Stojan Petrič** in kočevski župan **Janko Veber** podpisala dolgoročno pogodbo o najemu proizvodnih prostorov, ki jih ima novoustanovljeno podjetje Kolektor Kočevje v tem mestu. Podpis pogodbe je še dodatna potrditev dobrega sodelovanja koncerna s kočevsko občino.

Kar je zapisano, ostane

Filip Šemrl

Prav zaradi tega sem se odločil, da zdaj - ko je Komunitator in z njim Kolektorjev časopis zakorakal že v drugo desetletje izhajanja - napišem nekaj malega za osvežitev spomina o pisani besedi, ki je med bralce prihajala iz tega idrijskega podjetja. Med brskanjem informacij sem naletel na številne zanimivosti in podrobnosti v zvezi z izhajanjem Kolektorjevega Obveščevalca, predhodnika časopisa, ki ga, takega, kot

Z leve proti desno so: Silvo Kovač, Meta Groff, Viljem Makuc in Miro Gnezda

ga poznate danes, vsaka dva meseca prejimate v svoje poštno nabiralnike že več kot sedem let. Bolj kot to, čemu je bil Obveščevalec namenjen, me je presenetila ugotovitev, kdo se je z njegovim izdajanjem ukvarjal.

Miru Gnezdi, ki je v drugi polovici sedemdesetih let opravljal dolžnost direktorja računovodsko finančnega sektorja v Kolektorju, so naložili, da mora v skladu s takratnimi družbenimi zahtevami o vsestranski obveščenosti delovnega človeka poskrbeti za tovarniški časopis. »Popolnoma nevesčega tega dela so me dobesedno namočili. Sam sem leta 1976 napisal večino prve številke Obveščevalca, pa tudi naslednje, in poskrbel, da so ju stiskali v Gorenjskem tisku. Potem, ko sem zaradi drugih razlogov 1979. dal odpoved in odšel s Kolektorja, sta to delo prevzela **Viljem Makuc** kot direktor splošnega sektorja in **Silvo Kovač** kot tajnik samoupravnih organov,« se začetkov izhajanja Kolektorjevega obveščevalca spominja Miro Gnezda. Kovačevo obdobje, če smem tako zapisati, je bilo za takratne bralce najbolj zanimivo. Iz Obveščevalca so izvedeli praktično o vsem, kar se je dogajalo v podjetju, za nekatere bolj zahtevne družbeno koristne teme pa so k sodelovanju pritegnili tudi zunanje sodelavce, je ob peti obletnici vnovičnega izhajanja Kolektorjevega časopisa aprila leta 2002 v njem zapisal Silvo Kovač. Ko je Kovač začasno zapustil Kolektor in se preselil na SZDL, je tajništvo samoupravnih organov prevzela **Meta Groff** (takrat Tominec) in s tem tudi Obveščevalca. Tudi Tominčevi je bilo delo z njim tuje,

a ga je pet let opravljala vestno. Ker pa ji je bilo v letih kroničnega neplačevanja poverjeno vodenje podjetja Sikom, kjer smo lahko kupovali predvsem tehnično blago priznanih domačih blagovnih znamk, ki ga je Kolektor prejemal namesto plačil za dobavljene komutatorje, je časopis prenehal izhajati. Ne smemo pa spregledati **Marije Lapanje**, ki je vrsto let "matrala" tipkalni stroj, včasih pa tudi kaj malega sama napisala.

Obveščevalca oziroma Kolektorjevo interno glasilo so v devetdesetih letih nadomestile tedenske informacije, ki jih je, dokler ni odšla v advokaturu, vestno pripravljala **Nataša Luša**. Sam pa sem leta 1997 prevzel vnovično izhajanje Kolektorjevega časopisa, ki se je imenoval kar Kolektor. Vsako četrletje je zagledala luč sveta nova številka, ki je bila namenjena delavcem Kolektorja. Najprej smo časopis tiskali v črno-beli tehniki, potem pa se je predsednik družbe **Stojan Petrič** odločil, da bo decembrska številka leta 1998 v barvah. In pri njih, barvah namreč, je ostalo vse naslednje številke. Celo več. Aprila 2001 izide prva številka Komunitatorja, kakršnega imate priložnost prelistati in prebrati vsaka dva meseca.

Če je bil nekdanji Obveščevalec Kolektorju »vsiljen« od zunaj, a se je kmalu prijel in potem spet skoraj celo desetletje skrbel za vsestransko obveščenost kolektiva, in to v času medijske suše, ko se nam niti približno ni sanjalo, kako bo na področju informacijskih tehnologij svet napredoval, je bil njegov naslednik premišljeno položen v zibel. Upam si trditi, da se je predsednik uprave koncerna Kolektor Stojan Petrič zavedel pomembnosti pisnega medija, ki bo zabeležil zgodbo o uspehu, ki se je dejansko tudi začela s Kolektorjevo osamosvojitvijo. To spoznanje je ob kadrovski širitvi Kolektorja spet prav on nadgradil z idejo, da bi časopis družbe razširili z vsebinami, ki se nanašajo na okolje, v katerem koncern posluje in nenazadnje živi glavčina njegovih delavcev in njihovih družin. Tako smo spočeli Komunitator in z njim izhajanje Kolektorjevega Informatorja, kot se imenuje njegov sredinski del z najnovejšo vizualno prenovo, ki je sestavni del nove koncernove celostne podobe, pripeljali že v drugo desetletje neprekinjenega izhajanja. Od leta 1976 do lani se je z izhajanjem Kolektorjevega časopisa vedno ukvarjal kdo, ki je bil v družbi zadožen za druga dela in naloge, ali pa zunanji sodelavec, kot denimo jaz, ki mi je bilo med vsemi omenjenimi urednikovanje poklicno še najbližje. Odslej je drugače. Prvič ima Kolektor svojega človeka, ki skrbi samo zanj.

Ljubitelji smučanja so se pomerili v veleslalomu

Sindikata SKEI v koncernovih družbah Ascom in Kolektor Sikom je na smučišču Smučarskega centra Cerčno pripravil smučarski dan. Osrednji dogodek dneva, ki je bil namenjen predvsem druženju, je bilo tekmovanje v veleslalomu za člane sindikata in njihove sorodnike.

Na progi in ob njej ob šestsedežnici Lom se je zbralo

lepo število tekmovalcev in gledalcev. Tekmovalci so se na odlično pripravljeno progi s šestnajstimi vratci pomerili v trinajstih starostnih kategorijah. Prvi so se na progo podali najmlajši tekmovalci, stari do 11 let, kot zadnji pa so se s progo spopadli še starejši od 55 let, tisti torej, ki se po starosti uvrščajo v kategorijo veteranov. Številčno najbolje zastopana je bila kategorija moških, starih od 36 do 45 let. Najstarejši med tekmovalci je bil Beno Pahor, najmlajši pa Tobija Dobravec, star komaj pet let in pol, ki so ga organizatorji poslali na progo v kategoriji najmlajših deklic. Obljubili so, da se drugo leto to ne bo več zgodilo.

Zimsko srečanje članov Kolektorjevega sindikata SKEI je bilo odlično pripravljeno. K dobremu vzdušju so svoje prispevali lepo vreme, dobra hrana in živa glasba, ob kateri so se udeleženci smučarskega dne tudi zavrteli. Rezultati tekmovanja so objavljeni na Kolektorjevem intranetu.

Trohov spominski šahovski turnir zakorakal v drugo desetletje

Šahisti ŠK Kolektor, ki so lani zaznamovali 60-letnico organiziranega igranja šaha v Idriji, so drugo nedeljo v marcu pripravili že 11. Trohov spominski šahovski turnir. Udeležilo se ga je 23 šahistov iz Ajdovščine, Celovca, Trzina, Tržiča, Tolmina in šahovskega kluba, gostitelja. Med sodelujočimi, ki so odigrali sedem krogov pospešenega šaha po švicarskem sistemu, je bil en mojstrski kandidat in trije prvokategorniki.

Trohovega spominskega šahovskega turnirja v Idriji se vedno udeležijo tudi člani Slovenske športne zveze iz Celovca. S predstavnikoma organizatorjev, ki sta v Kolektorjevi restavraciji poskrbela za vzorno pripravljeno in izvedeno tekmovanje, so se postavili pred fotografski objektiv: (z leve proti desni) predsednik ŠK Kolektor Silvo Kovač, šahisti iz Celovca Rupert Reichman, Jozi Amrusch in Ivan Lukan ter domačin Avgust Vukanič.

Tokratni zmagovalec spominskega turnirja Boštjan More (direktor Ascoma) je že pred začetkom tekmovanja vabil otvoritve, ki so mu kasneje prinesle zmago tudi v dvoboju z mojstrskim kandidatom Dušanom Zorkom.

Najstarejši, Anton Bajc, je štel 69, najmlajši, Andraž Rupnik, pa 12 let. Oba sta člana domačega šahovskega kluba Kolektor, ki je tudi pripravil spominsko tekmovanje.

Presenetljivo in zaslužno je s šestimi osvojenimi točkami od sedmih možnih zmagal drugokategornik Boštjan More (ŠK Kolektor), ki jih je sicer zbral enako število kot drugouvrščeni mojstrski kandidat Dušan Zorko (ŠK Kranj), tretji pa je bil s točko manj Zdravko Peranovič (ŠK Čaven, Ajdovščina). Enako število točk si je priigral tudi veteran Vinko Tavčar (ŠK Kolektor). Najboljši med najmlajšimi šahisti je bil njegov klubski kolega Tilen Rupnik.

Iz nebeške kuhinje

Boštjan Novak

NEBESA

Pozdravljeni. Kot vsako pomlad je tudi letos primeren čas za šparglje. Preden pa začnemo kuhati, se spodobi, da vam malo povemo, kaj se dogaja v Nebesih.

S prvim aprilom smo v prenovljenih prostorih Gimnazije Jurija Vege dijakom in profesorjem ponudili razširjen nabor malic in kosil. Prostor Restavracije Vega, kot se naš novi lokal imenuje, se nahajajo v kletnih prostorih gimnazije. Odziv uporabnikov je dober in upamo, da bo vseskozi ostalo tako. Za novo šolsko leto računamo, da bomo

na gimnaziji lahko ponudili tudi zajtrk in nekoliko bolj dodelano ponudbo hrane in pijače. Predvsem si želimo, da bi dijaki bolj posegali po zdravi prehrani – predvsem sadju in zelenjavi. Seveda pa je to proces, ki ga ni mogoče izpeljati čez noč, saj je, kot vsi dobro vemo, navada železna srajca.

Seveda v Nebesih ne mirujemo. Bliža se poletje in v spet bomo prisotni v Idrijski Beli v okrepevalnici (Na Lajštu). Žal letos še vedno v obstoječi brunarici, ki je pošteno dotrajana in že dolgo časa kliče po ustrezni zamenjavi.

In še nekaj svežih idej za jedi s šparglji:

Topli šparglji s pršutom in mozzarella

- 4 hlebčki mocarele po 100 g
- 8 tankih rezin pršuta
- 20 zelenih belušev
- 30 g masla
- 1 žlica olivnega olja
- staran balzamični kis
- sol
- beli poper v zrnu

žajbljevo maslo

- 130 g masla
- 50 g žajbljevih lističev
- 3 žlice limoninega soka
- sol
- beli poper v zrnu

V ozkem loncu pristavimo blago soljeno vodo za *kuhanje* belušev. Beluše očistimo in povežemo v šopek. Vsako rezino pršuta narežemo na 3 podolžne trakove. Hlebčke mocarele razkosamo na 3 dele. Vsak košček položimo na konec rezine pršuta. Blago začinimo s soljo in sveže mletim belim poprom ter obložimo s po lističem žajblja. Naposled vsak košček sira ovijemo v rezino pršuta, tako da gre pršut po sredini sira. V vrelo vodo postavimo šopek belušev. Kuhamo jih 3 minute. V *ponvi* pristavimo oljno olje in maslo. Na segreto maščobo stresemo dobro odcejene beluše, ki jih na hitro *prepražimo*, da se rahlo obarvajo. Odstavimo, blago začinimo s soljo in sveže mletim belim poprom in shranimo na toplo. Medtem močno segrejemo ponev, v katero položimo ovite koščke mocarele. Po vsaki strani jih *pečemo* po 30 sekund. Če imamo žar ploščo, jih opečemo na njej.

Žajbljevo maslo

V *ponvi* segrejemo maslo. Ko se začne peniti, stresemo nanj preostale žajbljeve lističe, ki jih rjavo opečemo. Prilijemo limonin sok, blago začinimo s soljo in sveže mletim belim poprom ter odstavimo.

Gratinirane palačinke s skuto in beluši žvrkljano testo

- 250 g moka
- 5 dl mleka
- 20 g masla
- 3 jajca
- sol

nadev

- 500 g skute
- 600 g zelenih belušev
- 1 dl kisle smetane
- 2 jajci

drugo

- približno 50 g masla
- 1 dl kisle smetane
- 1 dl sladke smetane
- 2 jajci

Beluše očistimo in skuhamo. Žvrkljano testo: Maslo pristavimo in stopimo.

V skledo presejemo moko. Dodamo jajca in ščepec soli, premešamo, potem pa med mešanjem postopoma prilivamo mleko. Razžvrkljamo v gladko testo, ki mu nazadnje prilijemo stopljeno maslo. Testo pustimo pri sobni temperaturi počivati 2 uri. Manjši pekač namažemo z maslom.

Ohlajene beluše narežemo na približno 3 centimetre dolge koščke. V skledi dobro premešamo skuto, kisló smetano in jajci. Nazadnje nežno vmešamo narezane beluše. Žvrkljano testo razredčimo z malo hladne vode (0,5-1 dl), potem pa iz njega na maslu spečemo tanke palačinke. Pečico segrejemo na 180°C. Pečene palačinke sproti mažemo z nadevom, zvijamo in zlagamo v pomaščen pekač. V skodelici gladko razmešamo kisló smetano, sladko smetano in jajci. Prelijemo palačinke, pekač potisnemo v segreto pečico, palačinke pa gratiniramo toliko časa, da se po vrhu zlato rjavkasto obarvajo. Gratinirane palačinke s skuto in beluši ponudimo kot toplo predjed, z izbrano sezonsko solato pa tudi kot lažjo samostojno jed.

Jože Šmit (1922–2004)

Jože Kenk

**»Ko bo nekoč krajan prejel
vprašanje od turista,
al' poznano mu je življenje poeta Šmita,
kaj le-ta v Črnem Vrhu je počel?
In da potil se ne bo krajan,
ker poet popolno mu je neznan,
le to mu znano je, da v Brdcih je živel en
mož
Jože Šmit, Šmitov Jož...« (prireديل avtor
članka po Šmitovi pesmi)**

Novinar, prevajalec in pesnik Jože Šmit, ki je zadnjo četrtino svojega življenja preživel v Črnem Vrhu, je bil pravo nasprotje običajnega provokativnega literata. Krajanji smo ga poznali kot umirjenega dobrodušnega človeka, s pipo v ustih, ki se je med pogovorom zmeraj držal na smeh. Nikoli se ni povzdigoval nad druge, a vendar je skušal dati od sebe vse, kar je zmožel. Jože Horvat je v in memoriam ob njegovi smrti v dnevniku Delo zapisal, da se mu je včasih zdelo, da se je smejal tudi z namenom, da bi zabil sledove stiske, celo joka v sebi. In resnično, osebne stiske so spremljale Šmita od ranege otroštva do pozne starosti.

Jože Šmit se je rodil 1. februarja 1922 v kraju Tlake pri Rogatcu. Pri Šmitovih se je rodilo dvanajst otrok, od teh so trije umrli že v zgodnjem otroštvu. Na kmetiji pod Donačko goro ni bilo denarja, niti kruha, zato je družina živela v izjemno skromnih razmerah. Otroštvo je Jože preživel kot pastirček, večkrat lačen kot sit, po njegovih navedbah je velikokrat tudi jokal od lakote. Kot otrok je bil bolehen, slabokrven, prebolel je vse otroške bolezni od davice

do mumpsa, ko bi moral v šolo, si je celo zlomil nogo. V osnovni šoli se je pridno učil, učiteljica je bila z njim zadovoljna kot z nobenim drugim, kajti pri pouku je bil pazljiv, med šolskimi odmori pa se ni pretepal in lasal s sošolci. Čas je raje porabil za prebiranje knjig. Kot sedemletnik je napisal svoje prve verze, za honorar pa jih je od očeta dobil okoli ušes, tako je sam izpovedal ta doživljaj. Po končani osnovni šoli ga je pot vodila v Ljubljano, kjer je leta 1941 z maturo zaključil klasično gimnazijo. S šestnajstimi leti je v dijaškem listu Mentor, leta 1938, objavil svojo prvo pesem. S sošolcema Francetom Balantičem in Francetom Kosmačem pa je objavljati tudi v družinski Mladiki in osrednjem katoliškem literarnem glasilu Dom in svet. Bolezen mu ni prizanesla tudi v srednješolskih letih, saj je imel vnetje rebrne mreže. Po opravljeni maturi se je vrnil v rodno Štajersko, ki jo je Hitler po okupaciji razglasil za del svojega rajha. Pred seboj je imel en sam cilj, vrniti se k svojim ljudem, biti z njimi v kritičnih časih, jim pomagati. Da bi se izognil izselitvi, se je vpisal v železničarsko šolo na Dunaju, toda železničarski poklic se mu je uprl, zato je na izpitu zaigral barvno slepoto in bil odklonjen. Za nekaj časa se je vrnil domov, maja 1942 pa se mu je uspelo vpisati na dunajsko univerzo (smer gozdarstvo). Med študijem se je preživljal z raznašanjem časopisov in prevažanjem premoga. V obdobju študija na Dunaju je bil član dunajskega literarnega kroga, ki so ga poleg njega tvorili še Janez Remic (tudi duhovni vodja), Ivan Hribovšek, Karel Starc in France Filipič.

Jože Šmit s plaketo častnega občana občine Rogatec in ključem mestnih vrat

Pesmi iz tega obdobja, z naslovom Mladi kriki, so ostale le v rokopisu. Med opravljanjem študentske prakse v gozdarskem revirju Rogaške Slatine je v avgustu 1943 zbolel za malarijo. Med zdravljenjem v celjski bolnišnici je prejel obvestilo o vpoklicu v nemško vojsko. Čeprav neozdravljen, je bil mobiliziran in kot vojak poslan v Normandijo, od koder je prve dni po zavezniškem izkrcaju pobegnil k Angležem. Angleži so slovenske prebežnike zbrali najprej v zbirnem taborišču pri Londonu, nato pa jih prepeljali v vojaško taborišče pri Edinburgu na Škotskem, kjer so le-ti začeli snovati svojo vojaško organizacijo – slovenski bataljon. V decembru 1944 so jih v Liverpoolu vkrcali na ladjo in prepeljali v Neapelj. Iz Italije jih je pot preko Barija z ostalimi prekomorci vodila v Dalmacijo, kjer je bila 23. decembra 1944 v Splitu tudi ustanovljena V. prekomorska brigada. Šmit je deloval v njenem kulturno-prosvetnem oddelku, ki ga je vodil Rado Bordon. Poleg Šmita so bili od znanih kulturnikov v tem oddelku tudi slikarja Jože Ciuha in Ivan Čargo ter skladatelj Filip Bernard. S prekomorsko brigado je prehodil pot čez Podogorski kanal, mimo Obrovca in preko Velebita do Like, kjer je sodeloval v bojih za osvoboditev Gospiča. Od tu je njegova brigada nadaljevala pot preko Ogulina proti Beli krajini, na domačih slovenskih tleh pa so doživeli prvo razočaranje. Nezaupanje vanje oziroma kot se je glasila uradna razlaga – »koristnost, da njeni borci zaživijo skupaj s partizanskimi borci in se še bolj preoblikujejo, predvsem politično« - je bila vzrok, da je vodstvo 7. korpusa razpustilo V. prekomorsko brigado, vojake pa razporedilo v sestavi 15. in 16. divizije. Šmitova partizanska pot se je končala 9. maja 1945,

Podelitev Cicibanove bralne značke v vrtcu v Idriji

ko je zmagoslavno prišel v Ljubljano. Tako po osvoboditvi se je zapletel v konflikt. Ker ga niso hoteli demobilizirati, istočasno pa je zagovarjal slovensko vojsko, je bil obsojen veleizdaje oziroma »zbog potcenjivanja Armije i državnog aparata« obsojen na štiri mesece zapora. Ko je leta 1946 prišel iz zapora, se je zaklel, da se mu ne sme nikoli več zgoditi revščina. Prebiti meseci v vojaškem zaporu pa ga niso zlomili, še leta 1950 je npr. javno zagovarjal poezijo Franceta Balantiča, gimnazijskega sošolca. Oba sta bila namreč pripadnika skupine mladih literatov pri Francetu Kremžarju. Kljub vsemu je leta 1947 le dobil službo pri Kmečkem glasu, kjer je bil kot novinar zaposlen pet let. Prišel je tudi študirati primerjalno književnost, vendar študija ni dokončal. Izobraževal se je tudi v Franciji, ki je bila, tako je izjavil, »ljubezen njegovega srca«, častil je predvsem pesnika Baudelaira, še posebej pa njegovo pesem o pipi. V času bivanja v Franciji je napisal tudi nekaj pesmi v francoščini, ki pa niso bile nikoli objavljene. V obdobju 1962–64 je urejal revijo Socialistično kmetijstvo in gozdarstvo, od 1. 4. 1964 do 18. 6. 1977, to je do upokojitve, pa je bil zaposlen na delovnem mestu vodje periodike v Mladinski knjigi. Pet let je bil urednik Cicibana, direktor periodičnega tiska, nato pa lektor. Istočasno je bilo to obdobje njegovega intenzivnega pesnjenja pa tudi prevajanja. Svoje pesmi je objavljaval v tedanjih literarnih revijah, izdal pa je tudi več pesniških zbirk - Srce v besedi (1950), Dvojni cvet (1953), Trepetlika (1962), Lirika časa (1965), Lirična postila (1965), Koleselj iz cedilike (1968), Kako bomo umirali (1970), Zlo stoletja (1971), Hoja za Katulom (1972), Eden izmed vas (1982), Vzeti kamen iz ust (1988), Grenki med (1990), zadnja, najbolj pretehtana, je izšla ob njegovi 80-letnici. Pesmi za pesniško zbirko z naslovom Šmit – izbrana lirika (2002) je iz njegovih dotedanjih pesniških zbirk izbral Tone Pavček. Šmit je poznan tudi kot mladinski pesnik in deloma pisatelj, prevajalec, zgodovinar in kritik. Med njegovimi deli za otroke je potrebno omeniti – Marjetka (1951), Kaj nam je povedal Jakec (1953), Pol za šalo, pol za res (1956), Kdo živi v tej hišici (1959), Kaj dela žabica (1973), Ježek se ženi (1974), Polonca gre na morje (1977), Vozimo, vozimo vlak (1977), Dedek ježek in minibaba (1992). Iz latinščine, nemščine, romunščine in srbohrvaščine je prevajal prozo in poezijo. S prevodi rimskega pesnika Katula (1954) je tudi zaslovel. Za svoji zbirki Lirika časa in Koleselj iz cedilike je prejel Kajuhovi nagradi, za zbirko Koleselj iz cedilike pa mu je bila dodeljena tudi Nagrada vstaje slovenskega ljudstva. Založba Mladinska knjiga mu je leta 1970 podelila Levstikovo nagrado za zbirko Kako bomo umirali, to nagrado podeljuje MKZ za dosežke na področju

otroške in mladinske književnosti. Bil je aktiven v društvu slovenskih pisateljev, eno obdobje je bil tudi tajnik društva. V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja si je pričel graditi počitniško hišo v Brdcah pri Črnem Vrhu. Po upokojitvi se je v Brdcah stalno naselil, sam je izjavil, da je tukaj našel svoj planinski raj. Bil je bolj samotarske narave, vseeno pa je bil vesel vsakega obiska, znancev, prijateljev. Redno so ga obiskovali otroci iz črnovrške osnovne šole in vrtca, povabili pa so ga tudi medse, da jim je pripovedoval o svojem življenju, jim prebiral svoje pesmi, jim podelil bralne značke. Čeprav je imel šoferski izpit, ni pa imel avtomobila, se je le poredkoma odpravljaval od doma, vezan je bil na avtobus, pa tudi na »štopanje«. Prislina samota človeka ubija, prostovoljna pa ga plemeniti, je bila ena izmed njegovih misli. Skoraj vsako jutro je prišel do centra Črnega Vrha, v trgovini kupil najnujnejša živila in obvezen časopis, se ustavil v gostilni na kavici in se vrnil na svoj dom. Nekaj časa se je opoldne vračal v gostilno na kosilo, nato pa si je kupal sam. Idilično okolje gozdnega hladu, vetrovi, ki so ga božali in bičali, žvrgolenje ptic so mu dali še dodatni ustvarjalni motiv. S sprehodi po okoliških gozdnih poteh, nabiranjem gob in z delom v vrtičku ob hiši se je sproščal in posvečal samemu sebi. Dejal je, da se je v preteklosti prilagajal drugim, sedaj pa je dovolj star, da se lahko posveča samemu sebi. Poseben odnos je imel do trte, vina. Vino je bilo del njegove življenjske izkušnje, menil je, da je vino najzlahtnejše, kar daje zemlja ter da je prispodoba dobre poezije. Zato se ni čuditi, da je bil prvi predsednik zveze kvalitetnih vin Slovenije. Menil je, da se mora literatura s kvaliteto uveljavljati, v prispodobu je dejal, da je proza zanj glavna jed, poezija pa sladica. Bil je mentor številnim mladim pesnikom, med drugim tudi

Jože Šmit med pogovorom s sosedom dr. Martinom Žnidaršičem v Brdcah

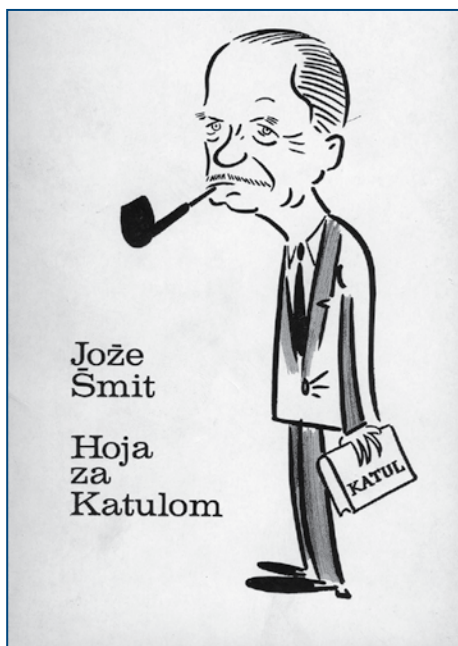
domačinki Dorici Tominec. Pri izdaji njenih dveh pesniških zbirk ji je napisal spremni besedi. Avtor članka sem se z njim spoznal v začetku osemdesetih let, na sodelovanje z njim me veže tudi veliko nepozabnih dogodkov. Veliko popoldnevov sva prebila v pogovorih o razmišljanju slovenskih književnikov o samostojnosti Slovenije, o izdelavi kronik, ki jih je pripravljaval za krajevni časopis Črnovrščan, o aktivnostih, ki jih bi bilo potrebno narediti v Črnem Vrhu, da bi si slednji povrnil slavo turističnega kraja. V kroniki 1986 je med drugim zapisal:

»Ja, Črni Vrh, odkar te obiskujem, spoznavam kraj, razmere in navade, spremljam krajane, stare kakor mlade, poln upanja o vseh nas premišlujem.«

Zadnja leta življenja je bil zelo bolan, imel je močno luskavico, zaradi katere je moral nositi rokavice. To ga je oviralo pri delu, pri pisanju s pisalnim strojem, kuhinjskih opravilih. Ko se mu je zdravstveno stanje poslabšalo, se je vrnil k ženi Miji v Ljubljano. V zakonu se jima je rodil sin Žiga. Zadnje mesece pred smrtjo je preživel v domu starostnikov v Črnem Vrhu. Malo po dopolnitvi 82. rojstnega dne je dne 7. februarja 2004 umrl v Ljubljani. Poslednja želja, da bi bil pokopan na črnovrškem pokopališču, se mu žal ni uresničila.

Njegovo rojstno hišo (v celoti je zgrajena iz lesa, prekrita s slamo, tla so ilovnata, stene ometane z ilovico in prebeljene z apnom), ki so jo Šmitovi zgradili v začetku 19. stoletja, so domačini prestavili v Rogatec, kjer je sestavni del največjega muzeja na prostem. V Črnem Vrhu pa, kljub nekaterim zamislim, še vedno nima ustreznega obeležja. Ker se je najbolje počutil med otroki, bi bila osnovna šola verjetno najprimernejši kraj za to.

Šmitova lirika je bila ves čas zvesta sebi in je hodila po izrazito samosvoji poti. Šmit se namreč ni strinjal s tem, da bi v svojih pesmih hvalil dosežke socializma, menil je, da je potrebno poetu pustiti intimno izpoved. Zaradi tega njegovo umetniško snovanje ni odmevalo tako, kot bi si zaradi svoje izvirnosti in izpovednosti zaslužilo.

Naslovnica Šmitove pesniške zbirke

Naložbena priložnost: naložbeni certifikati

Barbara Ukmar

V zadnjem obdobju so vlagatelji doživeli poplavo različnih naložbenih oblik, med katerimi so tudi naložbeni certifikati. Gre za izvedene finančne instrumente, kar pomeni, da je njihova vrednost odvisna od gibanja vrednosti pripadajočega osnovnega instrumenta, ki je lahko delnica, indeks, devizni tečaj, cena surovine itd. Naložbeni certifikati so zanimiva naložba zlasti iz treh razlogov. Prvič, naložba v certifikate je ugodna z davčnega vidika – v Sloveniji v skladu z 32. členom Zakona o dohodnini fizičnim osebam ni potrebno plačati dohodnine od dobička od odsvojitve

izvedenih finančnih instrumentov, med katere spadajo tudi naložbeni certifikati. Drugič, certifikati ponujajo možnost zaslužka ob različnih tržnih scenarijih – ne samo ob naraščajočih, pač pa tudi ob stabilnih ali padajočih tečajih osnovnega instrumenta. Nenazadnje pa nekatere vrste certifikatov vključujejo tudi blažilec tveganja, kar pomeni, da so izgube imetnika naložbenega certifikata manjše v primerjavi z direktno naložbo v osnovni instrument. Torej so certifikati primerna naložba tudi za sedanje obdobje, ko so razmere na finančnih trgih dokaj negotove zaradi drsenja ameriškega gospodarstva v recesijo in strahu pred nadaljnjim poglobljanjem nepremičninske in posojilne krize. Seveda pa je potrebna preudarna izbira vrste naložbenega certifikata.

Na trgu obstaja široka paleta najrazličnejših naložbenih certifikatov, od najbolj preprostih do bolj kompleksnih. Tako poznamo indeksne, strateške, bonus, diskontne, garantirane certifikate, certifikate z delno zaščito, »express«, »out-performance«, šprint ter »knock-out« certifikate. Naj v tem sestavku izpostavim le dve vrsti naložbenih certifikatov, in sicer bonus in »knock-out« certifikate, ki so po statističnih podatkih o prometu s certifikati na nemških borzah

(nemški trg je namreč najbolj razvit na tem področju) med vlagatelji najbolj priljubljeni. Ob izbiri bonus certifikata sta pomembna dva podatka, in sicer varnostna meja ter nivo bonusa. Cena bonus certifikata približno sledi ceni osnovnega instrumenta. Logika delovanja pa je sledeča: dokler tečaj osnovnega instrumenta v času trajanja certifikata ne doseže ali prebije varnostne meje, ima vlagatelj ob zapadlosti certifikata pravico do izplačila v višini bonusa, ob predpostavki, da se tečaj osnovnega instrumenta takrat nahaja med varnostno mejo in nivojem bonusa. Če je tečaj ob zapadlosti višji od nivoja bonusa, je vlagatelj neomejeno udeležen pri donosu. S prebojem varnostne meje pa zapade pravica do izplačila bonusa, kar pomeni, da se vrednost bonus certifikata giblje enako kot tečaj osnovnega instrumenta. Menim, da je ob trenutnih razmerah na finančnih trgih smotrna izbira takega bonus certifikata, pri katerem je varnostna meja bistveno nižja od aktualnega tečaja osnovnega instrumenta. Verjetnost, da bo spodnja meja prebita, je tako manjša, vlagatelj pa se bo ob zapadlosti lahko veselil izplačila bonusa. »Knock-out« certifikati pa predstavljajo bolj tvegano naložbeno obliko; gre namreč za produkt z vzvodom, kar pomeni, da so možni tako visoki dobički kot tudi visoke izgube. Kupec certifikata plača razliko med tečajem osnovnega instrumenta in osnovno ceno – slednja predstavlja vrednost, ki jo financira izdajatelj certifikata. Prav zaradi

manjšega vložka v primerjavi z direktno naložbo je lahko imetnik certifikata deležen bistveno večjega dobička ali bistveno večje izgube. Pomemben podatek pri tej vrsti certifikatov pa je »knock-out« ovira: če tečaj osnovnega instrumenta doseže ali prebije to mejo, ki je določena ob izdaji certifikata, certifikat avtomatsko propade in je izločen iz nadaljnega trgovanja; imetnik pa seveda utrpi izgubo. Na tem mestu naj še izpostavim, da poznamo t. i. »call knock-out« certifikate in t. i. »put knock-out« certifikate. Nakup »call« certifikatov je smiseln takrat, ko pričakujemo naraščanje cene osnovnega instrumenta, obratno pa je nakup »put« certifikatov smiseln takrat, ko se pričakuje padajoč trend tečaja osnovnega instrumenta. »Knock-out« certifikati so kot že rečeno zelo tvegani, zato je pred nakupom vsekakor potreben tehten premislek in dobro poznavanje vseh okoliščin, ki vplivajo na gibanje cene osnovnega instrumenta; še posebej pa je to pomembno v sedanjem obdobju, ko so finančni trgji dokaj volatilni in težko predvidljivi.

Na slovenski borzi nakup naložbenih certifikatov zaenkrat še ni možen; od slovenskih bank pa tudi še nobena ni izdajatelj naložbenih certifikatov, večina pa jih je takih, ki svojim strankam omogočajo nakupe. Sicer pa je pregled naložbenih certifikatov možen na spletnih straneh stuttgartske borze.

Ohraniti domačnost urbanega okolja

Po zaključeni prenovi osrednjega mestnega trga v Idriji, katerega poudarek je na glavnem značaju Idrije, se bodo lotili še preнове starega mestnega jedra Idrije, enega najboljčutljivejših območij mesta, trga Sv. Ahacija, ki je že sam po sebi spomenik, ki z okoliškimi poslopji tvori srčiko kulturne in zgodovinske dediščine kraja. Zato si ob vsem spoštovanju preteklosti prizadevajo, da bi ta prostor ohranil življenjsko živahnost, je na otvoritvi razstave ureditve mestnega jedra Idrije, ki so jo s svojimi pogledi na njegovo ureditev pripravili udeleženci arhitekturnega natečaja, dejal idrijski župan **Bojan Sever**. Skupaj z Zbornico za arhitekturo in prostor Slovenije je na natečaju sodelovalo več avtorjev, ki so natečajni komisiji poslali šest predlogov, katere predstavnik **Miha Škof** je poudaril, da je bila naloga obsežna in večplastna in je privabila več arhitekturnih ekip iz različnih koncev Slovenije. Po pol leta dela so prepričani, da so pripravili dobre osnove natečaja, ki se je začel decembra. Pri izbiri jih je vodila želja, da za idrijsko občino najdejo čim več uporabnega gradiva, ki bi ga lahko uporabila pri oblikovanju končne arhitekturne ureditve osrednjega mestnega jedra. Žirija je po besedah članice **Polone Troha Kleindienst**, ki jo je v komisijo imenovala idrijska občina, med šestimi

➤ (na fotografiji od leve proti desni so člani prvoizbrane ekipe ljubljanskega studia Plusminus 30) **Marta Debevec**, **Bernard Podboj**, **Slavko Moravec**, ki jim je med snovanjem projekta dajal koristne informacije, in **Martin Pegan**. Na predstavitvi in na fotografiji pa sta manjkala še **Lara** in **Jure Melon**.

prispelimi projekti izbrala idejno rešitev, ki je premišljeno odčitala značaj prostora in spoštovala njegovo kulturo. Avtorji najboljše rešitve ureditve prostora s statusom kulturnega spomenika so bili izbrani zato, ker so v svojem projektu najboljše odčitali značaj prostora, spoštovali kulturno dediščino in odnos do Nikove,

premišljeno predlagali posege v že zgrajeno tkivo z rušitvami in novogradnjami ter so med tlakovane vnesli tudi zelene površine. Ker ima obravnavano območje že lastno identiteto, je komisija bolje ocenila zadržane strukturne in oblikovalske rešitve, ki izboljšujejo ureditev stanja in ne uvajajo nove identitete.

Zagotovljena sredstva za cepivo proti humanemu papiloma virusu

Cerkljanski in idrijski občinski svet sta podprla pobudo šolske zdravnice, sicer tudi predsednice krajevne skupnosti Mesto Idrija **Majde Troha**, in strokovne vodje v zdravstvenem domu Idrija **Urške Močnik Bončina**, da bi sedmošolke v obeh občinah cepili proti humanemu papiloma virusu, ki povzroča raka na materničnem vratu, in v proračunih za letošnje leto že zagotovili sredstva. Rak na materničnem vratu je najpogostejša oblika raka pri slovenskih ženskah

med 20. in 34. letom. V Sloveniji vsako leto zbolijo 200 žensk, približno 50 jih tudi umre. Cepivo je najbolj učinkovito med 9. in 15. letom starosti, ko se po cepljenju v telesu tvori največ protiteles in dekleta še niso imela spolnih odnosov. Po šolah so organizirali roditeljske sestanke, na katere so povabili ginekologinjo **Lucijo Vrabič Dežman**. Zelo natančno jim je predstavila cepivo, da bi se lažje odločili, ali naj izkoristijo možnost, ki sta jim jo ponudili občini. Dekleta se

morajo cepiti trikrat. Drugi odmerek dobijo dva meseca po prvem in tretjega štiri mesece po drugem. Cepljenja v času nastajanja časopisa ni bilo, so ga pa v ZD Idrija napovedali ravno v času izida. Čeprav sta občini zagotovili sredstva za cepljenje deklic, ki obiskujejo sedmi razred, to ne pomeni, da ostalih deklet ne bodo cepili, če bodo to želela, vendar zaenkrat še samoplačniško. Za več informacij se lahko obrnete na medicinsko sestro v ambulanti Šolskega dispanzerja.

NLB Super depozit

Nem Zakaj.

Pospešite rast svojih sredstev s sklenitvijo NLB Super depozita z:

- letno nespremenljivo **obrestno mero 5 %**
- dobo vezave 13 mesecev
- minimalnim pologom 1.000 EUR

Če boste v tem obdobju vseeno potrebovali svoj denar, vam na podlagi tega depozita nudimo možnost

financiranja po ugodnejši obrestni meri.

Vpisno obdobje je omejeno **od 1. 4. do 31. 5. 2008**, z možnostjo predčasnega zaključka.

Za dodatne informacije se oglasite v kateri koli NLB Poslovalnici ali pokličite brezplačno telefonsko številko 080 15 85.

NLB

Poslovalnica Idrija, Mestni trg 15,
Tel: 05 37 20 600

www.nlb.si/superdepozit

**OBMOČNA ORGANIZACIJA SOCIALNIH DEMOKRATOV
IDRIJA - CERKNO**

VAS PRISRČNO VABI NA TRADICIONALNO

PRVOMAJSKO SREČANJE NA HLEVIŠE

V ČETRTEK, 1. MAJA 2008, OB 15. URI

SLAVNOSTNI GOVORNIK BO POSLANEC DRŽAVNEGA ZBORA
SAMO BEVK

Prisrčno vabljeni!

**EVT
SISTEMI d.o.o.**
Ekologija, Varnost, Trgovina

Pomladanska ponudba v trgovini EVT

Windstopper Soft
Shell jopič:
42,55€

Windstopper Soft
Shell brezrokavnik:
25,90€

Ribiški
brezrokavnik
9,36€

Ribiški škornji
gumijasti
23,99€

Pregibne cokle
kopitarne Sevnica
29,14€

Vabljeni v našo trgovino! Vsak delovnik od 10^h do 15^h.
Trgovina EVT, Arkova 11, Idrija, Telefon: 05/37-73-129.

Steven Camden – Polarbear obiskal Idrijo

Polona Šemrl

V okviru projekta British Councila "Branje je žur", v katerem poleg še nekaterih slovenskih knjižnic sodeluje tudi Mestna knjižnica in čitalnica Idrija, je idrijske dijake obiskal eden najbolj cenjenih britanskih umetnikov govornice besede **Steven Camden**, bolj znan pod vzdevkom Polarbear. Namen projekta Branje je žur je mladim približati angleško literaturo in jih spodbuditi, da bi več brali. To naj bi dosegli z donacijami

angleških knjig sodobnih avtorjev in tematiko, ki je mladim blizu, ter z obiski različnih umetnikov. Steven Camden,

ki je umetnik govornice besede postal povsem po naključju, ko se mu je nekoga dne pokvaril glasbeni stolp in je svoje stvaritve pripovedoval, namesto da bi jih občinstvu zapel, je dijakom predstavil nekaj kratkih zgodb iz svojega obsežnega opusa. Poleg nastopov, ki jih umetnik popestri tudi z glasbo, vodi še delavnice kreativnega pisanja. Vsem, ki pišete ali pa si tega želite, svetuje, da pišete o nečem, kar imate radi in da ste pri tem iskreni. Vsekakor pa svojih stvaritev ne pozabite deliti z drugimi.

EU iz prve roke

Več kot 110 uradnikov, znanstvenikov in drugih visokih predstavnikov evropskih in slovenskih institucij je na 79 srednjih šolah po Sloveniji predstavilo Evropsko unijo, njene institucije in svoje delo v

njih. Šole so obiskali v okviru projekta Evropske komisije »Evropska unija iz prve roke«. V okviru omenjenega projekta sta se v svojo nekdanjo šolo vrnila minister za okolje in prostor **Janez Podobnik** in mlada raziskovalka enega od inštitutov Skupnega raziskovalnega centra **dr. Urška Repinc**.

Pobudnica projekta »Evropska unija iz prve roke« je bila nemška kanclerka Angele Merkel. Prvič so Evropsko unijo srednješolcem predstavili pred dobrim letom dni, in sicer v času nemškega predsedovanja Svetu Evropske unije. Po Nemčiji in Portugalski so v institucijah Evropske unije štafeto prevzeli slovenski predstavniki. Če so dijaki pozorno prisluhnili gostoma, bodo poskušali priložnosti, ki jim jih ponuja Evropska unija, čim boljše izkoristiti.

Elektromagnetnega sevanja je vedno več

Skupina učencev idrijske osnovne šole se je odzvala vabilu Foruma za elektromagnetno sevanje in se pod budnim očesom mentorice, učiteljice fizike **Danice Vončina**, lotila raziskovalne naloge o elektromagnetnem sevanju v njihovem okolju. **Katjuša Koler, Miha Vončina, Peter Rupnik** in **Tomaž Hvala** so morali najprej sestiti za knjige in predelati kar nekaj snovi, ki je učni načrt v osnovnih šolah ne obravnava zelo natančno. Čeprav je raziskovalna naloga namenjena osveščanju mladine kakšnim elektromagnetnim sevanjem smo izpostavljeni, so si jo učenci zastavili nekoliko širše. Vanjo so poleg merjenja sevanja v šoli, vključili še svoje domove in mesto. Raziskovalci Foruma za elektromagnetno sevanje so

jim odstopili naprave za merjenje sevanja in jih »oborožili« z vsoto potrebno literaturo. Za popolno raziskovalno nalogo pa meritve nikakor niso dovolj. Če želijo uresničiti njen namen, torej osveščanje mladih o elektromagnetnem sevanju, so morali najprej izvedeti, kaj o njem sploh vedo. Vas zanima? Ugotovili so, da ne samo mladi, pač pa vsi zelo malo vemo o elektromagnetnem sevanju oziroma se ga sploh ne zavedamo. Svoje ugotovitve bodo mladi raziskovalci sovrstnikom predstavili še ta oziroma prihodnji mesec. Še več: z idrijske občine, kjer so se tudi pogovarjali o temi, so že prejeli povabilo na eno od sej občinskega sveta, kjer bodo z ugotovitvami seznanili tudi občinske svetnike.

Talerč za idrijske sankaače

Filip Šemrl

Edini, ki je osmomarčevski pohod na Hleviše zmozel ali pa si dovolil na kolesih, je bil talerč. Pa mi ni samo zaradi tega padel v oči. Nekaj podobnega sem nekje že videl, celo večkrat. Ja, v italijanskih Dolomitih

poskrbela Albin Peternelj in Ivan Pavšič. Potem, ko so motor ločili od betona, podobno kot gre za meso od kosti, je za popravilo motorja v podjetju Ardi poskrbel Slavko Mavri. Tapetniških del so se lotili

spregledan, naj ne zameri in se tod zapiše sam

Miran Pišlar na vprašanje, koliko ur so za prenovo porabili, najprej debelo pogleda,

Čeprav se ideje rojevajo na delovnem mestu, je pozimi žena Karmen Mirana Pišlarja zaradi talerča velikokrat čakala tudi do polnoči. Podnevi pa mu je med drugimi zvesto stal ob strani Silvester Hladnik (levo).

zagotovo, pa tudi v dolini Aoste. Toda ta se ne vozi kot pokrita vespa, za katero je dovolj že izpit A kategorije. To je italijanski unimog Sive Omai s Fiatovim motorjem, vozilo kot nalašč za pomoč pri terenskih delih. Poganja ga namreč 2500 kubični dizelski agregat, s katerim lahko z vozniškim izpitom B kategorije poganjaš 3,5, s C kategorijo pa kar 5,5 tone skupne nosilnosti. Podjetje za urejanje hudournikov, na kratko ljubljanski PUH, jih ima, in tudi talerč je bil njihov. Utrujenega in odsluženega šestnajstletnika so se usmili, bolj natančno kupili, člani idrijskega sankaaškega kluba. Že na poti proti Idriji jim je skoraj izdihnil. Na Kalcah je ostal še brez zadnje kaplje vode, zato so njegov motor povili, kot da bi bil ranjenec, in ga uspešno spravili v garažo Mirana Pišlarja v Čopičevi ulici v Idriji. Kje to je, domačinom Riž ne bi smelo zveneti tuje. To je bilo lani, pred poletjem. Ni trajalo dolgo, da so ga razstavili na prafaktorje. Gnilo kabino so odpeljali v delavnico Ivana Seljaka, kjer mu jo je pomagal spraviti v red Florjan Mrak. Pobarvali so jo v delavnici ASI-ja v Arkovi ulici. Za nov keson je material prispeval Leon Svetličič, za izdelavo pa sta v Doleh

Srečko Gregorač, Jani Dernovšček in Miran Pišlar. Zasluge, da je unimog spet podoben sam sebi, gredo še Evgenju Likarju, Davidu Velikajnejju, Ludviku Hvali in Silvestru Hladniku. Če je bil še kdo nenamerno

David Velikanje je tudi pomagal pri obnovi, še bolj dosledno pa jo je beležil s fotografskim aparatom.

kaj ga sploh sprašujem o tem, potem pa čez prst našteje kakih petsto ur. Na vprašanje, kaj pa registracija, takoj odvrne: »Radi bi ga registrirali kot delovni stroj, ker je cenejše kot tovornjak, kar pravzaprav je, toda potrebna bi bila homologacija na novo. O tem se še nismo odločili, ga bomo pa vsekakor registrirali in z njim opravili le toliko storitev za nesankače, da bomo pokrili stroške registracije.« Unimog je konec koncev namenjen sankaačem, ki so se med obnovo praskali za ušesom, kako naj ga imenujejo. Na koncu je bil vsem najbolj všeč predlog talerč, ki je zrasel na zelniku Mirana Pišlarja in si je zato zasluženo priboril prvo nagrado. Tri kilograme kislega zelja je zanj prispeval Evgen Likar. Pojedli ga bodo šele ob krstu talerča na Talerju, še prej pa morajo idrijski sankaači najti krstnega botra.

Prva vožnja po obnovi je bila talerču namenjena le do koč na Hlevišah.

Nasveti za ljubiteljskega snemalca

Gašper Uršič

Pravila fotografske in v našem primeru video kompozicije, so pravila, ki izhajajo iz različnih človeških dejavnosti, ki so se razvila pred pojavom fotografije. Če jih naštejemo samo nekaj: slikarstvo, oblikovanje ter arhitektura.

Kompozicija je sama po sebi eden najbolj nedoločljivih in spornih delov fotografske teorije. Na eni strani imamo tiste, ki trdijo, da se mora oblikovanje fotografije strogo držati pravil, ki izhajajo iz prej opisanih umetnosti. Drugi pa so zagovorniki kršenja teh pravil, ker naj bi le-ta preveč omejevala svobodo izražanja. Dejstvo je, da bodo trije različni snemalci za isti motiv uporabili različno kompozicijo, in za nobenega ne moremo trditi, da je izbral napačno.

Kakorkoli že, vseeno nam poznavanje pravil omogoča pravilno razporejanje elementov, ki jih fotografiramo. Pravila pa vzemimo predvsem kot smernice, ki se jih ni nujno držati kot pijanec plota, ampak jih lahko namerno kršimo za doseganje večje estetske vrednosti naše kompozicije. Vsekakor je bolje, da se z njimi seznanimo in potem iz teh osnovnih pravil nadgrajujemo svoje znanje.

Razmerje stranic 4 : 3 ali 16 : 9?

Še pred nekaj leti nismo imeli veliko izbire, kakšno razmerje slike bi izbirali, večina kamer za amatersko uporabo je imela tovarniško nastavljeno razmerje 4 : 3. To je format, ki smo ga bili do sedaj večinoma vsi vajeni ob ogledu naše najljubše oddaje ali filma preko TV-programov. Marsikdo tudi ni vedel, da filme, ki se jih je predvajalo po televiziji, »obrežejo« na straneh in v šali bi lahko rekli, da smo do sedaj gledali le polovico filmov. Zaradi tega in ker naše oko ne vidi v razmerju 4 : 3, ampak nekoliko širše, se je vedno bolj začelo uveljavljati razmerje stranic 16 : 9, ki je tudi najboljši

približek razmerju filmskega formata. Sedaj so večinoma vse novejšje kamere že v osnovi nastavljene na »filmski format« 16 : 9. Poleg tega nam omogočajo, da razmerje spremenimo v 4 : 3. Torej, če bi radi, da vaši posnetki izpadejo bolj profesionalno, se raje poslužujte razmerja 16 : 9.

Pravilo tretjin

Pravilo tretjin izhaja iz definicije zlatega reza, ki ga ne bomo posebej razlagali, saj je za ljubiteljskega snemalca ali fotografa dovolj,

da pozna to poenostavljeno pravilo. Pravilo velja vedno, ne glede na to, ali snemamo v formatu 4 : 3 ali 16 : 9. Se pravi, da naše vidno polje na zaslonu vedno razdelimo na tri dele po vertikali in horizontali.

Da naša kompozicija ne bo dolgočasna, je bolje uporabiti asimetrično ravnotežje. Z drugimi besedami, naš glavni predmet je bolje postaviti v levi ali desni del posnetka, kot pa na sredino, saj bomo s tem v kompozicijo vnesli večjo dinamiko.

To pa zato, ker objekti, ki jih postavimo v sredino naše kompozicije, ponavadi delujejo zelo statično (centralna kompozicija).

Tretjinsko pravilo nam pride zelo prav tudi pri snemanju premikajočih objektov, kjer je najbolje, da objekt, ki je v gibanju, pustimo v skrajni levi oz. skrajni desni tretjini naše kompozicije, in sicer tako, da mu damo prostor pred njim v smeri gibanja. S tem namreč dosežemo večji poudarek smeri, kamor se objekt giblje.

Na levi sliki ima objekt dovolj prostora pred seboj, medtem ko na desnem posnetku opazovalec dobi občutek, kot da bo deskar vsak čas ušel iz slike.

V naslednji številki si boste lahko prebrali, kako v posnetke, narejene z amatersko opremo, vnesti še več globine s pomočjo diagonal ter tako imenovane globine polja. S temi triki boste dosegli, da bodo posnetki tudi z ne tako profesionalno opremo videti profesionalni.

SIP. IDRJA
ŠK. LOKA ZIRI
GOSTILNA MLINAR
Žirovska 4
Spodnja Idrija
Tel.: 05/37-76-316

GOSTILNA MLINAR

- * ŽLIKROFI
- * DIVJAČINA
- * MORSKE RIBE
- * JEDI PO NAROČILU
- * VELIKA IZBIRA VRHUNSKIH VIN

ODPRTO:
od 12^h - 22^h
nedelje, prazniki od 12^h - 20^h
ponedeljek, torek - zaprto

Sprejemamo tudi večje skupine in zaključene družbe

- prevozi skupin
- prevozi oseb
- najem kombijev

RCT TRANS

- prevozi blaga (do 7,5t-40m³)
- prevozi nevarnih snovi
- hitra dostava stvari
- organizacija prevozov

**Partizanska 8
5280 IDRJA**

GSM: 041 648 393
E-mail: rcttrans@amis.net

Brez slabih misli

Domen Uršič

Ob cesti stoji oseba s pravo grivo na glavi, odeta v sončne barve, njen palec pa se sveti v vzhajajočem soncu. Počasi ustavim avto in odprem vrata. Vstopi.

„Kam?“ vprašam. „Daleč,“ dobim v odgovor. „Lepo vreme danes?“ da nadaljujem pogovor. „Pa res ...“

dogajanja, ki ženejo ljudi, da se oblikujejo v posamezne skupine. Pozneje je spoznala antropologijo, ki se je še podrobneje ukvarjala s predmetom njenega opazovanja.

Tudi sama je aktivna pri ustvarjanju pogovov za mladinski izraz, saj je deklina za vse v lokalnem mladinskem centru CMAK, kakor se sama predstavi. Mogoče malo tudi zaradi tega, ker ima zelo rada glasbo in željo po tem, da znanje, ki ga pridobiva v izobraževalnem procesu, uporabi.

Glasba je stalnica na njenih popotovanjih po Evropi. Kjerkoli se ustavi, rada preposlušča ploščke lokalnih avtorjev, ki kar najbolje pripovedujejo svoje male zgodbe. Dosti jih pride z njo nazaj domov.

Evropa je zaenkrat tista meja, saj marsikje še vedno prevladuje politika viz, ki jo omejuje, da bi si v želji po nadaljnji poti ogledala še kakšno državo na drugi strani stene.

Njeno prvo daljše popotovanje je bilo na Portugalsko, ki jo je potegnili vase, da se je odpravila še na naslednja. Ena boljših izkušenj se ji je zgodila v Litvi, kjer jo je pobral starejši mladenič in so se vozili po vaških poteh, kakor da bi se vozili po domačih krajih. Na koncu pa jo je s štoparskim partnerjem pustil nekeje v naravi, kjer naj bi lahko prespala. V deževnem jutru nista vedela, ne kje sta, ne kam naj gresta. Bilo je smešno in žalostno obenem.

Najraje potuje v paru, saj vzamejo tehnični dogovori le pet minut na dan (kam, kdaj, kakšno je finančno stanje). Ure tišine na poti ne potrebujejo posebne razlage, vodi te samo občutek bližine.

Vse izkušnje na poti niso dobre, a zaenkrat še nobena ni bila tako huda, da bi ji uničila željo po prostosti in uživanju popotniške kulture, ki ji jo nudi palec.

Včasih, ko na kakšni prašni cesti, pod bledorumenim soncem, ki žge po asfaltni površini, čaka ure in ure na to, da bo dobila prevoz, jo prešine misel, da je to davek, ki ga je potrebno plačati, za vse tiste dneve, ko stojiš le pet minut, ko uživaš, ko gre vse kot po maslu.

Pot ni nikoli čisto jasna, saj jo prevoz včasih zapelje v povsem neznan smer, ki pa se lahko izkaže celo za veliko boljšo od načrtovane. Velika mesta so le prehodi med

Tako bi se lahko pričel najin pogovor, ampak se je na srečo ali nesrečo, kar imate pač rajši, začel bolj konvencionalno. Ob šalici kave. Branka Prezelj iz Raven pri Cerknem ima namreč zelo rada avtoštop. A da pride do tja, je potrebno čas zavrteti dobrih deset let nazaj.

Potovanje na bližnjo srednjo šolo je bilo najlažje s pomočjo palca, saj nikoli nisi vedel, kaj se ti bo zgodilo, in ni bilo hude krvi, če si zaspal. Že takrat se je pri njej pojavilo zanimanje za etnologijo, za tista družbena

manjšimi mesti, saj jo bolj privlači narava in ljudje, ki so na podeželju bolj pristni. Včasih si ogleda kak muzej ali galerijo, a nikoli načrtno, saj je najti povsod dosti info točk.

Ko nekdo ustavi, jo kdaj pa kdaj prešine strah, slutnja ali misel, da bo lahko šlo kaj narobe. Takrat raje ne sede v avto. Lahko naredi komu tudi krivico, a stvar, ki jo je treba na poti vedno upoštevati, se glasi: „Brez slabih misli.“ Ko se pojavi dvom, je bolje ne iti in počakati še kak dan pred nadaljevanjem poti.

Nataša frizerski salon

Nataša Černilogar s.p.
Gortanova 3, IDRIJA
tel.: 05/37 22 920,
GSM: 031/302-877

PONUDBA FRIZERSKEGA SALONA NATAŠA 2008

- *vse frizerske storitve
- *podaljševanje dodatkov ali cele dolžine las
- *naravna manikura
- *parafinska kopel za roke
- *podaljševanje nohtov z geli
- *nanos gela na naravne nohte

NOVO V SALONU - TRETMAJI Z LASANO KOZMETIKO:
S CERTIFIKATOM ECO-BIO tanka črta med znanostjo in naravo

AKCIJE V MESECU MAJU:

OB NAKUPU IZDELKOV VILLA LODOLA VAM PODARIMO EN TRETMA V SALONU.

UGODNI PAKETI ZA SOLARIJ VAM BOJO PRINESLI ŠE DARILO: KREME PRED SONČENJEM. POHIȚITE, KER KOLIČINA JE OMEJENA.

Delovni čas:

ponedeljek - sreda: 8.00 - 13.00
torek - četrtek: 13.00 - 19.00
petek: 11.00 - 19.00
sobota: 7.00 - 12.00
Nedelja in prazniki zaprto!

LEPI LASJE SO VAM V OKRAS, ZATO NAJ VAM BOJO V PONOSI!

Jemen je izjemen!

Kristina Kogej

Preden sem se odpravila v Jemen, razen tega, da obstajata mesti Sanaa in Aden in da je večina teroristov iz letala slovitega 11. septembra prihajala iz severnega Jemna, o tej deželi nisem vedela popolnoma nič. Jemen je država na jugozahodnem robu arabskega polotoka, je ena najrevnejših

držav na svetu. Nekako pozabljena živi z naj svetovnega političnega dogajanja.

Predstavlja te si, da zavrtite čas za nekaj stoletij nazaj in se znajdete v neki drugi dobi. Osamljeni z morji in puščavami, kjer plemena še vedno živijo kot nekoč. Moški v krilih z obrednimi džambijami za pasom in ženske, ki jim le očke razigrano švigajo iz črnih oblačil.

Najbolj me je navdušila tradicija. Še nikjer nisem začutila take prvinskosti kot tu. Ves čas sem imela občutek, da sem običala v srednjem veku, da se je čas popolnoma ustavil.

Islam globoko vpliva na življenje tamkajšnjih ljudi. Žal ob tej besedi najprej stereotipno pomislimo na slabe stvari. Predvsem imamo v mislih vojne, prenekatere begunce, nevarnost terorističnih napadov ter islamski fundamentalizem. Islam pa ni le to, je civilizacija, ki je vplivala na današnjo Evropo.

Najzanimivejše je, da v državi, ki živi v skladu s strogimi zakoni Korana, predstavlja najdonosnejši kmetijski pridelek kat, grm

ali drevo, katerega listi delujejo kot blaga droga, stimulant. Žvečenje kate je družben dogodek, ki se odvija vsak dan po kosilu in takrat se življenje v Jemnu za nekaj ur praktično ustavi. Skoraj vsaka hiša ima mafradž, sobo v zgornjem nadstropju, ki je namenjena izključno uživanju kate in tudi hrane. Žvečenje kate je pravi ritual. Seveda so v zgodovini obstajale nejasnosti o skladnosti uporabe kate z zakoni Korana. Takratni izvedenci za Koran so presodili, da kat zavesti ne zamegli, temveč le pomaga pri verskem študiju in tako je bil kat spoznan za hrano pobožnih in njegova uporaba popolnoma legalizirana. Pa vendar je bilo uživanje kate zaradi kratkega roka uporabe, le 24 ur po žetvi, pomanjkanja poti in počasnega transporta omejeno le na področja gojenja te rastline. Z gradnjo cest in uporabo motornih vozil in celo letal se je uživanje kate v zadnjih tridesetih letih razbohotilo po vsej državi.

Najmočnejši vtis so name napravili domačini in njihov način življenja. Na dolgo in široko bi lahko opisovala njihovo gostoljubnost in prijaznost. Čudovit občutek je, ko zvečer sediš ob tabornem ognju, v čajnici ... piješ čaj in se pogovarjaš z domačini. Stik dveh različnih kultur, vendar ni ovir in zadržkov. Ovire so le, če si jih postavimo sami. Ker je v Jemnu zelo malo turistov, te domačini ne sprejmejo kot turista, ampak kot svojega gosta. Na neki način se klasični odnos med turistom in domačinom spremeni v bolj prijateljski in oseben stik. Živijo preprosto življenje ... jejo z rokami, na tleh, mogoče na kakšnem plastičnem prtu ... V stanovanjih so edina oprema preproge in trde blazine, s katerimi si podpreš roko.

V deželi so se oblikovala različna plemena, ki so si še danes pogosto v laseh. Tu še vedno vlada plemensko pravo in krvno maščevanje. Lokalni šejk ima večjo oblast kot državni aparat. Moški so oboroženi in radi

kažejo svoje kalašnikovke. Po neuradnih podatkih naj bi bilo v državi po devet kosov strelnega orožja na prebivalca.

Celotni Jemen šteje okrog 19 milijonov prebivalcev, od tega več kot polovico predstavljajo otroci, saj jih vsaka ženska rodi do 10. Karkoli že govorijo o tej deželi, o orožju ... sem se počutila neverjetno varno in dobrodošlo. Kako se tudi ne bi, če so me povsod spremljali le nasmehi, tople oči in pristna prijaznost. Pa čeprav od malega fantiča v vasici, od prodajalca, ki ti v roke stisne par

oreščkov, od družine, ki vodi funduk (družinski hotel), od voznikov ... od vsakega posebej na svoj način, preprost, vendar pristen in iskren, ne da bi kaj pričakovali v zameno. Jemen je pravljica. Je dežela, ki očara in prepriča tudi največje dvomljivce in poteši še tako zahtevnega popotnika. Čudovita pokrajina, edinstvena arhitektura in izjemno gostoljubni ljudje. Popotovanje po Jemnu pusti neizbrisljiv pečat, obujanje spominov postane del tebe in kar samo po sebi nosi le eno sporočilo – Arabia Feliks (srečna Arabija)!

Lubi Slouvenci

Marija Trušnovc

»Vom inu nom ie uedeiozh, de letà nasha slouenska ...«

Dežela je vedno znova zanimiva, kadar jo poblize pogledaš. Kje da je edina evangeličanska cerkev v Ljubljani? V času izgradnje na travniku na obrobju mesta, zato so jo lahko zgradili, zdaj pa se je znašla v njegovem središču. Tudi v Prekmurju so jim nagajali: cerkve brez zvonika, vrata naj ne gledajo na cesto ... Za evangeličane (protestante, luterane) je edini vir služenja Sveto pismo – evangelij. Nimajo svetnikov, zavetnikov, ne poznajo kulta Marije, ta je samo Jezusova mati, vnebovzetje zanje ni praznik. V središču je človek, vlaganje vanj.

Zakramenta sta samo dva: krst in obhajilo – večerja, kruh in vino, pravo telo in prava kri. Ni spovedi in spovednic; če si grešen, ti noben čudež ne pomaga, spoved je splošna, vernik se sam pokesa. Mašujejo le ob nedeljah in praznikih, pridigajo na leseni prižnici za oltarjem, najvažnejšim delom bogoslužja, obrnjeni proti vernikom. Sveče – prave – dogorevajo kot življenje, cvetje – samo rezano – Kristusova žrtev. Poroka tudi ni zakrament, celibat ni zapovedan, evangeličanske družine so sicer majhne, a bog je ustvaril Evo in Adama, ker ni želel ostati sam.

Ne blagoslavlja stavb, ne poljublja relikvij. Na pogrebih se duhovnik brez ceremonij posveti preživelim in se pogovarja z njimi. Ljubljana je bila v času Trubarja 95 % protestantska, a jo je preko šeststo družin zapustilo, pretežno intelektualci. Največ jih je ostalo v Prekmurju, tedaj pod bolj tolerantno Ogrsko. »Jest sim vero ohranil. Jest sim enu dobru voiskovanje vojskoval.« V Sloveniji so tudi tri evangeličanske duhovnice. Gospa Jana Kerčmar (Slovakinja) je prva duhovnica v Sloveniji, gospod Milan Kučan je najbolj znan naš evangeličan pa tudi v Idriji imamo »Kalvin-iste«. Po ogledu skoraj asketske cerkve in pripovedi pastorja gospoda Fila te res ima, da bi se morali bolj ali večkrat ponotranjiti!

Po Prešernovi ulici mimo Trubarja do Prešerna, ki ga že krasi šopek. Njegova Julija ga še vedno motri z okna. Pokopana sta sicer vsak na svojem koncu dežele. Kako netrnovsko! Vidimo Trubarjevo ulico, čez most na koncu ulice plošča o zažigu protestantskih knjig. Po dvanajsti uri osmega februarja je tod živahno. Ta isti pesnik Prešeren:

»Hrast (v resnici lipa) stoji v turjaškem dvoru ...,

... ker Turjačan spet gostuje ...«

... člane Muzejskega društva Idrija. Turjačani so spadali med najstarejše plemiške družine v deželi. Izvor in začetek obstoja nista dokazana. Ob naseljevanju so dali pobiti vse ture, razen enega, ta je upodobljen v grbu. Prvi Turjačan naj bi bil Adolf I. (že leta 1057), a čez dvesto let plemeniti rod izumre, naprej so Turjaški iz rodu nesvobodnih vojaških in upravnih velikašev. Prvi se v neki listini omenja Engelberus de Ursberch, kasnejši Auerspergi. Življenje sprva ni bilo kratkočasno. Obedovali in spali so v enem prostoru, svetili so si s trskami in baklami, za ogrevanje in kuho je bilo ognjišče, okna so zadelali s kožami in prosojnimi mehurji – šip niso še poznali. Grajske gospe so vezle, pletle in šivale, moške poležavali ali pa hodili na lov, ropanje, viteške igre in boje. Pridobitni Turjačani pa so doživljali vzpone in padce: bogatenje, upore tlačanov, vdore Turkov. A bili so, kakor večina kranjskega plemstva, navdušeni podporniki protestantizma. V Lutrovi

kapeli, kjer so delno ohranjene freske, je pridigal Jurij Dalmatin. V ljudskem izročilu se ga je prijel priimek Jurij Kobilca. V njegovi zaslugi imamo Slovenci prvi prevod Biblije. Turjačani so doživeli največji razcvet v 17. in 18. stoletju. Grad je bil podoben strtemu velikanu še v zadnji bitki med partizani in belogardisti. Zadnja potomka Auerspergov živi v Ljubljani. Danes mogočno poslopje – glede na videno – se

zdi, da spet doživlja preporod z železnim okovjem podprto lipo vred. Lepa Lejla in razočarana Rozamunda pa sta ostali ovekovečeni v Prešernovi romanci.

»Mi smo, Bug uei, dosti smishlovali, skakouimi puhstabi to nasho bessedo bi mogli ... pissati.« Da, to so besede znane Raščičana, čigar 500-letnice rojstva se bomo pogosteje spominjali vse leto in še kdaj. Ubadal se je, kakšne puštabe (črke) in jezik bi uporabil, da bi ga lubi Slovenci razumeli in ga znali uporabljati vsaj pri molitvi, obenem pa se izobraževali. Verjetno bi bil vesel ob pogledu na

prelepo urejeno domačijo s podrobno pisno in slikovno razlago dela in življenja v notranjosti. Obstaja 31 knjižnih enot. Mlin, žaga in ostala okolica – kot da mirno čaka na ponoven prihod svojega čokatega rojaka neizmerne duha, ki je še na smrtni postelji prevajal Lutrovo Postilo.

Ne, spet v pregnanstvo! »Prosyte Boga same, koker iest sa vas veden pruti Bogu vsdihuiem. Tu vom sdai is muiga Nigdirdoma pishem.« Morda se je tolažil, da pušča za sabo vredne izobražene naslednike – Krelja, Bohoriča ... »Obena deshe la ne meistu ne gmajna ne mogu prez šul, prez šularjev inu prez vučenih ludi biti,« pravi v Cerkovni ordningi, edinem obstalem primerku, na ogled postavljenem v Ljubljani. Svoj Nigdirdom je Philopatridus illyricus našel v Derendingenu.

»Pokažite mi moža, ki je bil bolj vreden od spomenika Primoža Trubarja!« je že davnega 1908. dejal Ivan Tavčar, tudi ljubljanski župan. Ali pa se danes dovolj zavedamo vrednosti velikega reformatorja, Evropejca, turjaškemu podložniku porojenega v čas inkvizicije, ko je Michelangelo že klesal Davida in ko so v Idriji že več kot deset let kopali rudo? Gospa dr. Cvetka Toth Hedžet: »Še danes nismo prišli do pomiritve, ne rabimo še dodatnih reformacij. Koga naj človek moli, pred kom naj kleči?!«

Stereotipi

Domen Uršič

Iдриjsko glasbeno zasedbo sestavljajo člani, ki so že dolga leta pretresali okoliške grape, v raznih zasedbah, ki so imele nekatere bolj, druge manj omejen rok trajanja. Končno skupaj. Ne v zakonu, brez skrbi, ampak kot StereoTipi.

Janez Rupnik – Đenz, šolan harmonikaš, ki je prek nekoliko trše zasedbe Zaspana Grapa spoznal čarobnost vokala in zapejlivost kitare. Rad se umiri z ribarjenjem postrvi v tišini Kanomljice in Idrijce.

Rafko Mohorič – Rafe, v Kravjem Dreku in Zaspani Grapi je vzljubil svojo solo kitaro, rad tudi pripoje, a še vedno koketira s punkom in countryjem.

Vasja Lapanja – Wask, čil planinec, klasični pianist, ki pa ima najraje bas in tiho pesem. Najdemo ga tudi na tečaju salse.

Luka Čibej – Lukc, začel je s klarinetom, kakor Brincelj v Bedančevi koči, a se je v skupini Flashback spoznal z bobni, ki se jih še vedno drži.

Vatroslav Tomac – Tomas, klasični pianist, ki se je izpilil v mnogih idrijskih glasbenih zasedbah. Kot aranžer je sodeloval tudi pri mnogih drugih slovenskih skupinah.

Drugače so vsi fantje člani idrijske Rudarske godbe, kjer se učijo udarnih koračnic, kar jim gotovo pomaga pri nastopih. Nastopili so na letošnji EMI, ni jim uspelo priti na državne stroške v našo nekdanjo prestolnico, a so zato osvojili glasbeno nagrado New Diamant za najboljšega glasbenega debitanta lanskega leta.

Pogovarjali smo se s pevcem Đenzom.

Kaj vas je napeljalo, da ste se odločili za skupen vstop v melodični pop? Vsi ste bili prej že aktivni glasbeniki v drugih skupinah.

V prejšnjih skupinah smo večinoma preigravali zvrsti glasbe, ki so na našem področju zelo prisotne. Lahko bi dejali, da smo igrali „težko“ glasbo. Vsi smo se poznali že od prej, tako da smo že vedeli, kakšne so želje posameznikov in kakšno je predznanje ter glasbeni okus. Svetoval nam je tudi Dare Kaurič, ki je naš menedžer, nam pomaga in nas usmerja. Saj ima po večletni prisotnosti na glasbeni sceni že izostreno uho, kaj se posluša in se bo poslušalo.

Glede na to, da ste vsi izšolani glasbeniki, je predstavljal odhod v bolj popularne vode neke vrste izziv?

Lahko rečem, da, če gledam svoje lastne izkušnje, je kakovosten pop nekaj najtežjega, kar sem do zdaj delal. Preigral sem v skupinah, ki so igrale vse od rocka, jaza, metala in lahko rečem, da za igranje popa potrebuješ izkušnje. Koliko

uspešnih pop skupin pa poznaš, kjer imajo glasbeniki dvajset let ali manj?

Nič. Razen raznih glasbenih izborov.

Torej, razen petih minut slave, nihče ne pozna teh mladih skupin. Zdi se mi, da potrebuješ za izvajanje dobre pop glasbe dosti znanja, s tem ne mislim formalne izobrazbe, ki gotovo pomaga, ampak izkušnje s snemanjem v studiu, kamor moraš priti z že izdelano vizijo o končni podobi pesmi, da bo dobra za izvajalca in na drugi strani za poslušalca.

Vi ste najbolj poznani kot dober koncertni bend. Kaj to pomeni?

To pomeni, da imamo že dosti izkušenj z nastopi na odrih. Na grobo bi lahko razdelili koncerte v dve ločeni kategoriji, na tiste, kjer nastopamo kot predskupina, in na samostojne koncerte. Na prvih ponavadi nastopamo na večjih odrih, na festivalih, kjer nastopa več skupin. Tam ponavadi traja koncert dobro uro. Drugi pa so razni klubski koncerti, žuri, kjer imamo samostojen koncert, ki se lahko zavleče vse do jutra. Neke bistvene razlike za izvajalca med koncerti ni, če je kemija med nami in publiko dobra, je odlično, ne glede na to, kje igraš. Na koncu vedno pride do neke simbioze, v smislu dajanja poslušalcem, kar želijo in hkrati prejemanja njihove energije, kar je za vsakega nastopajočega tisto najboljšje.

Je nagrada New Diamant, ki ste ga dobili kot najboljša nova skupina na glasbeni sceni, za katero je glasovala le publika, neke vrste potrditev tega vašega stika s publiko?

Mislím da. Načeloma mislim, da to pomeni

to, da sta pesmi, ki sta trenutno izdani, publiki všeč, da sta jih potegnili vase in da je pot, ki smo jo začeli, prava.

Pesmi pišete sami?

Delamo skupaj z Daretom. On ima idejo, nato jo v njegovem studiu razvijemo skupaj, jaz napišem besedilo in potem pilimo, dokler vsa stvar ne zveni, tako kot je treba. Popravljamo recimo vokal, nekje je bolje, da je bolj na glas, drugje je boljše več kitare. Na koncu pa vso stvar še preposlušamo in navadno Dare odloči, kdaj je končni izdelek dober.

Kratkoročni načrti?

Najprej bomo izdali še dva tri single, album pa bomo začeli snemati šele drugo leto. Najprej se je na radijskih valovih potrebno utrditi. Predvsem nam je v začetku primarna naloga imeti čim več koncertov.

Kaj pa Triglav?

Wask nas je že lansko leto hotel peljati na Triglav, a je bil lanski avgust poln koncertov, tako da nam lani ni uspelo priti do ledenika. Jaz sem ga sicer z Waskom že videl, a mislim, da ostali člani skupine še niso bili tam, tako da je še vedno njegova želja, da nas vse popelje do ledenika. Še vedno pa si vsi skupaj želimo priti v Beograd na stroške države.

Izkušnja Eme je bila dobra?

Dobra izkušnja v smislu, ker vidiš, kako delujejo stvari na televiziji. Tam dobiš nekakšen občutek, da glasba ni tako v ospredju, saj biti na TV, predvsem pomeni veliko čakanja in ukvarjanja predvsem s koreografijo in vizualno podobo benda, koketiranja s kamero ... Težko se je navaditi, ker je povsem drugače, saj so stvari dokaj drugačne kot na koncertu. Ogromno vaj in čakanje, ki včasih postane prav mukotrpno.

Kaj pa snemanje videospota?

Super, saj je dosti odvisno od režiserja videospota, pri nas je bil pri spotu Ljubi me brez milosti za kamero Boris Dolenc

v produkciji RTV Slovenija, in smo se res zelo zabavali. Fino je biti v središču mesta, ko ljudje hodijo okrog, ti pa igraš na ves glas. Zanimiva izkušnja igrati na najbolj prometnih poteh v središču Ljubljane. Jaz sem recimo dve uri ležal na leseni brvi čez Ljubljano in vse se je majalo in treslo, tako da sem imel na koncu prav malo glavobola, ker so tiste deske butale v glavo. A

Februarske turnirske zmage

Špela Hvalec

Tudi po končanih državnih prvenstvih so idrijski tenisači februarja in marca nadaljevali z osvajanjem pokalov na odprtih prvenstvih.

Nina Nagode je z zmago na kar dveh odprtih prvenstvih do 16 let dokazala, da si zasluži uvrstitev med najboljše slovenske teniške igralko te starosti. Na februarjem turnirju v Šport Plusu v Ljubljani kot tudi marca v Domžalah je v finalu premagala Hano Umek iz Krškega. Marjanca Fortuna se je v Domžalah uvrstila v četrtfinale.

V isti kategoriji je med fanti v Litiji Boštjan Bolko kot prvi nosilec vse do finala suvereno premagoval nasprotnike. Zaradi zdravstvenih težav pa se v finalu ni zmozel enakopravno boriti z nasprotnikom in je moral premoč priznati Luki Gajšku.

Rok Križaj je s turnirsko zmago upravičil vlogo prvega nosilca na turnirju do 12 let v Ljubljani tik pred začetkom zimskih počitnic. Na poti do zmage v finalu je premagal dva klubska soigralca - v polfinalu Jerneja Freliha, v finalu pa Urbana Freliha, ki je v polfinalni tekmi s premišljeno in borbeno igro premagal drugega nosilca Tima Vidica. Jerca Frelih se je med dekleti uvrstila v četrtfinale A ranga, Anja Humar pa z zmago v več ur trajajoči borbeni tekmi proti Juliji Križaj v polfinalu B ranga.

Večini tekmovalcev do 12 let pa je udeležbo na zadnjem turnirju zimske sezone preprečila – viroza! Od prvotno prijavljenih 14 idrijskih igralcev jih je na turnirju nastopilo samo šest. V A rangu je v drugem

končni izdelek je res dober, tako da smo bili vsi zadovoljni.

Fantje imajo še veliko načrtov. Pravkar je prišlo do menjave v ritmični sekciji skupine. Lukca je zamenjal Kranjčan Enos Kugler, ki se je s fanti dobro ujel, tako da nadaljujejo z nezmanjšano hitrostjo.

V načrtu je tudi snemanje še enega videospota. Razširjena družina skupine je dobila

kolu kvalifikacij obstal Rok Bogataj, Nik Krapež pa v prvem glavnega dela. Julija Križaj je bila edina predstavnik idrijskega kluba v A rangu; Anja Humar pa je zabeležila drugo uvrstitev v polfinale. V B rangu sta se do polfinala prebila Jakob Štucin in Drejc Zaplotnik.

Na turnirju najmlajših tenisačev (starosti 8 do 11 let) sta marca v Ljubljani v kategoriji mini tenisa uspešno nastopila Tim Gnezda in Kaja Kogoj, ki sta v svoji predtekmovalni kategoriji osvojila prvo mesto, zaradi premočnih nasprotnikov pa sta se jima uvrstitvi v polfinale (ki prinese tudi tako zaželeni pokal) tudi tokrat za las izmaknili. Ponosna lastnica pokala za prvo mesto do 10 let pa je po borbeni igri v vseh tekmah postala Anja Humar. Med fanti, starimi do 11 let, se je v četrtfinale uvrstil Jakob Štucin, pokal za tretje mesto pa je odnesel v Idrijo Nik Krapež.

Vsekakor pa se med vsemi registriranimi teniški klubi lahko prav Teniški klub Kolektor Idrija pohvali z največ povabljenimi igralci na priprave državne reprezentance do 12 let. Selektor moških reprezentanc Aleš Šporn je tri od osmih povabil na osnovi uvrstitev na lestvici naslovil na idrijske igralce – Roka Križaja ter Urbana in Jerneja Freliha. Dominik Senica, selektor ženskih reprezentanc, pa je k sodelovanju med osmerico povabil Simono Rejc in Jerco Frelih.

Idrijčana udeleženca ekipnega evropskega prvenstva v Izraelu

Perspektivna idrijska teniška igralka - Simona Rejc in Rok Križaj - sta si z dobrimi rezultati v zadnjem letu in posledično uvrstitvijo na tretje mesto jakostne lestvice do 12 let zagotovila mesto v državni teniški reprezentanci do 12 let in udeležbo na dvoranskem evropskem ekipnem prvenstvu v Izraelu. Slovenska reprezentanca je konec marca v Tel Avivu osvojila prvo mesto. Podrobneje bomo o dogajanju poročali v naslednji številki.

novega člana, saj je Rafe postal novopečeni očka. Drugače se radi družijo – predvsem na domačih piknikih in roštiljadah - tudi v prostem času. Poleti pa se vsi skupaj odpravijo na tradicionalno jadranje po Jadranu.

Pri Stereotipih se vedno dogaja mnogo stvari. V bližnji prihodnosti jih lahko ujamate na Kongomaniji, kjer bodo nastopali v petek, 25. 4. 2008. Prepričajte se tudi v živo.

Idrijski smučarji amaterji na svetovnem prvenstvu

Od 1. do 4. aprila je bilo v Reiteralmu svetovno smučarsko prvenstvo v masters kategoriji. Na njem se je pomerilo preko 700 tekmovalcev, starejših od 35 let, iz 24 držav. Med njimi je bila tudi peterica z Idrijskega in Cerkljanskega. Kot je povedal Boštjan Brus, so lahko z doseženimi rezultati zadovoljni. V slalomu sta bila Borut Mikuž 11.

in Boštjan Brus 14., v veleslalomu se je najbolje odrezal Samo Borovinšek, ki je bil 18. Sledila sta mu Boštjan Brus z 21. in Borut Mikuž s 23. mestom. V superveleslalomu pa so bili med mlajšimi Boštjan Brus 17. in Borut Mikuž 26. ter med starejšimi tekmovalci Slavko Svetličič 21. in Sandi Carl 26. Da se nekdo lahko udeleži tovrstnega tekmovanja, tri leta ne sme biti kategoriziran tekmovalci in imeti mora FIS kodo, za katero zaprosi na Smučarski zvezi.

Za idrijske smučarje veterane je bil to prvi nastop na svetovnem prvenstvu, sicer pa se redno udeležujejo tekem doma ter v Italiji in Avstriji, kjer posegajo po najvišjih mestih.

☞ Zakaj so računalniki ženskega spola? Ko se odločite za en računalnik, vam je že vseh drugi. Nihče ne pozna notranje logike računalnika. Podobno je pri ženskah. Oboji vsako najmanjšo napako shranijo v spomin in jo uporabijo ob naslednji priložnosti. Ko vam računalnik javi »Bad File or File Name«, je isto, kot če vam žena pove: »Če še sam ne veš, kaj si naredil narobe, potem ti tudi jaz ne bom pravila!« Ko se enkrat odločite za nakup računalnika, potem boste morali zmeraj vlagati vanj. Z ženskami je enako.

☞ Zakaj ni stresa v Dalmaciji?

☞ Pred desetimi leti je v velikonočnem potresu izpod mogočnega Krna na najbližjo pastirsko planino prihrumela skala. V naslednjem potresu, ki je bil julija 2004, se ji je pridružila še njena kolegica iz razrahljanega gorskega masiva posoškega vršaca. Dva potresa sta morala v tako kratkem času prizadeti ta konec Slovenije, da sta spet skupaj.

☞ Ali uganete, kaj je to? To je trdi disk iz leta 1956, s 5MB spomina. Izdelal ga je in na tržišče poslal IBM pod oznako 305 RAMAC. To je bil prvi računalnik s trdim diskom (HDD). Disk je bil težak več kot eno tona.

ISO 9001
BUREAU VERITAS
Certification

BRUS

TRANSPORT

BRUS

TRANSPORT

Godovič 154, 5275 Godovič Tel.: (05) 37 25 200, Fax: (05) 37 25 201

E-mail: info@brus.si, URL: www.brus.si